

SEÇİM DOSYASI

Genel oy hakkı işçi sınıfının
olgunluğunu ölçmeyi
sağlayan göstergedir.
Bugünkü devlet içinde
bundan daha fazlası olamaz
ve hiçbir zaman da
olamayacaktır; ama bu
kadarı da yeter. Genel oy hakkı
termometresinin,
emekçiler için
kaynama noktasını
göstereceği gün, onlar da,
kapitalistler gibi ne yapmaları
gerekiyorsa onu yapacaklardır.

4/YENİ DÖNEMİN İPUÇLARI

64/FRANSIZ İŞÇİ SINIFININ ONURLU MÜCADELESİ

75/6 ŞUBAT DEPREMİ İLE ÜZERİMİZE ÇÖKEN GERÇEKLER

90/TUVALDEKİ FELSEFE

DEĞERLİ OKURLARIMIZ, MERHABA

"Seçim" dosyamızda, seçimlere bakışımızı belirleyen kuramsal çerçeveyi ve ülkemizde 1950'den bu yana yapılan seçimlere, özellikle de AKP'nin iktidara geldiği 3 Kasım 2002 seçimine ilişkin değerlendirmeleri bulacaksınız. Güncel 14 Mayıs ve 28 Mayıs 2023 seçimlerini kapsamlı biçimde ele alıyor ve yarına ilişkin öngörülerimize yer veriyoruz. Tevfik Fikret'in A. Kadir'in Türkçesiyle sunduğumuz "Yağma Sofrası" şiiri size çok şey hatırlatacak. Türkiye istibdadın cenderesini eninde sonunda söküp atacak. Fransa'da işçi sınıfının ve sendikaların hükümetin emeklilik yaşını yükseltme kararına karşı verdiği onurlu mücadeleyi ve 6 Şubat depremi ile üzerimize çöken gerçekleri anlatan yazılar ilginizi çekecek. Çin Xinhua Haber Ajansının ABD hegemonyası ve tehlikeleri üzerine kaleme aldığı ufuk açıcı incelemenin çevirisini dikkatinize sunuyoruz. Ressam Haydar Özyay ve deprem sonrası bir eğitim dayanışması örneği olan Tomruksuyu Kolektifinden İsmail Gezgin ile yapılan söyleşileri zevkle okuyacaksınız.

FATMA ŞENDEN ZIRHLI

Genel Yayın Yönetmeni

VATAN CUMHURİYET EMEK

TOPLUMCU KURTULUŞ

SİYASET VE KÜLTÜR DERGİSİ

TEMMUZ AĞUSTOS 2023

Sayı 7 / İki ayda bir çıkar

YAZI KURULU

Fatma Şenden Zırhlı
Fethiye Kabataş
İsmail Kaplan
Nöber Özyürekoğlu
Nurdan Bürüngüz
Onur Balcı
Rıza Köse

ULUÇINAR Sanat Basın Yayın Reklam
ve Turizm Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti.
adına sahibi ve
sorumlu yazı işleri müdürü **Onur Balcı**

YAYINEVİ SERTİFİKA NO 44767

ADRES Karlıktepe mh. Saka sk. Morsaj apt.
Blok No 7/4 Kartal İstanbul 0 216 517 80 00

ABONELİK posta@toplumcukurtulus.com

KAPAK GÖRSELİ

Craig Stephens'in illüstrasyonu
Fatih Utku tarafından uyarlanmıştır.

ARKA KAPAK GÖRSELİ

Emre Aluç, 2023

GRAFİK TASARIM Nöber Özyürekoğlu

ESER GÖNDERİMİ

Makale, İnceleme, Araştırma, Öykü, Şiir, Görsel
posta@toplumcukurtulus.com

Gönderilen eserlerin daha önce hiçbir yerde
yayınlanmamış olması gerekmektedir.

BASIM YERİ Berdan Matbaacılık

Maltepe mh. Davutpaşa cd. Güven İş
Merkezi C Blok No 215-216 Topkapı İstanbul
0532 377 03 01 - berdanmatbaa@gmail.com

BASIM YERİ SERTİFİKA NO 45750

04/ YENİ DÖNEMİN İPUÇLARI

08/ YAĞMA SOFRASI
Tevfik Fikret / A. Kadir

10/ SEÇİM DOSYASI
Hazırlayan: Erhan Kaplan

- 11/ Genel oy hakkının anlamı / Friedrich Engels
- 12/ YÜRÜYÜŞTE BİR ARA DURAK: 3 KASIM 2002 SEÇİMLERİ
- 36/ Seçim kararı / Toplumcu Kurtuluş Partisi
- 37/ İstibdada son vermek için / Toplumcu Kurtuluş Partisi
- 41/ 14 MAYIS 2023 SEÇİMLERİNE DAİR DÜŞÜNCELER
- 44/ 14 Mayıs seçiminin ilk sonuçları / Toplumcu Kurtuluş Partisi
- 46/ İstibdat kaybedecek / Toplumcu Kurtuluş Partisi
- 47/ Seçimin birinci turu üzerine gözlemler / Toplumcu Kurtuluş E-bülten
- 57/ Mücadeleye devam / Toplumcu Kurtuluş Partisi
- 58/ Pirus zaferi / Toplumcu Kurtuluş E-bülten

64/ FRANSIZ İŞÇİ SINIFININ ONURLU MÜCADELESİ
Fatma Şenden Zırlı

70/ DEPREM SONRASI EĞİTİM DAYANIŞMASI: TOMRUKSUYU KOLEKTİFİ
İsmail Gezgın
Söyleşi: Leyla Temamoğulları
Hazırlayan: Seda Özyürekoğlu Balcı

75/ 6 ŞUBAT DEPREMİ İLE ÜZERİMİZE ÇÖKEN GERÇEKLER
Şener Ataş

79/ ABD HEGEMONYASI VE TEHLİKELERİ
Xinhua Haber Ajansı
Çevirmen: Fatma Şenden Zırlı

90/ TUVALDEKİ FELSEFE
Haydar Özyay
Söyleşi: Yasemin Ertükel

YENİ DÖNEMİN İPUÇLARI

İstibdat, gericilik ve vurgunculuk düzeninin en ılımlı şekilde bile olsa değişmesine izin vermedi.

Seçimi kazanmak için, 2022'nin son çeyreğinde, yani Ekim Kasım Aralık 2022 döneminde Gayri Safi Yurt İçi Hasılda yüzde 25,2'ye düşen ücret gelirlerini, 2023'ün ilk çeyreğinde, yani Ocak Şubat Mart 2023 döneminde asgari ücret, memur ve emekli maaş zamları, EYT kanununa bağlı olarak kıdem tazminatı ve emekli aylığı ödemeleri ile her bakanlıkta kamuya personel alımı yoluyla yüzde 38'e çıkardı. Böylece emekçilerin geniş bir bölümüne, kendi uzun vadeli politikaları değerlendirildiğinde geçici olduğu ve kısa sürede

buharlaşıcağı besbelli bir gelir artışı sağladı. Bu artışı, 2022'nin son çeyreğinde yüzde 56,7'ye çıkan sermaye gelirlerini (kâr, faiz, rant) 2023'ün ilk çeyreğinde yüzde 38,2'ye düşürmeyi göze alarak gerçekleştirdi.

Bu somut gelir artışını seçmenlerin daha büyük bölümü işlerin yoluna girmeye başladığına ve hayatlarının daha iyiye gideceğine ilişkin sağlam bir belirti olarak yorumladı. Böyle bir yorum karşısında, işsizliği ve pahalılığı devlet öncülüğünde sistemli bir yatırım ve ulusal kalkınma hamlesiyle önleme programından yoksun olan ve "dışarıdan 300 milyar dolar temiz para buldum" rüyasını dillendirmeyi her derde deva sayan CHP'nin en düşük emekli aylığını asgari ücret düzeyine yükseltme ve Kurban Bayramında her emeklinin hesabına 15 bin TL yatırma vaadi bile yeterince etkili olmadı.

İstibdat, CHP'nin sağa açılma ve emperyalizme şirin gözükme stratejisini, ABD, AB, NATO, TÜSİAD ve bölücü terör konusundaki herhangi bir temelden yoksun tehlikeli hayallerini seçim kampanyasında tepe tepe kullandı. CHP'yi seçmenlerin büyük bir kısmının gözünde emperyalizmin ve terörün işbirlikçisi olarak damgalamayı, kendi denge politikasını ise bağımsızlık ve ulusal güvenlik konusunda son derecede duyarlı sorumlu bir yaklaşım olarak sunmayı başardı.

İstibdat, bu iki temel yöntemi baskı, demagoji ve hileyle birleştiren az farkla da olsa seçimi kazandığını ilan

etti ve iktidarını sürdürmeyi karşıtlarına kabul ettirdi.

İktidar vitrini

Ülkeyi ekonomik krizden çıkaracak programı olmayan, davul zurnayla ilan ettiği "yerli ve milli kalkınma hamlesi" söyleminin aksine krizden çıkış için umudunu doğrudan doğruya uluslararası finans kapitale bağlayan, ana partisi AKP güç kaybettiği için müttefiklerine, özellikle de MHP'ye bağımlılığı artan, halkın yarısını kendi programına açıkça düşman eden, halkın diğer yarısının desteğini ise ancak geçici ekonomik tavizler vererek ve onların ulusal bütünlük ve güvenlik endişelerini sömürerek elde eden istibdat, kendisinin bile ummadığı "zafer"inin ardından bakanları ve stratejik kurumların yöneticilerini hemen belirledi. İktidar vitrinini yeniden düzenledi.

Hazine ve Maliye Bakanlığına Mehmet Şimşek, Merkez Bankası Başkanlığına Hafize Gaye Erkan getirildi. Dışarıdan borç bulmak için ekonominin en stratejik kurumları uluslararası finans kapitalin iki elemanına teslim edildi. Onları dengelemek için AKP'nin ekonomik dayanağı MÜSİAD'la içli dışlı iki yönetici öne çıkarıldı. Cevdet Yılmaz Cumhurbaşkanı Yardımcılığına, Ömer Bolat Ticaret Bakanlığına atandı. MÜSİAD çevrelerinin çıkarlarını en üst düzeyde korumanın yanı sıra, dokuz ay sonraki yerel seçimde yine halkın desteğine ihtiyaç duyulacağı için, uluslararası tefecilerin halkı ezmeteki gözü karalığının ve radikal

faiz artırımıyla ekonomiyi düpedüz durgunluğa sürüklemesinin böylece sınırlanabileceği de hesaplanıyor.

Eski bakanlardan sadece ikisi görevde tutuldu. Büyük şirket patronları olan Sağlık Bakanı Fahrettin Koca ile Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy yeni dönemde de bakanlığa devam edecek.

Amerikancı-Fethullahçı 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin bastırılmasından bu yana çok güç toplayan ve mevcut tek kişi yönetimine alternatif oluşturabilecek iki politikacı, Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar ile İçişleri Bakanı Süleyman Soylu milletvekili yapılarak kenara alındı. Genelkurmay Başkanı Yaşar Güler, Hulusi Akar'ın yerine geçmek için Genelkurmay Başkanlığından emekliye ayrıldı. İstanbul Valisi Ali Yerlikaya, Süleyman Soylu'nun yerine İçişleri Bakanlığına getirildi. Eski Genelkurmay Başkanı Hulusi Akar'ın ardından Yaşar Güler'in de Millî Savunma Bakanı yapılmasıyla, bu makam adeta Genelkurmay Başkanlığından sonraki üst rütbe olarak konumlandırılmış oluyor ve Cumhurbaşkanının ordu üst yönetimiyle ittifakı da pekiştiriliyor.

MİT Başkanı Hakan Fidan'ın Dışişleri Bakanlığına, Ulusal Güvenlik Danışmanı ve Cumhurbaşkanı Sözcüsü İbrahim Kalın'ın MİT Başkanlığına getirilmesi mevcut iktidar yapısı içinde nöbet değişimi anlamına geliyor. Millî Eğitim Bakanlığına ortaçağ kalıntısı tarikatların toplumsal yaşamdaki rolünü artırmaktan yana olan Yusuf

Tekin atandı. Önceki Bakan Mahmut Özer'in icraatı hatırlandığında, bu değişikliğin de sadece nöbet değişiminden ibaret olduğu anlaşılıyor. Hatay milletvekili seçilen Gezi davası tutuklusunu Can Atalay'ın tahliyesi konusunda ayak sürüme, Tele1 Genel Yayın Yönetmeni Merdan Yanardağ'ın apar topar tutuklanması, Adalet Bakanlığına getirilen Yılmaz Tunç'un döneminde neler yaşanacağı konusunda yeterince ipucu veriyor.

İktidar vitrininde yapılan düzenlemelere topluca bakıldığında, işçilerin, şehir ve köy emekçilerinin payına düşenin yoksulluk, pahalılık ve işsizlik olacağı, dış borç boyunduruğunun süreceği, ekonominin dışa bağımlılığında azalma olmayacağı söylenebilir. Bağımsızlığın yanı sıra laik demokratik sosyal cumhuriyete yönelik tehditlerin ağırlaşarak devam edeceği, işçi haklarına, kadın haklarına, düşünce ve örgütlenme özgürlüğüne yönelik saldırıların artacağı öngörülebilir. Tabii, en ılımlı değişime izin vermeden düzenlerin köşeye sıkıştırdıkları toplumsal sınıfları tarihsel diyalektik gereği en köklü dönüşümlere sürükleyebildiklerini de kulağımıza küpe edelim.

Sosyalistler öne

İktidar çevreleri, istibdadın merkezî ve yerel bütünselliğini tehdit eden muhalif büyükşehir belediyelerini ele geçirmeyi ilk hedef olarak ilan ettiler. Bu yolda sözüm ona sivil anayasa değişikliği adı altında muhalefeti kendilerine eklemleme, dinin siyaset

ve toplumsal hayat üzerindeki etkisini pekiştirme, tarikatları daha da güçlendirme, Cumhuriyetin devrim kanunlarını ortadan kaldırma planını işlemeye başladılar. Bu plana karşı duracağız.

Esas olarak CHP'nin etrafında kümelenen ilerici yurtsever kitleler Cumhuriyet mitingleri ile Gezi direnişinin sonuçsuz kalmasının yarattığı moral bozukluğunun etkisiyle son üç cumhurbaşkanlığı seçiminde CHP yönetiminin sağa açılma politikalarına bağırarak taş basarak razı oldular. Sonuç daha büyük hüsrana oldu. Bu hüsrana aşacağız. Sosyalistlerin öne çıkması, siyasal, sendikal ve sosyal hayatın her alanında halkla birleş-

mesi gerekiyor. Sosyalistlerin birliğini sağlayacağız. Sosyalistlerle Kemalistlerin birliğini sağlayacağız. Bu birlik temelinde bütün ulusal demokratik güçlerin birliğini öreceğiz. CHP'yi de kendi özgün köklerine, ulusal kurtuluş ve cumhuriyet değerlerine döndürecek bir politikayı sabırla adım adım üreteceğiz. Emperyalizme, ortaçağ kalıntılarına ve işbirlikçi vurgunculuğa karşı güçlü bir kale kuracağız.

İstibdadın elindeki imkânlar hâlâ devrimci güçlere ve halka karşı türlü çeşitli oyunlara girişmesine izin verecek kadar çok. Fakat Türkiye halkı eninde sonunda istibdadın kısılcacını kırarak. Birliğini ve dirliğini koruyacak.

1 Mayıs 2023 - Maltepe

Fotoğraf: Selim Dikel

YAĞMA SOFRASI

Bu sofracık, efendiler, halkımızın varı yoğu, hayatı,
kan ağlayan, can çekişen halkımızın,
bekler sizi, efendiler, önünüzde titrer durur,
ama sakın çekinmeyin, yiyin yutun, şapur şupur,
yiyin, efendiler, yiyin, bu iştah veren sofranızın,
doyuncaya, tıksıncaya, patlayıncaya kadar yiyin!

Çok açsınız, efendiler, suratınızdan bellidir,
yiyin hadi, yemezseniz, yarına kalır mı, kim bilir,
sizi çağırınlar bu sofraya, bakın nasıl böbürlenir,
hakkınız bu, savaştınız, tamam, bu hak elde bir.
Yiyin, efendiler, yiyin, bu eğlenceli sofranızın,
doyuncaya, tıksıncaya, patlayıncaya kadar yiyin!

Hepsi bu nazlı beylerindir, ne varsa ortalıkta,
Soy, sop, onur, düğün, konak, saray, caka,
hepsi sizin, efendiler, konak da, saray da, gelin de, alay da,
hepsi sizin, hepsi sizin, hem hazırlap, kolayca,
yiyin, efendiler, yiyin, bu iştah veren sofranızın,
doyuncaya, tıksıncaya, patlayıncaya kadar yiyin!

Büyüklüğün hazmı azıcık zor da olsa, ne çıkar,
gösterişin gururu var, oç almanın sevinci var.
Güler yüzünüzden, efendiler, bu sofraya keyfe gelir, parıldar,
sizin şu baş, beyin, ciğer, bütün şu kanlı lokmalar.
Yiyin, efendiler, yiyin, bu cana can katan sofranızın,
doyuncaya, tıksıncaya, patlayıncaya kadar yiyin!

Verir bu fukara memleket, nesi var nesi yok, hepsini,
verir malını, canını, umudunu, düşünö,
rahatını, sağlığını, içinin bütün ateşini,
haydi yuvarlayın, düşünmeyin haram mıdır, helâl mi.
Yiyin, efendiler, yiyin, bu iştah veren sofranızın,
doyuncaya, tıksıncaya, patlayıncaya kadar yiyin!

Bu harmanın gelir sonu, kapıştırsın giderayak,
yarın sönmüş bakarsınız, bugün çıtırdayan ocak,
hazır mideler sağlam, hazır mideler sıcak,
atıştırsın, tıksıtsın, kapış kapış, çanak çanak,
yiyin, efendiler, yiyin, bu haykıran sofranızın,
doyuncaya, kusuncaya, patlayıncaya kadar yiyin!

TEVFİK FİKRET / A. KADİR

SEÇİM DOSYASI

HAZIRLAYAN:
ERHAN KAPLAN

Cumhurbaşkanlığı ve Meclis seçimleri sona erdi. Cumhurbaşkanlığını ikinci turda Recep Tayyip Erdoğan, Meclis seçimini ise AKP'nin başını çektiği Cumhur İttifakı kazandı. İstibdat yönetimi sürüyor.

Seçim dosyamıza Friedrich Engels'in bilimsel sosyalistlerin seçime bakışını özetleyen teorik çerçevesiyle başlıyoruz. Ardından, AKP'nin iktidara geldiği 3 Kasım 2002 seçimlerini her yönüyle ele alan incelememize geçiyoruz. Yazı bugüne uzanan ipuçları sunuyor.

Erdoğan-AKP iktidarının 21. yılında yapılan 14 Mayıs ve 28 Mayıs 2023 seçimlerinin öncesini, birinci ve ikinci turunu değerlendiren yazılarımız nesnel durum saptaması yaptığı gibi geleceğe dönük dersler de çıkarıyor. Tarih sosyalistleri öne çağırıyor.

GENEL OY HAKKININ ANLAMI*

Modern toplumsal koşullarımız içinde gitgide kaçınılmaz bir zorunluluk durumuna gelen ve proletarya ile burjuvazi arasındaki son kesin savaşın ancak kendi çerçevesinde sonuna kadar götürebileceği devlet biçimi olan demokratik cumhuriyet, bu en yüksek devlet biçimi, servet ayrımlarını artık resmen tanımaz. Zenginlik, demokratik cumhuriyette, gücünü, dolaylı ama o kadar da güvenli bir biçimde gösterir. Bir yandan, Amerika'nın klasik bir örnek sunduğu, memurların düpedüz rüşvet yemesi, öbür yandan hükûmetle borsa arasındaki ittifak biçimi altında; bu ittifak, devlet borçları ne kadar artar ve hisse senetli şirketler yalnızca ulaştırmayı değil, üretimin kendisini de ellerinde ne kadar çok toplar ve böylece borsada ne kadar merkezî bir durum kazanırlarsa o kadar kolay gerçekleşir. Amerika dışında bunun çarpıcı bir örneğini yepyeni Fransız Cumhuriyeti verir ve namuslu İsviçre de bu alanda geride kalmaz. Ama İngiltere bir yana, genel oy hakkının Bismarck ya da Bleichröder'den hangisini daha yüksek bir duruma yükselttiği belli olmayan yeni Alman İmparatorluğu hükûmetle

borsa arasındaki bu kardeşçe ittifak için demokratik bir cumhuriyetin hiç de zorunlu olmadığını kanıtlar. Ve kısacası, mülk sahibi sınıf, doğrudan doğruya bütün yurttaşlara tanınan genel oy hakkı aracılığıyla hüküm sürer. Ezilen sınıf, yani gerçekte proletarya, kendi kendini kurtarmak için yeteri kadar olgunlaşmadıkça, çoğunlukla, var olan toplumsal rejimi olanaklı tek rejim olarak düşünecek ve siyasal bakımdan söylemek gerekirse, kapitalist sınıfın kuyruğunu, onun aşırı sol kanadını oluşturacaktır. Ama, kendi kendini kurtarmakta daha yetenekli bir duruma geldiği ölçüde, proletarya ayrı bir parti oluşturur ve kapitalistlerin temsilcilerini değil, kendi öz temsilcilerini seçer. Öyleyse, genel oy hakkı işçi sınıfının olgunluğunu ölçmeyi sağlayan göstergedir. Bugünkü devlet içinde bundan daha fazlası olamaz ve hiçbir zaman da olamayacaktır; ama bu kadarı da yeter. Genel oy hakkı termometresinin, emekçiler için kaynama noktasını göstereceği gün, onlar da, kapitalistler gibi ne yapmaları gerekiyorsa onu yapacaklardır.

FRIEDRICH ENGELS
ÇEVİRMEN: KENAN SOMER

**Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni, Sol Yayınları, Ankara, 1979, sayfa 224-225*

YÜRÜYÜŞTE BİR ARA DURAK: 3 KASIM 2002 SEÇİMLERİ

Seçimlerin ardından çıkan sonuç, belli açılardan beklenenin gerçekleşmesiydi. Zaten uzun zamandır yapılan tüm kamuoyu araştırmaları AKP ile CHP'nin Meclis çoğunluğunu alabileceğine işaret etmekteydi. Bu noktada şaşırtıcı gelen, sadece iki partinin barajı aşabilmesi oldu. Hükûmeti oluşturan partilerde büyük bir erozyon yaşandığı görülmekle birlikte, erimenin bu ölçüde bir sonuç doğurmasını doğrudan halkla iç içe yaşayanlar haricinde kalanlar çok sürpriz olarak değerlendirdiler.

Bugünkü Mecliste karşımıza çıkan durum şunu gösteriyor: Eğer AKP'yi farklı değerlendirecek olursak, halk, grubu bulunsun ya da bulunmasın Meclisteki tüm partilere çok büyük bir ceza verdi. Dikkat edilirse, daha önceki dönemlerde böylesi cezalandırmalar sadece iktidardaki parti veya partileri hedef almaktaydı. Medyada ve akademik çevrelerde köşe başlarını tutmuş bilirkişiler, bu durumu "iktidarın yol açtığı yıpranma" olarak nitelemeyi tercih ederlerdi. Böylesi ucuz ve kolaycı yorumların yol açtığı bilinç bulanması bir yana, bu kez iktidarda olmayan muhaliflerin de söz konusu 'yıpranmadan' pay almasını açıklamakta çok büyük zorluklar yaşadılar. Bu duruma yol açan etken olarak,

Çiller'in yanlış reklam kampanyası yürütmesinden tutun da, Yılmaz'ın bu kez gençliğini öne çıkartamamasına varıncaya dek, siyaset sosyolojisi dışı, safsata olarak nitelenmeyi hak eden değerlendirmeler ortaya çıkartıldı.

Bizler açısından durum net. Bu yaşananlar, halkın sorunlarına duyar-sızlaşmış, kendini büyük sermayeye beğendirmenin ve medyada fazladan yer almak üzere yapılması gerekenleri ezberlemenin ötesinde bir politik yaklaşım sergilemeyi beceremeyenlerin uğradığı bir hezimettir. Bu seçimler, halkın kuzu sessizliğine büründüğü varsayılarak yürütülen politikaların ilelebet geçerli olmadığını göstermesi açısından da kim ne derse desin büyük derslerle dolu oldu.

SEÇİM '50			
Seçmen Sayısı	8.905.743		
Kullanılan oy	7.953.085		
Katılma oranı	% 89.3		
Geçerli oy sayısı	7.953.055		
Parti	Oyu	%	MV
DP	4.391.694	55.2	416
CHP	3.148.626	39.6	69
MP	368.537	4.6	1
BĞM	44.537	0.6	3

Şimdi, öncelikle seçimlerde kullanılan oyların genel bir dağılımını değerlendirelim. Bunun ardından barajı geçen ve geçmeyen partileri, Meclisteki iktidarı ve muhalefeti de kapsayan sonuçların yansımalarını irdelleyeceğiz.

Meclis partileri açısından

1999 seçimlerinde Mecliste grup oluşturacak kadar milletvekili çıkartan partilerin sayısı 5 olmuştu. Bunlar, çıkarttıkları milletvekili sayısına göre birinci parti DSP, ikinci parti MHP, üçüncü parti FP, dördüncü parti ANAP ve beşinci parti DYP idi. Bu partilerden üçü, biri sol görünümü olmak üzere, bir araya geldi ve DSP, MHP ve ANAP'tan oluşan bir koalisyon hükûmeti oluşturdular. Bir önceki dönemde, burjuva makyavelist politika alanında dahi 'aşırı yıpranmış' bir görüntü veren Çiller'in DYP'si ve 28 Şubat'ın müsebbibi Refah Partisi ile seçimlerin birincisi DSP ve ikincisi MHP'nin ortaklık kurmak istememesi üzerine, tümüyle sağdan oluşan bir koalisyon oluşmadı.

Tablolara bakıldığında DSP'nin ve MHP'nin kendilerine de inanılmaz gelen bir oy topladığını görürüz. Her iki parti de Öcalan'ın yakalandığı ve milliyetçi histerinin doruğa çıktığı bir konjonktürün ürünü olduklarını son seçimlerde alamadıkları oylarla kanıtladılar. Normal şartlar altında, burjuva parlamenter düzenlerde, iktidarda bulunanlar bir dönem sonra yerlerini 'muhalefet' partilerine terk ederler; dünün muhalefeti bugünün iktidarı da bir dönem sonra tekrar

yer değiştirdi. Bu tahterevallı düzeni de küçük rötüşlar haricinde hiç değişmeden devam ederdi. Bu kez öyle olmadı.

Hem iktidarda bulunanlar, hem de sözde muhalefet edenler toptan cezalandırıldılar. Bu duruma büyük oranda iktidarıyla, muhalefetiyle tüm meclis partilerinin aynı ekonomik ve sosyal (İMF ve Dünya Bankasıyla şekillenen) programı savunmaları yol açtı. Nüanslarda yaratılmaya çalışılan farklılık görüntüsü ise halk nezdinde kabul görmedi.

Mecliste bulunup da tekrardan Meclise girme şansı elde eden tek parti Adalet ve Kalkınma Partisi AKP oldu. AKP de, 28 Şubat sürecinde ordunun siyasal hayatı yeniden düzenlemek üzere yaptığı müdahale sonucunda bölünen Refah Partisinden ayrılan mutlak Amerikancı ve İMF'ci grupların oluşturduğu bir partidir. AKP'nin ayrıntılı incelemesini daha sonra yapacağız.

SEÇİM '54			
Seçmen Sayısı	10.262.063		
Kullanılan oy	9.095.617		
Katılma oranı	% 88.6		
Geçerli oy sayısı	8.941.660		
Parti	Oyu	%	MV
DP	5.313.659	58.4	503
CHP	3.193.471	35.1	31
CMP	434.085	4.9	6
KP	57.011	0.6	-
BĞM	137.318	1.5	1

1999 18 Kasım seçimlerinde oluşan meclisin beş parti içerdiğini söylemiştik. Daha sonra ayrılmalar, bölünmeler nedeniyle bu sayı arttı. Refah Partisi kapatıldıktan sonra buradaki kadrolar Saadet (Erbakan'ın geleneksel "milli görüş" hareketi) ve Adalet ve Kalkınma partileri olarak ikiye ayrıldılar. DSP'den ayrılan Sema Pişkinsüt Toplumcu Demokrasi Partisini TDP¹, İçişleri Bakanlığı ANAP'tan ayrılan Sadettin Tantan Yurt Partisini (YP) kurdular. DSP içinde büyük sermaye gruplarının desteğiyle yapılmak istenen Derviş'li operasyon başarısız olunca, DSP'den ayrılan onlarca milletvekili İsmail Cem, Hüsamettin Özkan ve İstemihan Talay öncülüğünde Yeni Türkiye Partisi YTP'yi kurdu. Bu oluşuma girmesi beklenen Kemal Derviş, ABD'de kimi istişarelerde bulunduktan sonra YTP yerine CHP'ye girmeyi yeğledi.

Tablolara bakıldığında muhalefeti oluşturan bu partilerin de hiçbir varlık gösteremediği anlaşılır. Dolayısıyla,

¹ Sema Pişkinsüt'ün kurduğu TDP, Siyasi Partiler Yasasının partilerin seçimlere girebilmesi için öngördüğü yeterli örgütlenme şartını yerine getiremediği için genel seçimlere girme hakkı elde edemedi. Bunun üzerine, aday listelerinin verileceği son gün, mecliste TDP'li olan 3 milletvekili HADEP'le görüşmelerden sonuç alamayan ÖDP'ye girdi. Bu şekilde, Hazine'den mecliste milletvekili bulunup da seçimlere girme hakkı elde eden partilere verilen seçim yardımını ÖDP'nin alabilmesi sağlandı. İki partinin arasındaki bu anlaşmanın hangi zeminde yapıldığı ve ne tür koşullar içerdiği açıklanmadı.

SEÇİM '57			
Seçmen Sayısı	12.078.623		
Kullanılan oy	9.250.949		
Katılma oranı	% 76.6		
Geçerli oy sayısı	9.138.412		
Parti	Oyu	%	MV
DP	4.497.811	48.6	424
CHP	3.825.267	41.4	178
CMP	604.087	6.5	4
HP	321.471	3.5	4
BĞM	4.994	0.1	-

iktidarlara sadece söylemde muhalefet etmenin halkın beklentilerini karşılamaya yetmediği bir kez daha kanıtlandı.

Seçmenlerin Mecliste temsil edilmesi

3 Kasım 2002 seçimlerinin mutlaka vurgulanması gereken iki boyutu var. Birincisi, seçimlere katılım oranının son yirmi yılın en düşük seviyesinde gerçekleşmesidir. Daha önceleri de Türkiye'de düşük katılımlı seçimler yaşandı, ancak, 12 Eylül darbesinden sonra yapılan seçimlerde en düşük katılımı -birkaç puanlık bir farkla olsa da- bu dönem yaşadı.

İkinci boyut ise, ilk kez bir seçimden sonra toplam seçmenlerin Mecliste bu kadar az temsil edilmesidir. Seçimlerde oy kullanan ve kullanmayan tüm seçmenleri bir arada değerlendirdiğimiz zaman seçmenin yüzde 58'inin Mecliste olmadığını görüyoruz. Şimdi bahsettiğimiz bu görüntüyü her iki boyutu açısından biraz daha ayrıntılı olarak inceleyelim.

1. Toplam seçmenlerin Mecliste temsil oranı, 13 seçimde yüzde 60'ın üzerindeyken, 2002 seçimlerinde bu oran yüzde 41.7'ye düşmüştü. Dolayısıyla Mecliste temsil edilmeyen seçmenlerin oranı AKP ile CHP'nin iddia ettiği gibi yüzde 45 değil -ki bu bile başlı başına çok yüksek bir oran- yüzde 58 olmakta. Partilerin aldıkları oy oranları hesaplanırken kullanılan yöntemi unutmamak gerekiyor.

Oranlar toplam seçmen sayısına göre değil, kullanılıp da geçerli sayılan oyların oranına göre belirleniyor. Bu açıklama ışığında bakıldığında, genel seçmenler nezdinde AKP'nin oy oranı 26.3, CHP'nin oy oranı da yüzde 14.8 oluyor. Dolayısıyla "halkımızın büyük bir çoğunluğunun teveccühü ile iktidarı aldık" gibi bir söylemin geçerli ve doğru olmadığı bilinmelidir.

2. Bu seçimlerde DYP 47 seçim çevresinde, MHP 32, DEHAP 17, ANAP 6, Genç Parti 10 seçim çevresinde yüzde 10'un üzerinde oy aldı. Bu partilerin bazı seçim çevrelerinde oy oranları yüzde 30, yüzde 40, hatta yüzde 50'nin üzerinde. Bu bölgelerden seçimi "kazanan" AKP ve CHP milletvekilleri, normal şartlar altında aslında başka partilere ait olması gereken milletvekilliklerini, bu tümüyle antidemokratik seçim sistemi yüzünden aldılar. Bu da söz konusu bölgelerin milletvekilleri açısından ayrı bir temsil sorunu yaşatacaktır.

Bu sonuç, herkese yasallık-meşruluk arasındaki farkı bir kez daha anımsatmalı. *Gayri meşru bir sistemin boşluk-*

larından yararlanarak kendilerine yasal kılıflar yarattıkları için haksız, aslında seçilemediği için de tabansızlardan oluşan bir topluluk meydana geldi.

3. Yüzde 10 barajını aşamadığı için 1987 yılı seçimlerinde DSP ve RP Meclise girememişti. Bu iki partinin oy toplamı 3.762.001. 1995 seçimlerinde MHP 2.301.343 oy almış ama Meclise girememişti. 1999 seçimlerinde ise bu kez CHP 2.716.094 ve HADEP 1.477.675 oy aldıkları hâlde Meclise giremediler.

4. 2002 seçimlerinde beş parti yüzde 5 ila 9,5 aralığında oy aldı: DYP 3.008.942, MHP 2.635.787, GP 2.285.598, DEHAP 1.960.660, ANAP 1.618.465 oy aldığı hâlde Meclise giremediler. Yüzde 5'in altında kalan partileri hesaplamaya dahil etmeden baktığımızda, dışarıda kalan bu oyların toplamı 11.509.452. Bu partilerin toplam seçmen sayısına oranı ise yüzde 27,8.

SEÇİM '61			
Seçmen Sayısı	12.925.395		
Kullanılan oy	10.522.716		
Katılma oranı	% 81.0		
Geçerli oy sayısı	10.138.035		
Parti	Oyu	%	MV
CHP	3.724.752	36.7	173
AP	3.527.435	34.8	158
CKMP	1.415.390	14.0	54
YTP	1.391.934	13.7	65
BĞM	81.732	0.8	-

3 KASIM 2002 GENEL SEÇİM SONUÇLARI

	DEHAP	ÖDP	TKP	GENÇ P.	CHP	İP
Adana (856.469)	79.397	3.765	1.759	75.464	182.436	3.962
Adıyaman (214.473)	25.666	334	249	4.518	28.710	544
Afyon (350.698)	3.793	540	409	18.947	43.488	1.744
Ağrı (148.151)	51.947	330	153	2.177	14.230	298
Amasya (189.521)	2.476	511	183	5.362	43.864	735
Ankara-1 (1.095.458)	30.132	5.579	3.519	71.355	351.193	9.050
Ankara-2 (1.056.793)	22.577	4.046	2.678	74.808	252.192	6.579
Antalya (754.864)	20.971	2.184	1.240	41.523	233.463	3.434
Artvin (103.311)	953	1.512	233	1.599	26.243	493
Aydın (491.148)	24.603	1.627	953	47.789	101.830	3.586
Balıkesir (635.974)	10.224	2.125	1.242	56.729	125.095	3.224
Bilecik (110.321)	1.163	225	140	10.629	20.279	578
Bingöl (88.862)	19.709	119	62	886	6.998	156
Bitlis (102.705)	30.352	147	70	945	4.644	112
Bolu (155.154)	2.165	402	273	10.845	18.099	695
Burdur (149.596)	1.260	599	255	9.218	29.359	641
Bursa (1.136.144)	23.869	3.213	1.733	98.740	173.299	4.436
Çanakkale (276.144)	2.800	856	451	24.707	63.191	1.592
Çankırı (105.869)	1.665	173	163	2.994	6.737	337
Çorum (317.044)	6.128	770	404	9.514	70.243	1.447
Denizli (446.247)	8.210	1.653	808	45.639	92.614	3.693
Diyarbakır (421.680)	236.689	791	490	7.323	24.963	696
Edirne (232.052)	2.041	1.530	566	43.109	66.877	1.682
Elazığ (244.056)	17.387	486	192	3.931	21.613	638
Erzincan (109.431)	1.764	545	149	2.505	30.724	535
Erzurum (338.286)	33.291	-	324	7.578	19.495	731
Eskişehir (403.564)	5.000	1.189	817	46.122	91.163	2.384
Gaziantep (484.449)	38.737	1.070	692	34.839	93.033	2.148
Giresun (217.958)	2.815	700	422	6.877	30.724	809
Gümüşhane (64.844)	666	98	64	775	5.701	217
Hakkari (75.129)	33.881	95	41	515	6.121	66
Hatay (556.844)	18.767	1.557	940	31.944	143.792	2.787
Isparta (216.728)	2.370	351	260	9.853	28.570	879
Mersin (680.687)	64.844	2.794	1.113	46.905	168.372	3.549

İstanbul-1 (1.916.243)	96.915	8.206	5.423	127.282	528.137	13.264
İstanbul-2 (1.561.405)	72.682	6.006	3.943	133.679	347.208	9.918
İstanbul-3 (1.747.378)	118.356	6.523	3.885	157.514	381.985	8.370
İzmir-1 (939.968)	56.416	5.265	2.986	172.571	271.881	7.771
İzmir-2 (934.851)	40.651	5.457	3.074	155.767	272.981	8.430
Kars (120.837)	23.659	314	228	3.719	20.227	570
Kastamonu (211.096)	2.906	592	435	11.997	24.076	1.069
Kayseri (501.945)	7.761	679	532	24.902	56.965	1.687
Kırkareli (187.816)	1.590	1.468	352	24.100	61.619	1.086
Kırşehir (115.785)	4.698	465	195	6.481	25.200	522
Kocaeli (647.444)	25.500	2.056	1.147	43.250	120.719	2.678
Konya (887.635)	27.941	1.334	814	26.122	76.314	2.736
Kütahya (341.646)	3.265	543	467	19.709	26.530	1.136
Malatya (319.171)	13.344	1.274	311	7.507	57.681	1.369
Manisa (718.153)	28.296	2.684	1.390	68.011	126.511	3.294
K.Maraş (401.577)	12.830	478	380	8.695	45.123	1.493
Mardin (225.120)	89.113	281	147	3.475	26.151	179
Muğla (385.933)	6.640	1.314	685	39.890	106.937	2.835
Muş (129.451)	49.302	191	65	1.236	8.067	222
Nevşehir (147.649)	1.694	536	164	5.271	21.252	499
Niğde (152.758)	1.980	461	257	4.627	28.815	1.364
Ordu (342.654)	4.943	1.745	834	21.824	53.970	1.862
Rize (162.959)	970	532	194	1.228	12.102	460
Sakarya (417.646)	7.212	784	771	108.144	29.711	1.724
Samsun (600.328)	7.553	1.732	1.146	36.686	88.761	2.422
Siirt (83.855)	26.980	161	80	954	7.481	116
Sinop (110.569)	1.877	424	325	6.899	20.389	853
Sivas (308.132)	3.674	1.037	336	7.269	49.267	1.073
Tekirdağ (328.887)	5.519	1.137	749	43.022	89.159	1.934
Tokat (309.926)	4.008	812	316	8.968	61.081	1.078
Trabzon (373.541)	3.013	1.065	476	6.191	54.668	1.150
Tunceli (41.387)	13.470	228	102	315	10.188	426
Şanlıurfa (433.678)	83.600	576	259	7.406	42.946	480
Uşak (178.842)	2.805	1.131	293	20.115	43.712	1.140
Van (258.287)	105.520	556	362	5.578	13.307	787
Yozgat (241.600)	3.599	375	259	6.805	29.130	668
Zonguldak (333.002)	4.131	1.786	881	31.051	69.580	2.299

Baraj yüzde beş olsaydı, seçmenlerin iradelerini bu kez her türlü kaygıdan uzak kullanacaklarını hesaba katmadığımız ve mevcut oy oranlarının aynen korunacağını varsaydığımız durumda dahi, Meclisteki milletvekili dağılımı değişecek ve seçmenlerin temsil edilme oranı artmış olacaktı.

Temsilde adalet

Özal döneminden beri Mecliste bir şekilde çoğunluğu elde eden partilerin tek amacı aynı dünya görüşünden bile olsa rakiplerinin Meclise girmesini engellemek; bu mümkün olmadığı takdirde de olabildiğince az sayıda milletvekili çıkartmalarına yol açarak Mecliste sınırlı ölçüde temsil edilmelerini sağlamaktı. 12 Eylül cunta anayasasının getirdiği yüzde 10 bölge ve ülke barajı, aslında 'bölücüler', 'yıkıcıları' ve 'şeriatçıları' engellemek üzere koyulmuştu. Yapılan düzenlemelerle kendi ölçülerine göre uçlarda yer alan akımların ana güç hâline gelmesi engellenenecekti. Bunun gerçekleşmesi durumunda ise koalisyonların oluşmasına yol açacak kadar çok sayıda partinin Meclise girmemesi sağlanacak, ülkeyi tek parti iktidarlarının yönetmesine zemin oluşturulacaktı.

Bu beklentiler darbeden sonra yapılan ilk iki seçim için geçerli oldu. Ancak, toplum mühen-

2002 SEÇİMLERİNDE MECLİSTE TEMSİL EDİLMİYEN SEÇMENLERE AİT ORANLAR		
Mecliste temsil edilmeyen seçmenler	Oy sayısı	Toplam seçmen sayısına göre oy oranı
Yüzde 5-9,5 arasında oy alan beş parti	11.509.452	27.8
Yüzde 5'in altında oy alan partiler	2.783.499	6.7
Geçersiz oylar	1.117.341	2.7
Oy kullanmayanlar	8.700.197	21.0
Toplam	24.110.489	58.2

dislerinin biçtiği siyasal konumlanış 1991 seçimleriyle birlikte 'merkez' olarak adlandırılan partilerin aleyhine bir gelişim gösterdi.

Özal'ın bin bir incelikle oynayıp değiştirdiği seçim bölgeleri, bir ilin çıkartabileceği milletvekili sayısı, bir mahallenin yarısının kâğıt üstünde oradan alınıp bir başka bölgeyle birleştirilmesi gibi hileler, son birkaç seçimdir işe yaramaz hâle geldi.

Bugün, hangi seçim yöntemi kullanılırsa kullanılsın, görüntüde dahi olsa ekonomik krizlerin kaynağını gündemine almayan, haksızlıklara karşı sesini yükseltmeyen, sınıfsal farklılıklara vurgu yapmayan partilerin varlık gösterebilmesi düne göre daha da zorlaşmış durumdadır.

Ancak, böylesi bir sonucun doğal uzantısı olarak akla ilk gelen olgu, Marksist partilerin şanslarının arttığı yönünde olmalıyken ne yazık ki bunu söylemek mümkün değil. Bu sonucu çıkartamamamızın nedenleri üzerinde ayrıntılı olarak durmak gerekir. Ama, kısaca söylemek gerekirse, yasal platformlarda parlamentoyu da amaçlayan bir mücadele yürüten partiler, eğer bu çabalarını emekçi semtlerinde kalıcı ilişkiler kurmaya sevk etmezlerse, seçimden seçime yapılabilecek propagandayla elde edilecek sempatinin

sınırlarını genişletmek mümkün olmayacak. O nedenle, ısrarla üzerinde durulması gereken nokta şudur: işçi sınıfının partisi olmayı hedefleyen partiler seçimleri daima bir ara durak olarak düşünmeli, çalışmalarını bu çerçevede yürütmelidir. Yoksa, benzerlerini her gün gördüğümüz, kalıptan çıkmışçasına birbirinin aynı onlarca seçim partisinden biri hâline dönüşmek kaçınılmaz olur.

Meclis dışı muhalefet odağı yaratma olanağı

Açtığımız bu parantezden sonra, bugünkü Meclisin yapısını değerlendirmeye devam edecek olursak açığa çıkan sonucun gösterdiği **"temsilde adalet ve yönetimde istikrar"** talepleri arasında bir dengenin olmadığı görülüyor. Büyük sermaye çevrelerinin yıllardır üzerinde durdukları "popülizm yapmayacak bir yönetim" talebi sonunda yerine gelmiş görünüyor. TUSİAD, MÜSİAD, TOBB, MESS ve benzeri burjuvazinin sözcüsü örgütler, koalisyon hükümetlerinin veya çok parçalı meclis tablosunun "ekonominin yasallıklarını" hiçe sayarak halka "kaynağı belirsiz" pay vermesinden yakınırdı. Bugün, tek partili bir iktidar olanağı doğduğu gibi, güçlü muhalefet yapacak farklı örgütler de yok. Tek partili iktidar ve tek partili muhalefetten oluşan, tabir yerindeyse, dikensiz bir gül bahçesi.

Fakat, böylesi bir dikensizlik, kendileri açısından da büyük sorunlar yaratmaya gebedir. Yönetimde istikrar adına, temsilde hakkaniyet ölçülerinin

tümüyle göz ardı edilmesi, toplumsal muhalefetin farklı alanlara kaymasına yol verebilir. Çünkü, CHP'nin, gerek sınıfsal bileşimi gerekse büyük sermaye çevrelerine verdiği taahhütler, AKP'nin izleyeceği İMF programına karşı cepheden muhalefet etmesinin önündeki en büyük engel. Dolayısı ile, muhalefet görevi bu dönemde hem *meşruiyet* açısından hem de *sınıfsal beklentiler* açısından Meclis dışına taşmak zorunda olacak.

Önümüzdeki dönemde, bu tespitimizin üzerinde çok daha fazla duracağız. Toplumsal muhalefete öncülük edecek yapı ve örgütlerin hangileri olabileceği sorusuna ise, günümüzdeki siyasal aktörlere bakıldığında ne yazık ki rahatlıkla olumlu ve güçlü bir cevap verebilecek durumda değiliz. İşçi sınıfı örgütleri sayısal gücünü henüz yeterince kuvvetlendirmiş durumda değil. İşçi sınıfının farklı düzeylerdeki örgütlenmesini tek bir bünyede toparlamış veya diğerlerini tek bir

SEÇİM '65			
Seçmen Sayısı	13.679.753		
Kullanılan oy	9.748.678		
Katılma oranı	% 71.3		
Geçerli oy sayısı	9.307.563		
Parti	Oyu	%	MV
AP	4.921.235	52.9	240
CHP	2.675.785	28.7	134
MP	582.704	6.3	31
YTP	346.514	3.7	19
TİP	276.101	3.0	14
CKMP	208.696	2.2	11
BĞM	296.528	3.2	1

ideolojik veya politik önderlik altında sürükleyen bir partinin oluşmadığını biliyoruz. O nedenle, önümüzdeki dönemde kendi yapılanmamızı da bu tespitimizin gereklerinin yerine getirilmesi üzerine oturtacağız.

Son olarak, *temsilde adalet* açısından yapılması gerekenin, yeni bir seçim sisteminin yasalaştırılması, tüm siyasal görüşlerin Mecliste yer almasının sağlanması ve seçimlere girecek her parti için eşit yarışma imkânı tanınmasının ve bunun yasal yaptırımlarla güvence altına alınmasının ardından bir an önce *seçimlerin yenilenmesi* olduğu çok açıktır.

Partilerin yapısı

Mecliste bu dönem iki parti yer alacak. Her ne kadar çeşitli sağ partiler milletvekili transferleri yoluyla mecliste temsil edilmenin bir yolunu bulacaklarsa da, köklü bir kopuş ve ayrışma yaşanmadan AKP ve CHP dışında üçüncü bir partinin varlık göstermesi uzun bir süre mümkün olmayacak gibi görünmekte. Bu iki partiden daha az tanınan olan AKP ile başlayarak kimi değerlendirmeler yapalım.

AKP

28 Şubat 1997 tarihinde, o zamanlar başta bulunan Refah Partisi'nin ve Başbakan Erbakan'ın istifasıyla sonuçlanacak bir süreç başlatıldı. Asıl hedef, tüm 12 Eylül döneminde ve Kürt ulusal hareketiyle savaşta iyice palazlandırılan şeriatçı/dinci akımların kendilerine biçilen rolün dışına

SEÇİM '69			
Seçmen Sayısı	14.788.552		
Kullanılan oy	9.516.035		
Katılma oranı	% 64.3		
Geçerli oy sayısı	9.086.296		
Parti	Oyu	%	MV
AP	4.229.712	46.6	256
CHP	2.487.006	27.4	143
GP	597.818	6.6	15
MP	292.961	3.2	6
MHP	275.091	3.0	1
TBP	254.695	2.8	8
TİP	243.631	2.7	2
YTP	197.929	2.2	6
BĞM	511.023	5.6	13

taşmasını önlemektir. 28 Şubat'tan sonra gidilen 1999 seçimleri, yukarıda aktardığımız gibi Refah Partisi'nin hükûmete giremeyeceği bir bileşim çıkardı. Aynı dönemde Anayasa Mahkemesi'nin Refah Partisi'ni kapatma kararı almasıyla birlikte, 1970'lerden beri kesintisiz olarak Milli Nizam, Milli Selamet ve Refah çizgilerinde devam eden şeriatçı akımda bir bölünme yaşandı. Erbakan ve ondan yana milletvekilleri Saadet Partisi'ni, diğerleri ise Adalet ve Kalkınma Partisi'ni kurdular. Son seçimlerde Erbakan'ın partisi hiçbir varlık gösteremedi.

Parti içi ekipler

Adalet ve Kalkınma Partisi, aslında başlı başına bir koalisyon partisi görünümünde. Partide pek çok ekip bulunuyor. Bunlar arasında, büyük sermaye çevrelerine çok daha sıcak

gelen Abdullah Gül ve ekibi; kendince olası bütün güvenceleri verdiği hâlde Gül ekibine oranla daha güvenilmez bulunan Recep Tayyip Erdoğan ve ekibi; düne kadar Erbakan'ın en yakın adamları arasında sayılan Bülent Arınç ve ekibi; şeriatçı hareket içinde yer alıp uzun süre ANAP'ta politika yapan Ali Coşkun, Abdülkadir Aksu ve çevresi bulunuyor.

Ancak, farklı ekiplerden oluşması AKP'nin ideolojik bir heterojenliğe sahip olduğu yanılsaması yaratmasın. Tüm bu ekipler ortak bir siyasal ve toplumsal hedefte buluşmak için asgari müştereklere sahipler. Aralarındaki nüansların rahatlıkla ihmal edilebilir düzeyde olduğu biliniyor. Ekiplerleşmeyi temel alan farklılıkların da büyük bir kriz yaşanana kadar ön plana çıkartılması beklenmemeli. Kimilerinin değerlendirmeleri açısından AKP ileri gelenlerinin liberal söylemlere sarılması bu partiyi diğerlerinden ayıran bir farklılık yaratsa da, özde bir değişiklik olmadığı günlük pratiklerinden kanıtlanıyor. Eğer, siyasetin kişilere bağlı ve kişilerin öznel tutumlarına göre değişiklik gösteren bir alan olmadığını biliyorsak ve sosyal bilimlerde yer alan bir değerlendirme ile siyasi bir hareketin teorik/pratik bütünsellik taşıması gerektiğini söylüyorsak karşımıza çıkan 'yeni' durumu analiz etmekte çok zorlanmayız.

AKP'nin projeleri

AKP, siyasal ve ekonomik açılardan sınırları belirlenmiş yaklaşımlara sa-

hip bir siyasi akımdır. Kendine ait bir devlet ve toplum projesi olduğunu, siyasal İslam geleneğinin bir parçası olduğunu, bu gelenek içerisinde kalarak geleneğine ters düşmeyecek bir iktisadi yaklaşım içinde olduğunu bilmek gerekir. AKP'nin önde gelen yöneticilerinden çoğunluğu ya pratikte Komünizmle Mücadele Dernekleri ve şeriatçı Akıncılar Birliği içinde yer alanlardan ya da dünya görüşü olarak antiMarksizmi, ateizm ve sol düşmanlığını körükleyen bu derneklere ve akımlara ideolojik altyapı hazırlayanlardan oluşuyor.

AKP'nin bugünkü söyleminin ve pratiğinin, tarihsel olarak Avrupa'da Hristiyanlıkla kapitalizmi bağdaştırmayı hedefleyen 'Hristiyan demokrat' geleneğe yakın olduğu iddia edilmekte. Bu yaklaşımı benimseyenler arasında AKP'nin kendi kadroları ve bu kadro-

SEÇİM '73			
Seçmen Sayısı	16.798.164		
Kullanılan oy	11.223.843		
Katılma oranı	%66.8		
Geçerli oy sayısı	10.723.658		
Parti	Oyu	%	MV
CHP	3.570.583	33.3	185
AP	3.197.897	29.8	149
DP	1.275.502	11.9	45
MSP	1.265.771	11.8	48
CGP	564.343	5.3	13
MHP	362.208	3.4	3
TBP	121.759	1.1	1
MP	62.377	0.7	-
BĞM	303.218	2.8	6

lara akıl hocalığı yapanlar da mevcut. Verdiğimiz türdeki yaklaşım sahipleri ısrarla Erbakan kadroları ile AKP kadroları arasındaki farkı anlatmaya çalışıyorlar. Örneğin, eski faşist *Taha Akyol*, yazılarının neredeyse dörtte üçünü “çok farklı bir yeni nesille” karşı karşıya olduğumuzu kanıtlamaya ayırıyor. Ona göre bu “yeni neslin” ayırt edici özelliği, öncakilere (yani Erbakanlılara) göre “analitik düşünceli, geniş ufuklu, demokrat dindarlardan” teşekkül etmesi ve farklarının “tam da sosyolog Weber’in modernleşme döneminde Alman dindarlar için anlattığı gibi, eski Refah tabanının ‘muhafazakâr demokrat’ AKP’ye dönüşümünün ifadesi” olmasıdır.

Amerikancı parti

Bu tespitlerden bizim çıkartacağımız birkaç sonuç var. Birincisi, AKP’nin Batıdaki muhafazakâr partilerle özdeşleştirilmesi hem sosyal hem de tarihsel olarak mümkün değildir. İkincisi ise, böyle bir olgunun gerçek olduğunu kabul etsek bile, bundan sol veya toplumsal ilerleme adına bir “olumlu” yön çıkartmamız olanaksızdır. Zira, Batıda “Hristiyan” ismiyle başlayan tüm örgütlerin -sadece partiler değil, Soğuk Savaş döneminde pek çok sendika da bu isimle kurulmuştu- en başta gelen görevleri komünizmin gelişmesini önlemektir. Çoğunluğunun kuruluşunda CIA’nın doğrudan veya dolaylı etkisi vardır. Bu etkinin boyutları da küçümsenmeyecek kadar büyüktür. Ya kadro yardımı yapılmıştır, ya mevcut kadrolar bu

SEÇİM '77			
Seçmen Sayısı	21.207.303		
Kullanılan oy	15.358.210		
Katılma oranı	% 72.4		
Geçerli oy sayısı	14.827.172		
Parti	Oyu	%	MV
CHP	6.136.171	41.4	213
AP	5.468.202	36.9	189
MSP	1.269.918	8.6	24
MHP	951.544	6.4	16
CGP	277.713	1.9	3
DP	274.484	1.9	1
TBP	58.540	0.4	-
TİP	20.565	0.1	-
BĞM	370.035	2.5	4

alanlara devşirilmiştir, ya neredeyse zenginlik sağlayacak ölçüde parasal katkıda bulunulmuştur. Çoğu zaman bu saydığımız yardımların tümünün bir arada sunulduğunu da bilmek lazım. Bu örgütlerin hepsi de dünya çapında verilen antiMarksist mücadelenin gerekleri doğrultusunda şekillendirilmiştir. Kısacası, kapitalizm ve sosyalizm arasındaki kavgada, işçi sınıfının bilincini köreltme işleviyle donatılmış aktif bir taraf olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir.

Ülkemizin kısır siyasal tartışma ortamında, Batıda Hristiyan demokrat olarak anılan örgütlerin dinin geçirdiği reformlar sonucunda “laik ve aydınlanmacı” toplum yapılanmasını tehdit etmekten vazgeçtiği ve burjuva devlet düzeninin ayrılmaz ve dost bir parçası hâline geldiği iddia

edilmektedir. Bizdeki İslamcı akımların ise henüz kapitalizmi ve burjuva devrimlerini benimsemekten uzak olduğu, bu nedenle de İslamcıların, örneğin, ticarete atılmasının onların sekülerleşmesine/laikleşmesine büyük katkı sunacağı aynı kesimler tarafından öne sürülür. İslam dininin Sünni yorumunda gerçekleşecek bir reform ve özellikle kadınların maruz bırakıldığı toplumsal gerilikten vazgeçilmesi Müslüman halkların ilerici güçlerle kaynaşmasını kolaylaştırır. Ancak, böylesi bir tespit, din olgusunun niteliğini ve kapitalist devlet yapılanmasının ideolojik aygıtlarından birisi olduğunu hiçbir zaman unutturmamalıdır.

Tarihsel olarak köhnemiş bir yapıyı temsil eden burjuva düzeninin devamını sağlamakta dinin taşıdığı önem tartışılmaz.

Bölüşüm kavgası

Türkiye açısından bakıldığında, Kemalizmin, İslamın biçimsel olarak Batıcı yaşam biçimine itiraz eden yorumlarıyla yürüttüğü bir mücadele var olmasına rağmen, bugüne dek Diyanet gibi bir kurumun her yıl bir öncekinden daha da güçlendirilerek çıkmasının başka hiçbir açıklaması yoktur. Tüm laiklik söylemlerine ve irtica tehlikesinin birinci planda tutulduğu iddia edilmesine rağmen, hâlâ okullarda din dersleri zorunlu, şeriatçı vakıfların sermayesine hâlâ el konulmadı, Diyanet İşleri Başkanının protokoldeki yeri dahi hâlen düşürülmedi.

Yukarıda saydığımız nedenlerle, şimdi sıralayacağımız şu tespitlerin yapılması elzem olmakta: “İslamcı” ve “laik” sermaye kesimleri arasında bugün yaşanan çekişmelerin temelinde görünürde yaşam biçimlerine (giyim kuşam, içki içme, kadınlarla tokalaşma, vb.) müdahale edilip edilmemesi yatmaktadır; öz itibarıyla bir tahlil yapıldığında ise, sorunun devlet kaynaklarının hangi kesimlerce bölüşüleceğinin tespitinden dolayı çıktığı tartışmaya yer vermeyecek şekilde görülmektedir.

Yoksa, AKP, bugünkü bileşimiyle egemenlere her türlü tavizi vermekte ve buna yenilerini de ekleyebileceğini her fırsatta dile getirmektedir. Kısacası, siyasal olarak şeriat ideolojisini belli ölçülerde hayata geçirebilmek için devletin egemen aygıtlarıyla ters düşmeyecek bir politika izlerken en Batıcı (AB’ye kabul edilmek için üye ülkelere defalarca sefere çıkmak gibi), en militarist (Irak konusunda Amerika’nın istediği tüm tavizleri tartışmasız vermek gibi, İsrail’le kurulan

SEÇİM '83			
Seçmen Sayısı	19.767.366		
Kullanılan oy	18.238.362		
Katılma oranı	% 92.3		
Geçerli oy sayısı	17.351.510		
Parti	Oyu	%	MV
ANAP	7.833.148	45.1	211
HP	5.285.804	30.5	117
MDP	4.036.970	23.3	71
BĞM	195.588	1.1	-

stratejik askerî ittifaka itiraz etmemek gibi), en gerici (idamın kaldırılmasında ve eski DEP milletvekillerinin haklarının iade edilmesindeki tutumu), halka düşman, finans kapitale ve egemen sermaye çevrelerine dost (İMF politikalarının kesintisiz uygulanacağı hususunda verdiği taahhütler) kalmaktaki kararlılığı gözden kaçırılmamalıdır. Bugün, AKP kraldan fazla kralcı bir tutum izlemekte; bir gün kendisinin “kral” olacağı umuduyla partilerine karşı yapılan her şeyi hoş görmektedir.

Emekçilerin en büyük tercihi AKP

Yaptığımız AKP'ye ilişkin bütün bu tespitlerin ardından, getirdiğimiz eleştirilerin haklılığını ve AKP'nin emekçi kitleler açısından ne anlama geldiğini hiç unutmadan seçimlerden Tayyip Erdoğan ve çevresi açısından nasıl bir sonuç çıkarttığımızı özetlemek gerekiyor.

Halkın muhalefeti bu dönemde AKP'ye yöneldi. Ancak, yukarıda ayrıntılı olarak verdiğimiz için tekrarlamaya ihtiyaç yok, muhalefet yalnızca bu partiye yönelmedi. Halkımızın yalnızca yüzde 26'sı tepkisini AKP'ye oy vererek gösterdi. Bu, bir taraftan bakıldığında önemli, diğer yandan bakıldığında ise küçümsenecek bir sonuç olarak ele alınmalıdır. Bu partinin kendisini diğerlerine karşı üstün kılabilen tek bir noktası vardır; o da oransal olarak halkımızın büyük çoğunluğunun tercihi alabilmesidir.

Hem AKP'nin hem de diğerlerinin aldığı oylar, insanları aptallaştıracak

kadar yoğun bir propagandaya ve ideolojik bombardımana karşın, uluslararası ve yerli büyük sermayenin işçi sınıfımızı, emekçilerimizi, halkımızı bir açıdan teslim alamadığını ortaya koyuyor. Halk muhalefetine yöneldiği en büyük adres, aslında büyük sermayenin dışladığı dünkü “marjinal” parti oldu. Dünün “merkez partileri” bugün baraj sorunuyla boğuşan “marjinal partiler” hâline geldiler. Ancak, bu gerçeğe rağmen, AKP hiçbir zaman gerçek anlamda “halkın partisi” olmayacak, olamayacaktır.

AKP'nin yerli sermaye gruplarının pek çoğu ile yakın ilişkisi, hatta iç içe olma durumu bilinmekte². Seçimlerin he-

2 Türkiye büyük burjuvazisini kabaca iki gruplaşma hâlinde tanımlamak mümkün. Bu gruplaşmalarda bir özelliğe dikkat çekmek lazım. Gruplaşmalarda hem önemli, hem de ilginç olan nokta, her ikisinin de medya eksenli olmasıdır. Saflardan birinde Doğan Medya Grubu ve onunla hareket eden İş Bankası, Koç Grubu, Sabancı Grubu, Doğu Grubu (Ayhan Şahenk) ve TÜSİAD'da hâkim diğer gruplar var. Bu grup Hürriyet, Milliyet, Radikal, Posta gazetelerine ve Vatan'ın desteğine sahip. Kanal D, CNN Türk ve NTV kanallarının desteği de bu yanda. Aynı grup IMF reformlarını destekliyor ve elenen, düşen, yok olma eşiğine gelen rakip sermaye gruplarının sessiz kalmasını istiyor. Doğan grubu bir yandan Sabah ve ATV'yi BDDK'dan almakta ısrar ederken Karamehmetlerin Pamukbank'ını da bünyesine katmaya gayret ediyor. A. Doğan'ın stratejik ortağı ve Petrol Ofis'te hissesi bulunan İş Bankası, cep telefonu gsm sektöründe sahibi bulunduğu Aria'nın başarılı olabilmesi için Karamehmet'in Turkcell'ini sıkıştırıyor. Yapı Kredi'ye talip oluyor.

men ardından TÜSİAD sermayedarlarının ve seçim öncesi AKP'ye uzak duran diğer büyük medya gruplarının da kaynaşma/kabullenme yönünde hamleleri başladı. Ayrıca, IMF ve diğer uluslararası finans kurumlarıyla seçimlerden önce kurulan ve aynen devam edeceği artık netleşen ilişkilere bakıldığında halkın kısa bir zaman içinde tepkisini yanlış bir adrese yönlendirdiğini fark edeceği umulmalıdır. Küçük bir şeriatçı çekirdek dışında, halkımızın çoğunluğu tepkinin adresinin yanlışlığını anladığında ne olacak?

Bunun cevabını iki türlü vermek mümkün: kötümser bakış açısıyla sıradan insanların iyice umutsuzluğa kapılmasından dolayı politikaya olan tüm ilgilerini kaybedeceklerini, toplumsal sorunlara karşı iyice duyarsızlaşacaklarını, bu sayede yönetenlerin daha rahat yaşayacaklarını söyleyebiliriz. İkinci bir yaklaşımla ise, halkın artık yavaş yavaş gerçeklerin ayırdına varacağını ve bu kez gerçek tek alternatif projeye sahip sosyalist örgütlerle kucaklaşmanın yollarını arayacağını öngörmek mümkün.

Diğer grup ise temel olarak Karamehmet, Toprak, Dinç Bilgini'i himaye eden Turgay Ciner ve Star grubundan oluşuyor. Medya gücü olarak Karamehmet'in Akşam, Güneş gazeteleri, Show ve SkyTürk kanalları; Ciner-Bilgin ortaklığında Sabah+ATV, Uzanlarda Star TV'ler ve Star gazetesi var. Bu ikinci grup seçim öncesi AKP ile çok yakınlaştı. Şimdi de BDDK'nın tasfiyesini talep ediyorlar. Bu aşamada Karamehmet, halkın sırtına 4 milyar dolarlık bir yük daha getirerek iflasın eşiğinden dönmeyi ve şirketlerini elinde tutmayı başardı. Çatışmanın sonucunu göreceğiz.

Sonucun komünistlerin beklentilerine uygun gerçekleşebilmesi, yürütülecek kolektif çabalara bağlı olacaktır. Toplum mühendislerinin halkımıza biçtiği elbisenin sökülüp atılması yalnızca bu yolla mümkündür.

CHP

Geleneksel sol oyları toplarlama konusunda bu dönem için en şanslı partilerden sayılabilecek Cumhuriyet Halk Partisinin aldığı yüzde 19,3 oy oranı (ki, eğer tüm seçmenler hesaba katılırsa, bu oran 14,8'e düşmektedir), sosyal demokratlar arasında bile büyük tartışmaların yaşanmasına neden oldu. Geleneksel olarak egemen ideoloji dışında kalan azınlıklardan, Alevilerden, ezilenlerden, işçilerden, emekçilerden, yoksullardan, düzene muhaliflerden oy alması umut edilen CHP'nin aldığı bu çok kötü sonuç, bir anlamda *Baykal ve hizbinin bilerek, tasarlایarak hazırladığı bir senaryonun doğal uzantısı* sayılmalıdır.

SEÇİM '87			
Seçmen Sayısı	26.376.926		
Kullanılan oy	24.603.541		
Katılma oranı	% 93.3		
Geçerli oy sayısı	23.971.629		
Parti	Oyu	%	MV
ANAP	8.704.335	36.3	292
SHP	5.931.000	24.8	99
DYP	4.587.062	19.1	59
DSP	2.044.576	8.5	-
RP	1.717.425	7.2	-
MÇP	701.538	2.9	-
IDP	196.272	0.8	-
BĞM	89.421	0.4	-

CHP, bir dönem Meclis dışında kalmanın ve yıpranmanın avantajını dahi kullanmayı beceremeyen ve kendisini emekçilerle buluşturacak program ve politikalarından ısrarla kaçınan bir parti hâline dönmüştü. Geçen seçimlerde, devletin de kurucusu bir parti olarak 1923'ten beri ilk kez Meclis dışına düşen CHP, bunun sorumlusu olarak Baykal'ı göstermiş ve onun istifa etmesini sağlayarak durumunu düzeltebileceğini varsaymıştı. Kendisini unuttuktan sonra tekrar genel başkanlığı alan Baykal, yolsuzlukların, tarihin en büyük krizlerinin yaşandığı, işsizliğin had safhaya ulaştığı DSP -MHP-ANAP koalisyonu döneminde kendi adlandırmasıyla "sorumlu muhalefet" yapmış ve hemen hemen hiçbir kritik konuda ses çıkartmamıştı.

Sınıfsal tercihini açıkça sermayeden yana koyan ve iktidarı elde etmek için tüm politikasını büyük burjuvaziye, uluslararası finans kurumlarını, egemen medya kuruluşlarını ürkütmemek üzerine kuran CHP ve Baykal yönetimi, hiçbir toplumsal proje

SEÇİMLERLE İLGİLİ BAZI ORANLAR				
Seçim yılı	Seçime katılma oranı	Kullanılan oya göre geçerli oy oranı (%)	Toplam seçmen sayısına göre meclise giren partilerin oy oranı (%)	Toplam seçmen sayısına göre meclise giremeyen partilerin oy oranı (%)
1950	89.3		90.40	---
1954	88.6	98.3	82.90	4.87
1957	76.6	98.7	75.61	---
1961	81.0	96.4	77.82	0.63
1965	71.3	95.5	68.03	---
1969	64.3	95.5	61.46	---
1973	66.8	95.5	63.46	0.37
1977	72.4	96.5	69.54	0.37
1983	92.3	95.1	86.78	---
1987	93.3	97.4	72.74	17.97
1991	83.9	97.0	80.85	0.46
1995	85.2	96.6	70.38	11.88
1999	86.9	95.4	67.09	15.21
2002	78.9	96.6	41.68	34.56

üretmemenin sonuçlarını yaşadı. CHP açısından bakıldığında, aslında iktidara tek başına gelebilme için konjonktürün bu denli uygun olduğu bir başka dönem olamayacak.

Laik adres

Bu dönemde refah düzeyi toplumun tüm kesimlerini etkileyecek kadar geriledi, eşitsizlik yoksulluk diz boyu arttı, açlık eskinin orta sınıflarına, iş güç sahiplerine kadar ulaştı, her yerde aşevleri kuruldu, "toplumsal dilencilik" olarak adlandırabileceğimiz bir sistem oturtuldu. Tüm bunların sorumlusu olarak görülen partilerden biri de üstelik CHP ile aynı kulvarda politika yapan DSP idi. Aynı zamanda da, uzun zamandır kendisini hissettiren AKP tehlikesine karşı, başta *Cumhuriyet* gazetesince olmak üzere pompalanan yeni laik adres olması da CHP'nin şansını artırması gereken bir faktördü. Ayrıca, sebeplerine yazı boyunca ge-

çerken değindiğimiz gibi, sosyalist ve komünistlerin kitlesel gücü de henüz bu tepkileri kucaklayıp farklı alanlara kanalizetme kapasitesinde değildi.

Kısacası, sosyal demokrat bir hükümet kurabilmek için tüm şartlar yerli yerindeyken klasik sosyal demokrat/demokratik sol oylar dahi elde edilemedi. Baykal'ın bugünkü çizgisiyle de farklı bir sonucu beklemek CHP'liler açısından hayalden öteye gidemez.

Bu bağlamda, DEHAP çatısı altında Kürt hareketiyle birlikte seçimlere giren sosyalistlerin kaybının asgari düzeyde olduğunu vurgulamak gerekiyor. Türkiye'de seçim sandıklarına yansıyan geleneksel yüzde 35 - 65 şeklindeki sol ve sağ oranlar 3 Kasım'da gerçekleşmedi. Bu durum sol kategoride yer alan potansiyel kitle için bir başarısızlık sayılmalıdır. Ama, buna rağmen, bu kategoride yer alan sosyalistlerin ve onların etkisi altındakilerin kapsadığı alanın çok daralmadığını da görmek gerekiyor.

Bu iyimser değerlendirmenin nesnel gerçekliklerden kopuk olup olmadığı sorusu sorulmasa bile, sosyalistlerin çıkartacağı dersler arasında klasik/geleneksel sol oyların coğrafi dağılımı bulunmak zorundadır. Cumhuriyet Halk Partisine verilen oylar kentlerden; kent içerisinde de merkezlerden geldi. Varoşlar, emekçi mahalleleri geçmişle kıyaslandığında CHP'den uzaklaşmış durumda. Oylar çoğunlukla kültürlü, orta ve üst gelir gruplarından gelmekte.

Bunun yanı sıra, mevcut yaşam biçimini değiştirmek istemeyen, laikliği benimsemiş ve sermaye egemenliğine karşı köktenci bir tepkiden uzaklaşmış kesimlerden alınan oylar sosyal demokrat yapıların gidebileceği yolun da sınırlarını göstermiştir. Burjuva hayat tarzını simgeleyen semtlerden halk mahallelerine gidildikçe CHP'nin aldığı oylar birincilikten adım adım gerilere düşmekte, gecekondu semtlerinde ise sonunculuğa oturmaktadır.

İki yıl önce patlak veren krizin işçileri, köylüleri, esnafı, on binlerce beyaz yakalı emekçiye ve diplomalı gençleri hızla yoksulluğa, işsizliğe, umutsuzluğa sürüklemesi karşısında halkın özlem ve taleplerini sahiplenme seçeneğinden bilinçli olarak kaçınan CHP'nin durumu biraz da beklenen bir sondu.

Beyaz Türkler

Bu politikalara yol açan istikrar programının sorumlusu Kemal Derviş'in tek başına 6-7 puanlık bir seçmen oyu getirebileceğine ilişkin şişirilmiş safsatanın Baykal ve ekibi tarafından ciddiye alınmadığı çok aşikârdır. Baykal'ın CHP'sinin Derviş ısrarı, aslında büyük sermaye, uluslararası finans kapital ve tuzu kuru "beyaz Türkler" lehine yapılan açık seçik bir sınıfsal tercihi temsil etmekteydi. Bu seçenek yüzünden, CHP'nin politikası halk ve halkın talepleri ile parti arasına büyük bir mesafe koymak ve parti sözcüleri aracılığıyla büyük sermaye çevrelerine teminat vermekle sınırlandırıldı.

SEÇİM '91			
Seçmen Sayısı	29.979.123		
Kullanılan oy	25.157.089		
Katılma oranı	% 83.9		
Geçerli oy sayısı	24.416.666		
Parti	Oyu	%	MV
DYP	6.600.726	27.0	178
ANAP	5.862.623	24.0	115
SHP	5.066.571	20.8	88
RP	4.121.355	16.9	62
DSP	2.624.301	10.8	7
SP	108.369	0.4	-
BĞM	32.721	0.1	-

Şimdi CHP'nin topladığı işte bu tercihin meyveleridir. "Halkın yüzde yetmiş hâlâ krizin içinde yaşıyor" diyor Derviş'in getirdiği ve götürdüğü oyların sınıfsal dökümüne baktığımızda, CHP'nin sermayeden yana tercihin çok bilinçli olarak yaptığını görmeden CHP incelemesi yapmak bizi yanılgıya götürür. Ancak, Baykal ve ekibi bu dökümün net bilançosunu tahminde ciddi boyutlarda yanılttı. Derviş'li bir partinin getirisinin daha fazla olacağını tahmin ediyorlardı ama beklentileri hiçbir şekilde karşılanmadı.

Bu tarihten sonra sosyal demokratlar arasında doğması muhtemel sorunlar -bu sermayeye mutlak teslimiyetten yana ekipler varlığını ve etkisini sürdürdüğü müddetçe- halk muhalefetinin sözcülüğünü ele alma aleyhine yapılan sınıfsal tercih nedeniyle değil, bu tercihin sonuçlarının doğru tahmin edilememesinden çıkacaktır.

CHP değerlendirmesi bağlamında insanı en çok yaralayan tutum kimi değerli yazarların dahi seçimlerden sonra çıkan tablodan herhangi bir ders alınmasına fırsat tanımayan, sosyal demokratların halka yakınlaşmasını sağlayacak bir özeleştirme mekanizmasını işletmesini beklemeyen, tek sorumlu olarak CHP'ye bugünkü politikasından ötürü oy verilmemesini isteyen sosyalistleri suçlamalarıydı. Bu düzlemde Erdal Atabek gibi egemen akımlara karşı çoğunlukla eleştirel tutum alabilmeyi başaran bir insandan bile "AKP karşısında en çok oy alacağı belli olan CHP'nin desteklenmesi gerekirdi", ancak bu şekilde sonucu etkileyecek bir tutum alınabilirdi yaklaşımı okunabildi. Bu tiplere uygun arkadaşların süregiden umutsuzlukları, sosyalizmi ve kitlelerle kucaklaşabilecek bir sosyalist propagandanın gücünü kafalarında bir seçenek olmaktan çıkartmış. Bu nedenle de solun gelebileceği yerin sınırlarını en fazla sosyalleşmiş bir kapitalizme kadar genişletebiliyorlar. Buna yol açan etkenlerin tespit edilmesiyle yetinmemek, bu düşüncedeki aydınları tekrardan sosyalizm saflarına çekebilmek görev olarak karşımızda durmakta.

ÖDP - SİP

Bu seçimlerde kimler başarısız oldu diye bir soru sorulacak olursa, sol cemahta yer alanlar içinde, adımızı çalarak seçimlere giren SİP ve onunla birlikte "mutaassıp solcu"lardan kurtulduk diye sevinen ÖDP'nin adı

verilebilir. Her iki parti de bugüne dek kapitalizme alternatif bir modelle politik mücadele yürüten hiçbir oluşumun elde etmediği ve muhtemelen bundan sonra da edemeyeceği ölçüde büyük medyanın sevgisini kazandı. Bu partilerin başarısızlığını değerlendirirken bu özelliği göz önüne almamak tabloyu eksik bırakmak anlamına gelir.

Seçimlerden hemen sonra özellikle SİP'e ilişkin çeşitli yazılar yazdığımız için bu bölümün ele alınmasını kısa tutma niyetindeyiz. Ana başlıklarla hem ÖDP'ye hem de SİP'e ilişkin birkaç vurguyu yaparak değerlendirmemize son verelim.

Söylemleri farklı olmakla birlikte siyasal olarak aynı düzlemde sayılabilecek SİP ve ÖDP farklı açılardan benzer sonuçlarla karşılaştılar. ÖDP etkisi ve sivrililiği törpülenmiş sol/sosyalist vurgularla sivil toplumcu, sosyal demokrat kavramlara sahip çıkarken SİP, komünist adıyla komünizm propagandası yapıyor görünerek sistemle uzlaşmak için tüm gerekenleri yerine getirmeye gayret etti.

ÖDP, bizce çok net olmayan sebeplerle HADEP'le seçim işbirliğini kaçırınca, seçimlere Sema Pişkinsüt başkanlığındaki Toplumcu Demokrasi Partisi ile birlikte katıldı. Sosyal Demokrat Halk Partisi SHP başkanı Murat Karayalçın, kendisinin başbakan adayı olarak ilan edileceği bir Blok çalışması önerisi reddedilince, bu seçimlere girmeme kararı aldı. Bu nedenle, aslında yakın bir ilişki içine giren ÖDP

ile SHP'nin ortaklaşması önümüzdeki yıllara kaldı.

ÖDP, neredeyse tüm seçim kampanyası boyunca, halka mesaj vermek yerine, daha önce partiden uzaklaştırılan bağımsızlara, SEH'e ve şimdiki SDP'ye ÖDP'nin yeni dönemde neler yapacağını anlattı. ÖDP başkanı Ufuk Uras'ın (seçimlerden sonra istifa etti; yeni başkan Hayri Kozanoğlu) daha önceki süreçte kullandığı yumuşak, uzlaşmacı, insanlara sıcak gelen üslubunu terk edip kendi dışındaki sol/sosyalist gruplara ağır, hatta hakaret dolu sözler etmesi ÖDP'nin bu dönemde izleyeceği politikanın ana hatlarını belirlemek üzere yapılmışa benziyordu. ÖDP, zayıf kalmasının ve kiteselleşememesinin suçlusu olarak "yeni çağa ayak uyduramayan mutaassıp solcuları" hedef gösterir ve onların partiden atılmaları/ayrılmalarıyla birlikte büyümeyi öngörürken

SEÇİM '95			
Seçmen Sayısı	34.155.981		
Kullanılan oy	29.101.469		
Katılma oranı	% 85.2		
Geçerli oy sayısı	28.126.993		
Parti	Oyu	%	MV
RP	6.012.450	21.4	158
ANAP	5.527.288	19.6	132
DYP	5.396.009	19.2	135
DSP	4.118.025	14.6	76
CHP	3.011.076	10.7	49
MHP	2.301.343	8.1	-
HADEP	1.171.623	4.1	-

aynı zamanda bir çelişki içinde, daha gönülsüz ve şevksiz bir kampanya yürütmesinin sorumlusu olarak da ayrılanları gösterdi. İç tartışmaları ve haklı/haksız değerlendirmeleri bizi ilgilendirmiyor. Şu günlerde ÖDP'den gelen bilgiler, seçimlerde alınan ağır yenilginin sebebi olarak gene, neredeyse verilen mesajlardan ve parti metinlerinden tümüyle yok olmuş sosyalist/halkçı söylemin gösterileceği yönünde.

SİP, 28 Şubat 1997 müdahalesinin ardından gelen dönemde arttırdığı uzlaşmacı tavrını komünist adını alarak perdeleme yoluna gitti. Komünist adını aldıktan sonra da önceleri utangaçça bizim geleneğimizi sahiplenirken sonradan, muhtemelen tepkilerin azlığından kaynaklı olarak utanmazlığı ele alarak '82 yıl sonra ilk kez seçimlere giren partimiz' propagandası yaptı. Üstelik de, SİP, neredeyse tüm üyelerini seferber ederek bu söylemini televizyon programlarında tekrar etmek üzere kullandı.

Televizyonlarda yapılan bütün seçim panellerinde, toplantılarında, tartışma programlarında ya partinin yetkilileri ya da sempatizan öğrencileri aracılığıyla bir 'güler yüzlü komünizm' propagandası imkânı yaratıldı³.

3 Bu paragraftan sonra, Mehmet Ali Aybar'ın siyasi yaşantımıza musallat ettiği antisovyet, milliyetçi ve liberal yaklaşımlarla malul "fırtına sosyalizm, güler yüzlü sosyalizm, hürriyetçi sosyalizm" gibi kavramların içini doldurma ve bu kavramlarla SİP ilişkisi kurma niyetimiz vardı. Ama,

Defalarca gazetelere haber oldular, Aydın Doğan'ın amiral yayınlarından *Milliyet*'te iki kez manşete çıktılar, hemen her gün bir vesileyle en ilgisiz basın açıklamaları dahi kendisine bu gazetelerde yer bulabildi.

SİP değerlendirmesi yapılırken gözden kaçırılmaması gereken bir nokta var. Parti adının kullanılmasıyla yaratılan bir sempatinin varlığını inkâr etmek gereksiz bir hassasiyet olur. Ancak, bu sempatinin yaygınlığı konusunda bir önceki seçimlerde düştükleri yanılgıyı tekrar yaşadılar. Medyada yoğun şekilde yer almalarından yola çıkarak geçmiş kitlemize ulaşabileceklerini, bunun yaratacağı etki sayesinde yeni seçmenler elde edebileceklerini hesap etmelerine rağmen, beklentilerinin çok çok altında bir oyla yetinmek durumunda kaldılar. Meraklı okurlar, bu başarısızlığın boyutlarını, ülke nüfusunun yarı yarıya daha az olduğu 1979 yılında ve bugünkü kitle iletişim araçları olanağı hayal bile edilemezken Partimizin bağımsız aday *Beria Onger*'le aldığı oy oranını karşı sayfada karşılaştırarak görebilirler.

Başsavcı Sabih Kanadoğlu'nun SİP'in tüzüğü, programı, seçimlerden önceki ve seçimler sırasındaki açıklamaları, eylemleri ve bütün çalışmalarıyla proletarya diktatörlüğünü amaçlamayan, Avrupa komünizmi kapsamında demokratik bir parti olduğuna ilişkin saptamalarını okuyunca, fazladan bir şey eklemeye ihtiyaç kalmadığına karar verdik. Savcının mütaalaasını herkesin okumasını öneriyoruz.

14 EKİM 1979 ARA SEÇİMİ*

İSTANBUL SEÇİM SONUÇLARI

Seçmen Sayısı	2.178.836
Kullanılan oy	1.327.955
Katılma oranı	% 59.8

Parti	Oy sayısı	%
CGP	39.590	3.1
SDP	13.101	1.0
CHP	483.365	37.9
MSP	110.474	8.7
AP	509.463	40.0
TBP	25.869	2.0
TİP	12.616	1.0
MHP	46.682	3.7
TSİP	5.523	0.4

BAĞIMSIZLAR	
Beria Onger (TKP adayı)	21.700
Niyazi Ağırnaslı	3.355
Recep Cüre	2.439

Niyazi Ağırnaslı, Türkiye Emekçi Partisi, Sosyalist Vatan Partisi ve Emegin Birliği örgütlerinin ortak adayı idi.
Recep Cüre, Kurtuluş Sosyalist Derginin adayı idi.

TÜRKİYE GENELİ SEÇİM SONUÇLARI

Parti	Oy sayısı	%
TİP	31.500	0.7
TSİP	57.600	1.3
SDP	30.800	0.7

* Yukarıdaki tabloları iki gerekçeyle veriyoruz. Birinci, SİP'in "Komünistler ilk kez seçimlere katılıyor" safsatasını çürütmek ve yeni kuşakların yanlış tarih bilgisine sahip olmasını önlemek. İkinci gerekçe ise, bunca medya desteğine rağmen aldıkları cüzi oy oranını başarı gibi göstermeye çalışmalarındaki arsızlığı vurgulamak. TKP'nin adayı Beria Onger'in tek başına, arkasında yasal bir parti desteği olmadan elde ettiği oy hem o dönemin TİP'ini, hem de bu dönemin SİP'ini ikiye katlamış durumda.

Tabloya dikkat edilirse TİP'in 1979 yılında İstanbul'da aldığı oy sayısını SİP'in bunca yıl sonra kıl payı geçebildiği görülüyor. Türkiye çapındaki oy sayısı sizi yanıltmasın, çünkü bu ara seçimdi ve yalnızca 5 kentte yapılıyordu. Ayrıca bugünle karşılaştırıldığında nüfus ve seçmen sayısının çok az olduğuna da dikkat etmek gerekir.

Bizim dostlarımızdan da oy aldıklarını söyleyelim. İnsanlarımız, 'hayatta bir kez olsun partimin adına oy vermezsem gözlerim açık gider' gibi duygusal yaklaşımlarla oy verdiler. Hatta, SİP'in düzenlediği bir mitinge 'gel dostum, adımlar sarsacak yeri, kurmak için sosyalist Türkiye'yi' diyerek katılan arkadaşlarımız da oldu. Verdiği oyun gerekçesini ise 'ben bu adamlara değil, kendi kimliğime oy verdim' diye açıklayan tüm arkadaşlarımızın ikinci kez aynı hatayı yapmayacaklarını biliyoruz.

Medyayı kullanma

Sözü uzatmadan, her iki partinin ortak bir paydasına değinelim. Hem SİP hem de ÖDP, önemi inkâr edilemez bir araç olan medyanın olanaklarından yararlanmayı hedeflemişti. Ancak, amaç ve araç ilişkisinin yanlış değerlendirildiğini görmediler veya daha doğru tanımlamayla, görmek istemediler. Basın yayın organlarında yer alarak kitlelere ulaşma gayreti ve öne sürülecek tezlerin bu yolla daha fazla insan tarafından benimsenmesi isteği, bir süre sonra yerini teknik bir medyada yer alma faaliyetine, dolaşısıyla, medyada yer alabilmek adına egemen iletişim araçlarının "uygun" bulunduğu yöntemlerle "iş" yapma sonucunu doğurdu. Her iki parti açısından da, medyada yer alma süreleri uzadıkça, verilen mesajların hiçbir önemi kalmadı. Medyada görünme gayretkeşliği sonunda, "seçmenler" tarafından değerlendirilme açısından Muhsin Yazıcıoğlu, Besim Tibuk, Doğu

Perinçek ve Kemal Okuyan arasında farkın silikleştiği, giderek aynılaştığı bir süreç başladı. Kitlelerden koparak, emekçi halkın sorunlarına duyarsızlaşarak, birebir militan mücadeleden uzaklaşarak yürütülen faaliyetlerin varacağı son nokta, işte gelinen yer oldu.

Genç Parti

Yaptığımız seçim değerlendirmesine sürpriz şekilde giren parti GP oldu. Özal'ın prensi, takunyali bir Devlet Bakanı ve Milli Eğitim Bakanı iken gözden düşerek hapse kadar uzanan bir yola çıkan Hasan Celal Güzel'in Yeniden Doğuş Partisini kelimenin

gerçek anlamıyla satın alarak yeni kurduğu GP ile birleştiren ve seçimlere girme hakkı elde eden Cem Uzan, mal pazarlamakta kullanılan yöntemlerin tümünü uygulayarak çok yüksek bir oy oranına ulaşmayı başardı. Uzan grubu, ülkenin en arsız, utanmaz, hırslı, atak ve sahtekâr sermaye gruplarından biri.

Bir parti kurarak ve seçimlere çok kısa bir zaman kalmışken elde ettikleri bu başarının bir yazıyla yetinilemeyecek kadar ayrıntılı değerlendirilmesine ihtiyaç var. Bu bağlamda aktarabileceğimiz bir iki tespit bulunuyor. Birincisi, halkın kısa ve öz anlatımlarla

	DEHAP	ÖDP	TKP	GENÇP.	CHP	İP
Aksaray (155.505)	2.582	266	189	6.384	17.527	742
Bayburt (38.007)	230	20	22	399	946	69
Karaman (112.577)	1.411	552	162	3.866	20.433	781
Kırıkkale (152.318)	1.462	152	159	6.800	19.574	596
Batman (148.665)	70.027	184	101	1.169	10.229	99
Şırnak (103.538)	47.567	139	76	1.300	4.876	128
Aradahan (57.372)	9.142	200	102	1.203	12.561	1.002
İğdır (61.806)	20.199	145	62	468	9.175	165
Yalova (91.643)	3.626	243	157	6.437	16.506	297
Bartın (103.779)	1.550	538	294	6.313	14.268	631
Karabük (126.190)	1.817	370	237	5.959	13.617	631
Kilis (50.306)	1.139	226	40	1.058	3.290	120
Osmaniye (200.853)	4.458	252	175	5.569	27.640	522
Düzce (162.409)	2.624	620	232	12.091	13.933	802
TOPLAM	1.960.660	106.023	59.180	2.285.598	6.113.352	159.843
(Yüzde)	6.22	0.34	0.19	7.25	19.39	0.51

muhalefet yapan bir partiye -kurucularının geçmişinde ne tür olumsuzluklar olursa olsun- bel bağlamakta beis görmemesini kanıtladığı için ilginç bir durum ortaya çıkıyor. Bu duruma paradoksal demek daha uygun olur aslında. Bir yandan yolsuzluklardan bıkan, en basit ihtiyaçlarının dahi karşılanmamasını IMF izin vermiyor bahanesi arkasına sığınarak ertele-yen iktidarlardan yılan bir toplum, ama, diğer yandan, yolsuzlukları defalarca tescillenmiş, bin bir hileyle elde ettikleri özelleştirme kapsamındaki şirketlerden yüzlerce işçiyi atmış, bilinçli olarak bankasının batacağı dedikodusunu çıkartmış bir grubun en büyük kapitalistinden bu yukarıda saydığımız sorunlarına çözüm bulmasını bekleyen aynı toplum.

GP'nin beklentileri çok aşan bir patlama yaratmasının asıl sebebi, halktaki bıkkınlığı doğru değerlendirip doğru-dan sorunlarına eğilmesi oldu. Tüm seçim kampanyasını tek bir kişiye dayandırdı. Büyük mitingler yapmadı. Sazlı sözlü, şarkıcılı kalabalıklar topladı; mitinglerde insanlara yemek dağıttı. Başka partilerle açık oturumlara katılmadı. Tek yanlı salvolarla, faşizan ve sürekli tekrarlara dayanan bir söylem tutturdu.

Kitlelerle kucaklaşma anlamında ise ayrıntılardan arındırılmış bir vaatler dizisi sundu. IMF karşıtlığı, herkesin sosyal şemsiye altına alınacağı vaadi ve yoksulların okul harcamalarını devletin üstleneceği taahhüdü dışında bir tek "eski politikacıları çöpe gönderin" çağrısında bulundu.

Burada, teselli sayılabilecek tek bir şey var. O da, Uzan'dan İtalyan medya devi Berlusconi gibi yüzde 30-40'lık bir başarı bekleyenlerin bu beklentilerinin karşılanmaması oldu.

DEHAP

Blok olarak bizim de desteklediğimiz çatı partisi DEHAP bu seçimlerde başarılı oldu.

Biz başarı ölçütü olarak barajın aşılmasını görmüyoruz. Elbette parlamenter bir hedef koyduğunuzda başarının Meclise yolladığınız milletvekili sayısına bakarak değerlendirilmesi doğaldır. Ancak, 3 Kasım seçimlerinin 1999 seçimlerinden bir farkı var. O seçimde hatırlanırsa tüm sol, sosyalist ve demokratik partiler tek başına hareket etme kararı almıştı. Taze kurulmuş ve seçim çalışmalarına yeni yeni başlayan partilerin kendi doğal sınırlarını görmek istemeleri bir nebze anlaşılabilir. Bu dönemde ise, komünistlerin büyük değer verdiği, seçim dönemlerinde daha kolay hâle gelen propaganda olanağı yanı sıra, eğer demokratik mücadele kapsamında başarılı bir adım atılması amaçlanıyorsa, belli sınırlar çerçevesinde bir arada yürünmesinin yöntemleri zorlanmalıydı.

DEHAP bu gayretin bir sonucu oldu; biz de Türkiyeli partili komünist hareket geleneğine uygun olarak, Kürt hareketi ile sosyalistlerin bir arada yürüyebileceğini ve etkili propaganda yöntemleri kullanarak kitlelerle kaynaşabileceğini öngördüğümüz için destekledik.

Yazımızı bağlarken

Bir genel seçimi daha bitirdik. Bu seçimlerden emekçilerin yararına olabilecek bir sonuç çıkmadı. Mecliste, Ağar'ın DYP Başkanı olmasını saymaz isek, yalnızca iki parti bulunuyor. Partilerin her ikisi de daha seçimlerden çok önceleri İMF programını uygulayacaklarını, ABD ve AB ile yapılmış ikili

SEÇİM '99			
Seçmen Sayısı	37.495.217		
Kullanılan oy	32.656.070		
Katılma oranı	% 87,1		
Geçerli oy sayısı	31.184.496		
Parti	Oyu	%	MV
DSP	6.919.670	22,2	136
MHP	5.606.583	18	129
FP	4.805.381	15,4	111
ANAP	4.122.929	13,2	86
DYP	3.745.417	12,0	85
CHP	2.740.233	8,79	-
HADEP	1.477.675	4,74	-
BBP	458.688	0,2	-
ÖDP	261.096	0,84	-
DTP	179.922	0,58	-
LDP	127.178	0,41	-
DP	91.773	0,29	-
MP	79.949	0,26	-
BP	78.858	0,25	-
İP	57.900	0,19	-
EMEP	54.386	0,17	-
YDP	46.340	0,15	-
SİP	39.815	0,13	-
DEPAR	36.177	0,12	-
DBP	24.992	0,08	-
BĞM	288.822	0,93	3

anlaşmalara uygun davranacaklarını, büyük finans kurumlarının beklentilerine itiraz etmeyeceklerini, büyük burjuvazinin taleplerini yerine getireceklerini, halka yönelik 'popülist' politikalara itibar etmeyeceklerini... Kısacası, emekçi halkın dertleriyle ilgilenmeyeceklerini ve sömürünün, baskının sınırlandırılması için dahi harekete geçmeyeceklerini taahhüt ettiler.

Bu iki partili Mecliste, Amerikan baskısının yoğunlaştığı, büyük burjuvazi arasında Irak'a yönelik yapılacalara ilişkin çatlaklar çıktığı bir dönemde, dostlar alışverişte görsün türünden kayıkcı dövüşlerinin yapıldığı bir milletvekili bileşimi var.

Özelleştirilecek kuruluşların kapasitesinin ve sayısının artırıldığı, köylülere yönelik destek alımlarından vazgeçildiği, İMF'nin belirlediği sınırlar haricinde işçilere zam yapılmadığı, demokratik bir anayasa beklentilerinin askıya alındığı bir parlamentodan beklentilerin asgariye indirilmesi gereklidir. *Yeni muhalefet odaklarının* yaratılması için parlamentoda neredeyse hiç temsil edilmeyen odaların, derneklerin, sendikaların ve partilerin oluşturacakları cephelere, ittifaklara, birlikteliklere ihtiyaç var.

Türkiye'de uygulanan baraj sistemi bütün yönleriyle antidemokratiktir. Halkın seçme ve seçilme hakkı çoğu zaman keyfi gerekçelerle engelleniyor. *Ülkemizde, Akın Birdal'ı ve onun gibi onlarca insanı durduran ama Sursurlukçulara izin veren bir seçim sistemi*

var. Demokratikleşme masallarının ardında işte böylesi çirkinlikler hâlâ varlığını sürdürüyor.

Emekçilerin parlamentoda temsil edilebilmesi, emperyalizme ve kapitalizme karşı bir cephe de milletvekilleri aracılığıyla açılabilmesi için öncelikle barajın sıfıra indirilmesi ve devletin ulufe dağıtmasına benzeyen parti yardımlarının seçimlere katılma hakkı elde eden tüm partilere eşit dağıtılması gereklidir. Medyadan eşit sürelerle yararlanmak ve haksız propagandanın önüne geçme talebini yükseltmek de görevlerimiz arasındadır.

Komünistler açısından seçimlerin yalnızca bir ara durak olduğunu her zaman tekrarlıyoruz. Tüm toplumun politikaya olan ilgisinin arttığı seçim dönemlerinde burjuvazinin vermek zorunda kaldığı bu olanaktan yararlanmamanın anlamsız bir taktik hata olduğunu da söylüyoruz. Asıl yapılması gerekenin hayatın her alanına nüfuz edecek, toplumun her katmanından insan devşirecek, gençlerle, kadınlarla, işçilerle, işsizlerle, köylülerle bütünleşecek bir kalıcı örgütlülük yaratmak olduğu unutulmamalıdır.

Solun asıl gücü göstermelik seçimlerde alınmış oylarda aranmamalı. Ancak, böylesi bir gerçekten yola çıkarak, devrimci bir dönüşüm sağlama

imkânı yaratabilecek platformlardan kaçınmanın da halka karşı yapılmış bir sorumsuzluk olduğunu bilmek gerekiyor. İşçi sınıfının her koşulda, her yöntemle yürüyüşüne devam etmeye muktedir öz örgütünü yaratmakla mükellef olduğumuzu hiçbir zaman unutmadan, ara durakların kalıcı istasyonlara dönüştürülebilmesi için gereken politik esneklik gösterilebilmelidir. Komünist Partisinin asıl görevi budur.

Kaynaklar

Türkân ARIKAN, Cumhuriyet, 11 Kasım 2002

Taha AKYOL, Milliyet, 11 Aralık 2002

Tanıl BORA, Birikim, Şubat 2003

Korkut BORATAV, Cumhuriyet, 13 Kasım 2002

Sema BULUTSUZ, Cumhuriyet Bilim Teknik, 2 Kasım 2002, sayı 815

Tarhan ERDEM, Radikal, 6-7 Kasım 2002

Mustafa SÖNMEZ, www.haysiyet.com/y/msonmz_1211.html ve aynı adreste msonmz_030207.html

Resmî Gazete, 10 Kasım 2002

Cumhuriyet, 16 Ekim 1979

Politika, 16 Ekim 1979

<http://www.agarastirma.com.tr>

Devlet İstatistik Enstitüsü, Türkiye İstatistik Cep Yılı, 1986

Devlet İstatistik Enstitüsü, İstatistiklerle Türkiye, 1994

Ürün Sosyalist Dergi, Sayı 12, Mart Nisan 2003

Toplumcu Kurtuluş Partisinin 12 Mart 2023 tarihli bildirisi

SEÇİM KARARI

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan seçim tarihini 18 Haziran 2023'ten 14 Mayıs 2023'e çekti. Cumhurbaşkanlığı ve Millet Meclisi genel seçimleri 14 Mayısta yapılacak. Yüksek Seçim Kurulu seçim takvimini açıkladı.

AKP, MHP, Büyük Birlik Partisi seçime Cumhur İttifakı olarak katılacak. Cumhur İttifakının cumhurbaşkanı adayı AKP Genel Başkanı Erdoğan. Hür Dava Partisi Hüda-Par cumhurbaşkanlığı seçiminde Erdoğan'ı destekleyeceğini açıkladı. Cumhur İttifakı, Yeniden Refah Partisinin ve mümkünse başka partilerin Erdoğan'ı desteklemesi için çalışmalarını sürdürüyor.

Cumhur İttifakının karşısındaki ana güç Millet İttifakı. Millet İttifakı, CHP ve İyi Parti, Saadet Partisi, Deva Partisi, Gelecek Partisi, Demokrat Partiden oluşuyordu. İyi Partinin 3 Martta ittifaktan ayrıldığını ilan etmesiyle beş partiye düşen Millet İttifakı, aynı partinin üç gün sonra geriye dönme kararı almasıyla yeniden altı partili yapısına kavuştu. Millet İttifakının cumhurbaşkanı adayı CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu.

Seçime Halkların Demokratik Partisi HDP, Emek Partisi EMEP, Türkiye İşçi Partisi TİP, Emekçi Hareket Partisi EHP, Toplumsal Özgürlük Partisi TÖP

ve Sosyalist Meclisler Federasyonu SMF, Emek ve Özgürlük İttifakı adıyla katılıyor. Emek ve Özgürlük İttifakının cumhurbaşkanlığı seçiminde aday çıkarıp çıkarmayacağı henüz belli değil. Bu konudaki karar, özellikle Kılıçdaroğlu ile yapılacak pazarlıklara bağlı olarak belirlenecek.

Sol Parti, SİP-TKP, TKH ve Devrim Hareketi seçime Sosyalist Güç Birliği adıyla katılıyor. Sosyalist Güç Birliğinin cumhurbaşkanı adayı çıkarıp çıkarmayacağı henüz kesinleşmedi.

Zafer Partisi, Adalet Partisi, Ülkem Partisi ile Türkiye İttifakı Partisi seçime Ata İttifakı olarak katılıyor. Ata İttifakının cumhurbaşkanı adayı Sinan Oğan.

Seçime katılacak diğer partilerin kendi başlarına mı davranacakları, yoksa ittifaklar içinde mi hareket edecekleri ve cumhurbaşkanı adayı gösterip göstermeyecekleri kısa sürede belli olacak.

Temel çekişme

Seçimde temel çekişme istibdat yönetiminin ana gücünü temsil eden ve Cumhur İttifakının ana öbeğini oluşturan AKP ile istibdada karşı ilerici yurtsever halk tepkisinin ana öbeğini temsil eden ve Millet İttifakının ana gücünü oluşturan CHP arasında

geçecek. Amerikan emperyalizminin ve yerli işbirlikçi oligarşinin Millet İttifakını AKP'siz AKP olarak düzenlemek istediği, CHP'yi sadece dereyi geçene kadar taşıyıcı güç olarak kullanıp iktidardan uzak tutmaya çalıştığı, iktidarı fiilen sağcı kapitalist partilere teslim etmek amacıyla olduğu biliniyor. CHP, Amerikan emperyalizminin ve işbirlikçilerinin bu yoldaki ilk büyük hamlesini İyi Partinin dayatmasını kırarak ve CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu'nu Millet İttifakının ortak adayı olarak belirleyerek savuşturdu.

Türkiye'nin istibdattan kurtulması, emperyalist kuşatmayı kırması ve

halkımızın toplumsal felaketten çıkıp refaha kavuşması için ulusal demokratik iktidara, bütün ulusal demokratik güçlerin birlik hükûmetine, birleşik halk yönetimine ihtiyacımız var. Bu seçimlerde maalesef ulusal demokratik birlik yönünde olumlu bir gelişme sağlanamadı. Seçim stratejimizi ulusal demokratik devrimi zafere ulaştırmayı ve sosyalizme geçmeyi öngören genel hedefimize bağlı olarak sosyalist, devrimci demokrat, ilerici yurtsever güçlerin seçime bölük pörçük ve dağınık olarak girdiğini dikkate alarak, nüansları gözeterek belirleyeceğiz.

Toplumcu Kurtuluş Partisinin 15 Nisan 2023 tarihli açıklaması

İSTİBDADA SON VERMEK İÇİN

Seçimlere bir ay kaldı. 14 Mayıs 2023 seçimlerine katılacak partiler, cumhurbaşkanı adayları, seçim ittifakları, ittifaka giren partilerin milletvekili seçimine ayrı ayrı mı katılacakları yoksa aynı listede mi yer alacakları belli oldu. Yüksek Seçim Kurulu milletvekili seçimine katılacak adayların geçici listesini de bugün ilan etti. Kesin liste 19 Nisanda açıklanacak.

Cumhurbaşkanı adayları

Seçime dört cumhurbaşkanı adayı katılıyor. AKP Genel Başkanı ve mevcut Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan kendi Meclis grubu ile Mecliste grubu bulunan MHP tarafından aday

gösterildi. CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu kendi Meclis grubu ve Mecliste grubu bulunan İyi Parti tarafından aday gösterildi. Memleket Partisi Genel Başkanı Muharrem İnce seçmenlerden yüz bin imza toplayarak aday oldu. Sinan Oğan da Zafer Partisi ile Adalet Partisi, Ülkem Partisi ve Türkiye İttifakı Partisinin oluşturduğu Ata İttifakının desteğiyle seçmenlerden yüz bin imza toplayarak aday oldu. Yüz bin seçmen imzası yoluyla aday olmak isteyen Vatan Partisi Genel Başkanı Doğu Perinçek ise 27 bin 61 oyda kaldığı için aday olamadı.

İttifaklar

İktidar partisi AKP ile MHP, Büyük Birlik Partisi, Yeniden Refah Partisi seçimlere Cumhuriyet İttifakı olarak katılıyor. Cumhuriyet İttifakının cumhurbaşkanı adayı Erdoğan. AKP, MHP, Büyük Birlik Partisi ve Yeniden Refah Partisi milletvekili seçimine ayrı listelerle giriyor. Cumhurbaşkanı seçiminde Erdoğan'ı destekleyen Hüda Par ve Demokratik Sol Parti ise milletvekili seçiminde AKP listesinde yer alıyor. Seçimden çekilen Büyük Türkiye Partisi cumhurbaşkanı seçiminde Erdoğan'ı, milletvekili seçiminde AKP'yi destekliyor. Seçimlere Cumhuriyet İttifakında girmek için Cumhurbaşkanı Erdoğan'la görüşen Vatan Partisinin isteği ise reddedildi.

Ana muhalefet partisi CHP ile İyi Parti, Saadet Partisi, Deva Partisi, Gelecek Partisi, Demokrat Parti seçimlere Millet İttifakı olarak katılıyor. Millet İttifakının cumhurbaşkanı adayı CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu. CHP ve İyi Parti 87 seçim bölgesinin çoğunda milletvekili seçimine iki ayrı listeyle, 16 seçim bölgesinde ortak listeyle giriyor. Saadet Partisi, Deva Partisi, Gelecek Partisi, Demokrat Parti milletvekili seçimine CHP listesinden katılıyor. Cumhurbaşkanı seçiminde Kılıçdaroğlu'nu destekleyen Türkiye Değişim Partisinin Genel Başkanı Mustafa Sarıgül de milletvekili seçiminde CHP listesinde yer alıyor. Milletvekili seçimine kendi listesiyle katılan Halkın Kurtuluş Partisi cum-

hurbaşkanı seçiminde Kılıçdaroğlu'nu destekliyor. Seçimden çekilen Bağımsız Türkiye Partisi, cumhurbaşkanı seçiminde Kılıçdaroğlu'nu, milletvekili seçiminde Millet İttifakını destekliyor.

Halkların Demokratik Partisi HDP, Emek Partisi EMEP, Türkiye İşçi Partisi TİP, Emekçi Hareket Partisi EHP, Toplumsal Özgürlük Partisi TÖP ve Sosyalist Meclisler Federasyonu SMF, seçimlere Emek ve Özgürlük İttifakı adıyla katılıyor. Emek ve Özgürlük İttifakı Cumhurbaşkanı adayı çıkarmadı. EMEP ve TİP Cumhurbaşkanı seçiminde Kılıçdaroğlu'nu desteklediklerini açıkladılar. HDP resmen açıklamasa da cumhurbaşkanlığı için Kılıçdaroğlu'nu destekliyor. HDP ve TİP milletvekili seçimine iki ayrı listeyle katılıyor. Anayasa Mahkemesinde süren kapatma davası gerekçesiyle seçime Yeşil Sol Partiden girme kararı alan HDP bütün seçim bölgelerinde kendi listesini çıkarırken TİP 55 seçim bölgesinde kendi listesini çıkarıyor, kalan bölgelerde HDP'yi destekliyor. TİP dışında Emek ve Özgürlük İttifakında yer alan diğer partiler ile Kürt Özgürlük ve Demokrasi İttifakında yer alan parti ve örgütler (Demokratik Toplum Kongresi DTK, Demokratik Bölgeler Partisi DBP, Kürdistan Komünist Partisi KKP, İnsan ve Özgürlük Partisi PİA, Kürdistan Sosyalist Partisi PSK, Devrimci Demokrat Kürt Derneği DDKD ve Azadi Partisi) seçime Yeşil Sol Parti listesinden katılıyor.

Sol Parti, SİP-TKP, TKH, Devrim Hareketi ve TSİP seçime Sosyalist Güç Birliği adıyla katılıyor. Sosyalist Güç Birliği cumhurbaşkanı adayı çıkarmadı. Sol Parti ile SİP-TKP cumhurbaşkanlığı seçiminde Kılıçdaroğlu'na oy vereceklerini açıkladılar. Sol Parti, SİP-TKP ve TKH milletvekili seçimine üç ayrı listeyle katılıyor.

Zafer Partisi, Adalet Partisi, Ülkem Partisi ile Türkiye İttifakı Partisi seçime Ata İttifakı olarak katılıyor. Ata İttifakının cumhurbaşkanı adayı Sinan Oğan. Zafer Partisi ile Adalet Partisi milletvekili seçimine iki ayrı listeyle giriyor.

Seçim tutumumuz

Görüldüğü gibi, sosyalist, devrimci demokrat, reformcu demokrat, ilerici ve yurtsever güçler hem cumhurbaşkanı seçimine hem milletvekili seçimine dağınık ve bölük pörçük giriyor. İstibdat yönetimi altında işçi çiftçi düşmanlığı, gençlik çocuk ve kadın düşmanlığı ayyuka çıkmışken, cumhuriyet ve laiklik bu kadar çöktürülmüşken, vatanımız emperyalizmin kuşatması ve saldırısı altında böylesine kan kaybetmişken maalesef bütün ulusal demokratik güçlerin birliği sağlanamadı. Kronik afete dönüşen işsizlik ve pahalılık artık sınır tanımazken, iktidarın ağır ihmali ve beceriksizliğiyle deprem elli bini aşkın insanımızın canını almışken, şehirlerimiz kasabalarımız köylerimiz savaştan daha ağır yıkımla yok olmuşken bile

emperyalizme, Ortaçağ kalıntılarına ve işbirlikçi kapitalizme karşı birleşik halk cephesi kurulamadı.

Sosyalist partiler bir araya gelemedi. Bir bölümü işçi ve emekçilerin, halkın temel menfaatlerini hiçe sayarak birkaç milletvekilliği için dar parti çıkarlarını esas aldı, emperyalizmle ve gericilikle işbirliği yapmakta hiçbir sakınca görmeyen HDP'yle ittifak kurdu. Bir bölümü bırakın bütün ulusal demokratik güçleri, sosyalist güçleri bile bir araya getirmekten uzak bir oldubittiyle derme çatma bir güç birliği oluşturdu. Bu güç birliği içinde bile her biri ayrı baş çekti, halkımıza birlik seçeneğini sunamadı.

Ulusal kurtuluş savaşının ve Cumhuriyet devriminin yönetici partisi CHP sola değil sağa açılma politikası izledi, kendini emekçi halka değil, emperyalizme ve işbirlikçi oligarşiye beğendirmeye sevdasına tutuldu. Emperyalizmin ve işbirlikçi kapitalist oligarşinin Kılıçdaroğlu'nu cumhurbaşkanı adayı yaptırmama ve CHP'yi "AKP'siz AKP" politikasının uysal hamalı olarak kullanma politikasını ilerici yurtsever güçlerin ortak tepkisiyle savuşturmayı başaran CHP, bir yandan halk yararına vaatler verirken bir yandan da zamanında Erdoğan-AKP iktidarının icraatlarında anahtar rol üstlenen sağcı partilerin yöneticilerine cumhurbaşkanı yardımcılıkları ve bakanlıklar verme taahhüdünde bulunuyor. Memleket Partisinin cumhurbaşkanı adayı Muharrem İnce, bir önceki cum-

hurbaşkanı seçiminde aday olduğu CHP'yi yıpratma politikası güdüyor. DSP, kendini AKP'nin listesine atarken halkın istibdada karşı mücadelesini Ortaçağ gericiğinin kavram dağarcığından alınma "küffarlık" kavramıyla karalıyor.

Ulusal demokratik birliğin kurulamamasında kuşkusuz emperyalizmin ve işbirlikçi kapitalist oligarşinin siyasete ve seçimlere sistemli müdahalesinin belirleyici payı var. Emperyalist savaş blokunun dayattığı NATO'yu genişletme ve Finlandiya'yı NATO'ya alma oylamasının da gösterdiği gibi, Türkiye'de egemen siyaset emperyalizmin çerçevesinden çıkmayı başaramıyor. Finlandiya oylamasında AKP'nin başını çektiği Cumhur İttifakı da CHP'nin başını çektiği Millet İttifakı da NATO'ya olumlu yaklaştı. HDP de HDP'nin başını çektiği Emek ve Özgürlük İttifakında yer alan sosyalist partiler de hayır demekten kaçınarak oylamaya katılmadı. Sonuçta Finlandiya'nın NATO üyeliği Millet Meclisinde tek bir muhalif oy bile kullanılmadan kabul edildi.

Aynı şekilde, emperyalizmin, işbirlikçi vurgunculuğun ve gericiğinin iflah olmaz temsilcileri sadece istibdat blokunda değil, CHP ve HDP bloklarında da ilkesiz biçimde boy gösteriyor.

İşte sosyalist, devrimci demokratik, reformcu demokratik, ilerici yurt-

sever güçlerin birleşik bir cephe oluşturamadığı ve seçime dağınık girdiği bu karmaşık ortamda, yine bütün ulusal demokratik güçlerin birliğini savunuyoruz. Ulusal demokratik devrimi zafere ulaştırmayı ve sosyalizme geçmeyi öngören genel hedefimize bağlı bir seçim stratejisi benimsiyoruz. İstibdada son vermek, emperyalizmin saldırısını durdurmak, işbirlikçi kapitalist oligarşinin vurgunculuğunu kırıp işsizliğe ve pahalılığa son vermek için ulusal demokratik iktidara, birleşik halk hükûmetine, ulusal birlik hükûmetine ihtiyacımız var. Sosyalist, devrimci demokrat, reformcu demokrat, ilerici yurtsever bütün güçleri destekliyoruz. İlerici yurtsever halk muhalefetine ana öbeğini temsil eden Kılıçdaroğlu ve CHP'nin ilerici halkçı vaatlerinin takipçisi olacağız. Cumhurbaşkanı seçiminde Kılıçdaroğlu'na, milletvekili seçiminde CHP'ye oy vereceğiz. Kılıçdaroğlu ile CHP yönetiminin emperyalizm, NATO, İMF, TÜSİAD, tarikatlar ve bölücü hareket konusundaki temelsiz hayallerini işçi sınıfının, şehir ve köy emekçilerinin mücadelesini geliştirerek, bizzat CHP'ye umut bağlayan ilerici yurtsever halkla birlikte aşacağız. İstibdada son vereceğiz. Tek kişi istibdadının temelini oluşturan emperyalist ve kapitalist istibdada son verene kadar vatan cumhuriyet emek mücadelesini sürdüreceğiz.

14 MAYIS 2023 SEÇİMLERİNE DAİR DÜŞÜNCELER

Her seçim öncesi "bu seçim çok önemli" diye kimi zaman tehdit kimi zaman yönlendirme amaçlı propagandalar yapılır. 14 Mayıs Cumhurbaşkanlığı ve TBMM seçimleri için de aynı sözler ediliyor.

Ancak, bu seçimin daha öncekilerde olmayan belirgin bir farkı var: Bu seçim, ülkemize hiçbir fayda sağlamadığı, kelimenin gerçek anlamıyla bütün yetkilerin tek kişide toplandığı Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi denen ucube uygulamanın ikinci kez oylandığı bir seçim olarak tarihe geçmeyi hak ediyor.

14 Mayıs seçimlerinde toplumsal muhalefetin parlamentoyu öne çıkartan, güçlendirilmiş parlamenter sistem olarak belirlediği düzene mi dönülecek, yoksa yine yürütmenin tek kişiden ibaret olduğu, neredeyse yargının da önemli bir kısmının yine tek kişi tarafından belirlendiği, kurulların, kurumların içinin boşaltıldığı yapıya devam mı edilecek kararı verilecek.

Bu nedenle, bu kez gönül rahatlığı

ile "bu seçim çok önemli" ifadesini kullanmak mümkündür.

Bu yazıdaki amacım da *ikinci turu esas itibarıyla önemsemediğimi*, her şeyin tek derecede sonuçlanacak *Millet Meclisi bileşimine bağlı* olduğunu gerekçeleriyle anlatmaktır.

Cumhurbaşkanı mı önemli, Meclis mi?

Yürütmenin tek kişiye (cumhurbaşkanı) verildiği bir yapıda Meclisin değil, cumhurbaşkanı seçilecek kişinin çok önemli olduğu doğrudur. Ancak, kısmen doğrudur.

Yasal olarak, Meclisin hâlâ kanun yapma gücünü elinde tutmasından, dolayısıyla "kanunların", kanun hükmünde bile olsa "karnameden" normlar hiyerarşisi açısından üstte bulunmasından bahsetmiyorum.

Sade halkın bakış açısından ele almaya çalışıyorum.

İzninizle iki senaryo ile Meclis ve Cumhurbaşkanlığı yansıtmayı deneyeceğim.

14 Mayıs'ta oy verme işlemi esnasında elimizde iki pusula olacak. Biri 4 adaylı Cumhurbaşkanlığı için, diğeri de TBMM'yi oluşturacak milletvekillerini seçmek üzere partiler için olmak üzere iki adet pusulanın üzerine Evet/Tercih mührü vurulacak.

Senaryo gereği, seçimin bittiği, kesine yakın sonuçların 15 Mayıs sabahı alındığı bir ortama geçelim.

Meclis oluşumunda sorun yok, ancak Cumhurbaşkanı seçiminde adayların hiçbirinin ilk turda gereken yüzde 50'lik çoğunluğa ulaşamadığını varsayalım.

Birinci senaryoda, Cumhurbaşkanlığı seçiminde Kılıçdaroğlu'nun yüzde 48, Erdoğan'ın yüzde 43 aldığını (Kılıçdaroğlu'nun Erdoğan'dan en az iki buçuk üç milyon fazla oy aldığını) ve ikinci turda sadece Kılıçdaroğlu ile Erdoğan'ın yarışacağını varsayalım.

Tam burada yukarıda bahsettiğim "Meclis değil de cumhurbaşkanı daha önemli" yaklaşımı için "kısmen doğru" tespitine dönmek istiyorum.

Varsayım olarak, 15 Mayıs sabahı Meclisin yine Cumhur İttifakı çoğunluğu ile oluştuğunu kabul edelim. Çok fark olmasın, 301 milletvekili mesela AKP, MHP, Hüda Par arasında dağılmış olsun.

Bu durum neyi gösterir?

Mesela, RTÜK için, mesela Anayasa Mahkemesi için, mesela Yargıtay için ayrılacak kontenjanlarda yine AKP/MHP koalisyonunun dediği olacak anlamı çıkar. Mesela, Meclis Başkanlığı için, mesela oluşturulacak bütün komisyonlar için yine AKP/MHP ikilisinin dediği olmaya devam edecek anlamı çıkar.

Bu durumda, sizce ikinci turda Kılıçdaroğlu için koşturmaya hazırlananların motivasyonu ne durumda olur dersiniz? Mesela İYİ partililerin, mesela DEVA veya Gelecek partililerin, hatta CHP'lilerin motivasyonu ne düzeyde olur bir düşününüz.

Şimdi de ikinci senaryodan bahsedelim.

Yine Meclis oluşumunda sorun olmasın ama bu kez, ilk senaryonun tam tersi bir durum söz konusu olsun. Cumhurbaşkanı seçiminde adayların hiçbirinin ilk turda gereken yüzde 50'lik çoğunluğa ulaşamadığını ama bu kez Kılıçdaroğlu'nun yüzde 43, Erdoğan'ın ise yüzde 48 aldığını ve ikinci turda yine sadece Erdoğan ile Kılıçdaroğlu'nun yarışacağını varsayalım.

Erdoğan yüzde 48 ile yarışı neredeyse tamamlayacak durumda.

Fakat, Meclis için tam tersi bir senaryo olsun.

15 Mayıs sabahı Cumhur İttifakı'nın milletvekillerinin 250 civarına düştüğünü, muhalefet partilerinin ise Meclis çoğunluğunu aldığını varsayalım.

Bu durumda Anayasa mahkemesi, Yargıtay, RTÜK, Meclis Başkanlığı ve komisyonlar için yukarıda yazdığımız her şeyin tersi söz konusu olacak.

Ben, elinde herhangi bir iktidar belirleme imkânı kalmayan bir AKP'nin "parti olma reflekslerini" hızla yitireceğini, aynı sabah çözülmeye başlayacağını, Cumhuru oluşturan ittifak partilerinin merkezkaç kuvvetiyle darmadağın olacağını tahmin ediyorum.

Böylesi bir senaryoda, ikinci tura kalan Erdoğan için MHP seçmenin veya diğerlerinin ne kadar motive olabileceğinden, zaten Meclisi kaybetmiş bir Erdoğan için kimlerin aynı enerji ile koşturmaya devam edeceğinden hiç kimse emin olamaz.

Aradaki iki haftada, Erdoğan artık verdiği talimatların yerine getirilmediğini, yanındakilerin hızla uzaklaştığını, askeri ve sivil bürokrasinin olağanüstü hayatta kalma içgüdüğü ile inanılmaz bir hızla yeni koşullara (muhalefet partilerinin yarattığı yeni koşul-

lara) adapte olmaya çalıştığını görecektir.

Tek bir parametrenin değiştiği durumda bile, tüm taraflar konumlarını yeniden gözden geçirir ve yeni duruma kimsenin ummadığı bir hızla uyum sağlarlar.

Kısacası, Meclisin çoğunluğunu elde etmek çok önemlidir.

Tek bir milletvekili bile çok önemlidir.

Tek kişilik yapıdan kurtulmak ve yeniden 150 yıllık geçmişe sahip Parlamenter Sisteme geçmek bir anlam taşıyorsa, önce Meclisin toplumsal muhalefete uygun bir milletvekili dağılımına sahip olması gerekmektedir.

Bu seçimin, "hele bir gücümüzü görelim" denecek bir seçim olmadığını, her bireyin, her yurttaşın, her partinin tarihsel bir sorumlulukla hareket etmesi gerektiğini düşünmekteyim.

Hangi ittifak seçimi alırsa alsın, emekçilerin kurtuluşu için mücadele edenlerin yine aynı enerji ile mücadeleye devam etmeleri gerekeceğini, tek bir oyla hayatın mükemmel hâle gelemeyeceğini bilecek kadar ülkemizin siyasal hayatını tecrübe ettiğimizi, eleştirileri karşılamak adına son söz olarak belirtiyim.

yenidunya.org, 25 Nisan 2023

Toplumcu Kurtuluş Partisinin 15 Mayıs 2023 tarihli değerlendirmesi**14 MAYIS SEÇİMİNİN İLK SONUÇLARI**

Yüksek Seçim Kurulu 14 Mayıs 2023 seçimlerinin geçici sonuçlarını açıkladı. Buna göre, Cumhurbaşkanı seçiminde ilk iki sırada yer alan iki aday, mevcut Cumhurbaşkanı, AKP Genel Başkanı ve Cumhuriyetin adayı Recep Tayyip Erdoğan ile CHP Genel Başkanı ve Millet İttifakının adayı Kemal Kılıçdaroğlu yüzde 50+1 sınırına ulaşamadıkları için seçim ikinci tura kaldı. İkinci tur iki hafta sonra, 28 Mayıs 2023'te yapılacak.

Meclis seçiminde ise Cumhuriyet İttifakı Meclisin salt çoğunluğunu elde ederek kanun yapma ve komisyonları belirleme alanında muhalefete karşı büyük üstünlük sağladı.

Zafer değil düşüş

Recep Tayyip Erdoğan ile AKP, açıklanan seçim sonucunu ellerinde tuttukları medya ve propaganda gücüne dayanarak büyük zafer olarak sunuyor ve muhalefetin iradesini felce uğratmak istiyor. Oysa hem Erdoğan'ın hem AKP'nin oylarında düzenli ve belirgin bir düşüş var. Baştaki Cumhurbaşkanı'nın yüzde 50+1 sınırının altında kalması, AKP'nin oylarının yüzde 36'nın altına düşmesi işbirlikçi kapitalist burjuvazinin Türkiye'nin işçilerini, şehir ve köy emekçilerini, bütün halkı ağır sömürüye, derin yoksulluğa ve yaygın işsizliğe mahkûm eden düzenini çekip çeviren feodal-kapitalist istibdada karşı halk tepkisinin gittikçe güçlendiğini gösteriyor.

Geziden bu yana bir türlü istikrara kavuşmayan, Cumhuriyet karşıtı programını hayata geçirmekte zorlanan, ayakta kalmasını ittifaklarını değiştirmeye borçlu olan istibdat yönetimini açık biçimde sendeleten halk güçlerinin ulusal demokratik, devrimci ve halkçı taleplerini yükseltmeye devam etmesi beklenir.

Kesin sonuca ulaşamadık diye üzölmek başka bir şeydir; yıldınlığa kapılmak, havlu atmak, mücadeleden uzaklaşmak başka bir şeydir. Sağlıklı olan, halkı "umduğumuzdan daha yavaş bilinçleniyor, yeterince mücadeleci olmuyor" diye kınamak yerine onun duygu ve düşüncelerini, ruh hâlini anlamak, kitle çalışmalarımızı, strateji ve taktiklerimizi nesnel biçimde gözden geçirmektir. İnşiler ve çıkışlarla dolu mücadele sürecini tek bir güne indirgemek yanıltır. Birinci turda yeterince başarılı olmadık, öyleyse ikinci turda daha başarılı olmaya gayret edeceğiz, kendi hatalarımızı gözden geçireceğiz, sabırlı olacağız.

Temel zaafımız

Sosyalistlerin birliğı, sosyalistlerle Kemalistlerin birliğı, bütün ulusal demokratik güçlerin birliğı konusundaki temel zaaf, hem emperyalizme karşı bağımsızlığı ve egemenliği hem gericiliğe ve bölücülüğe karşı laik cumhuriyeti ve vatanın bütönlüğünü hem vurgunculuğa karşı emeğin haklarını savunmak isteyen sade insanları istibdat karşısında sağlam bir

seçenekten yoksun bıraktı. İnsanlar sağa sola savruldu.

Kılıçdaroğlu ile CHP yönetiminin emperyalizm, NATO, IMF, TÜSİAD, tarikatlar ve bölücü hareket konusundaki boş hayalleri istibdada karşı yoğun tepki duyan halkta büyük tereddüde yol açtı. Seçime günler kala Kılıçdaroğlu ile CHP yöneticilerinin özellikle kapitalist emperyalist savaş bloğunun Rusya'ya karşı uyguladığı ambargolara katılma yönündeki demecileri, Türkiye'nin temel ekonomik ve politik çıkarlarını emperyalizme ve NATO'ya feda edecekleri izlenimini pekiştirdi. Sade insanlar Ukrayna'da Rusya'ya karşı savaşa sürüklenme endişesine kapıldı. Düşünün, CHP Genel Başkan Yardımcısı ve Sözcüsü Faik Öztrak Rusya'nın dört milyar dolar doğalgaz borcumuzu 2024'e ertelemesini içişlerimize karışmak ve seçimde AKP'ye destek vermek olarak eleştirdi. Kılıçdaroğlu Fethullahçıların ve ABD istihbaratının Muharrem İnce aleyhindeki siyasal kumpasını örtbas ederek bu olayı Rusya karşıtı uluslararası emperyalist kampanyaya katılmanın vesilesi yaptı. Hiçbir kanıta dayanmayan bu ve benzeri sorumsuz tutumlar kitlelerin gözünde Erdoğan'a ve AKP'ye CHP ve Millet İttifakı karşısında hiç hak etmedikleri hâlde "ulusal menfaatlerin savunucusu" payesini kazandırdı.

CHP'nin sağa açılma, sağ partileri içine alma stratejisinin işe yaramadığı göröldü. HDP/Yeşil Sollla anlayış birliğı kurmanın seçimi kazanmanın anahtarı olmadığı ortaya çıktı. Bu adımlarla umulan oy patlaması gerçekleşmedi, CHP'nin eli böğründe kaldı.

Sosyalist Güç Birliğı, sosyalist güç birliğı belgisini sosyalistlerin birliğı yolunda gerçek bir birliğe, ulusal demokratik güçlerin birliğı doğrultusunda sağlam bir seçeneğe dönüştürmelidir.

Emperyalizmle işbirliğı yapmayı, Türkiye ve bölge halklarını bölmeyi siyasal strateji yapan HDP/Yeşil Sol içinde kendilerine gelecek arayan sosyalist partiler tutumlarını gözden geçirmelidir.

Ulusal bağımsızlığa ve cumhuriyete değer veren bütün güçler birliğe ulaşma becerisini göstermelidir. Sınıfsal ve ulusal görevlerimizi savsaklamak kabul edilemez.

İstibdada karşı referandum

Türkiye halkının bütün sorunları yerli yerinde duruyor. Bu sorunları biz kendimiz elbirliğıyle çözeceğiz. Halka karşı sorumluluğumuz var. Moral bozukluğu ve yıldınlıkla varılacak bir yer yoktur. Mücadele sürüyor.

28 Mayısta yapılacak olan Cumhurbaşkanı seçiminin ikinci turunu istibdada karşı referanduma çevirmek mümkündür.

Sosyalist, devrimci demokratik, reformcu demokratik, ilerici yurtsever güçlerin birliğini hızla sağlamalıyız. Sendeleleyen istibdada karşı mücadeleyi Türkiye halkının, sade yurttaşların ortak amaçlarını ve haklı kaygılarını dikkate alarak örmeliyiz. Kendimize güvenelim, halkımıza güvenelim, Türkiye devriminden ve dünya devrimlerinden süzülmüş bilimsel teorimize güvenelim. Zafere devrimci pratikle ulaşacağız.

Toplumcu Kurtuluş Partisinin 16 Mayıs 2023 tarihli bildirisi

İSTİBDAT KAYBEDECEK

AKP ve Cumhur İttifakının adayı Erdoğan 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçiminde oyların yüzde 52,59'unu almıştı. 14 Mayıs 2023 seçiminde ittifakını Yeniden Refah Partisi, Huda Par ve DSP'yle genişlettiği hâlde oyların sadece yüzde 49,50'sini alarak ikinci tura kaldı. Yani aradan geçen yaklaşık beş yılda Erdoğan ve Cumhur İttifakı, seçmenlerinin yüzde 3,09'unu kaybetti.

Meclis seçiminde ise Erdoğan'ın partisi AKP, 2018'de yüzde 42,56 oy toplamışken 2023'te oylarının yüzde 35,58'e düştüğünü gördü. Yani AKP iki seçim arasında seçmenlerinin yüzde 6,98'i kaybetti. Buna bağlı olarak, 2018'de 295 milletvekili çıkarmışken 2023'te 267 milletvekiline düştü. AKP'nin milletvekili sayısı 28 eksildi. Cumhur ittifakının milletvekili sayısı 345'ten 321'e indi. Cumhur İttifakının milletvekili sayısı 24 azaldı.

Gerçek tablo

Erdoğan'ın ve Cumhur İttifakının oyları yüzde 3,09 düştü. AKP'nin oyları yüzde 6,98 azaldı. AKP'nin milletvekili sayısı 28 azaldı. Cumhur İttifakının milletvekili sayısı 24 azaldı. İstibdadın seçim bilançosu budur. Bu tablo, zafer değil düşüş, ilerlemeye veya durumunu korumaya değil gerilemeye işaret ediyor. İstibdat kan kaybediyor. AKP oyları AKP'den kopuyor, Cumhur İttifakı içindeki müttefiklerine ve mu-

halefet partilerine kayıyor. AKP'nin müttefiklerine bağımlılığı artıyor.

İstibdadın gerçek seçim tablosu böyle iken istibdada muhalif sosyalist, devrimci demokrat, ilerici yurtsever güçlerin sanki seçimi istibdat kazanmış, kendileri kaybetmiş gibi moral bozukluğuna savrulması asla kabul edilemez. Evet, Meclis seçimlerini Cumhur İttifakı kazandı. Fakat iktidarın belirleyici organı Cumhurbaşkanlığı henüz ortada. Tek kişi yönetiminin yetkilerine sahip olacak kişi, sözüm ona "tek kişilik hükûmet"i cisimlendirecek olan Cumhurbaşkanı 28 Mayıs ikinci tur seçiminde belli olacak.

Haydi görev başına

Demek ki, mücadele sürüyor. Gün yılgınlık günü değildir. Gün, mücadelenin yeni evresine hazırlanma, seçimin ikinci turuna daha derli toplu çıkma, eksiklerimizi, yanlışlarımızı gözden geçirme, hâlâ Erdoğan'a ve Cumhur İttifakına oy veren halk kesimlerinin duygu ve düşüncelerini anlama, kaygılarını giderme günüdür.

Hiç unutmayalım, halkı, seçmenleri, depremzedeleri suçlamak felsefi ve ahlaki olarak yanlış, politik olarak temelsiz, stratejik ve taktik olarak bozgunculuktur. Elitizm erdem değildir, kesinlikle reddedilmelidir.

Nâzım'ın harika şiirini hatırlayalım, Hürriyet Kavgasının bilincine varalım:

HÜRRİYET KAVGASI

Yine kitapları, türkülerini, bayraklarıyla geldiler,
dalga dalga aydınlık oldular,
yürüdüler karanlığın üstüne.
Meydanları zaptettiler yine.
Beyazıt'ta şehit düşen
silkinip kalktı kabrinden,
ve elinde bir güneş gibi taşıyıp yarasını
yıkta Şahmeranın mağarasını.

Daha gün o gün değil, derlenip dürülmesin bayraklar.
Dinleyin, duyduğunuz çakalların ulumasıdır.
Safları sıklaştıran çocuklar,
bu kavga faşizme karşı, bu kavga hürriyet kavgasıdır.

Cumhurbaşkanlığı seçimini 21 yıldır ülkemizin kaderine el koyanlar kazanırsa bugüne kadar ne yaptılarsa onu yapacaklardır. Üstelik bu kadar yıldır gerici ve vurgunculukla iyice yaraladıkları ülkemizi daha büyük yıkımlara sürükleyeceklerdir. Vatan cumhuriyete ve emeğe sahip çıkan herkesin, istibdat konusunda açık seçik bilince sahip her yurttaşın derhâl 28 Mayıs seçimine duru bir anlayışla, devrimci bir ruhla, bilimsel teorimizin öngördüğü pratik çalışmalarımızı halkla paylaşma bilgeliğiyle hazırlanması gerekiyor.

Toplumcu Kurtuluş E-bülten, Haftalık Gündem, 17 Mayıs 2023 tarihli değerlendirme

SEÇİMİN BİRİNCİ TURU ÜZERİNE GÖZLEMLER

Cumhurbaşkanlığı seçimi ikinci tura kaldı. Seçimin ikinci tura kalması Erdoğan açısından büyük bir zafer olarak ilan edildi. Bu bir zafer falan değil. Niye zafer değil? Çünkü yüzde 50'yi aşamadı. Bir önceki seçimde, 2018'de, aldığı oy yüzde 52,18'di. Rahatlıkla aşmıştı. Şu an devletin bütün olanaklarını seçim için kullanmasına, medya üzerinde kurduğu ağır propaganda tekeline, bu tekele dayanarak yürüttüğü gerici ve yalanlara dayalı propagandaya, tarikatların seferber edilmesine, ittifakını daha öncekileri de aşacak kadar genişletmesine rağmen yüzde 49,5'ta kaldı.

Seçim sonucu Kılıçdaroğlu açısından çok büyük bir yenilgi gibi gösteriliyor. Ama Kılıçdaroğlu'nun aldığı oran yüzde 44,89. Bir önceki seçimde CHP adayı olarak giren İnce'nin aldığı oyları da, aynı kökten gelen oylar olarak eklersek yüzde 45,33 oluyor. Öte yandan bir önceki seçime göre cumhurbaşkanı oylarında gerileme olduğu bir gerçek. Bu seçimde Kılıçdaroğlu'nu destekleyen partilerin 2018'deki oy oranlarına baktığımızda; CHP'nin adayı Muharrem İnce yüzde 30,64; İyi Partinin adayı Meral Akşener yüzde 7,29; Yeşil Sol/HDP adayı olarak Selahattin Demirtaş yüzde 8,40; Temel Karamollaoğlu da yüzde

0,89 oranında oy almıştı. Toplamda yüzde 47,22 ediyor. Dolayısıyla 2023 seçiminde yüzde 1,89 oranında oy kaybı var. Ama bu seçimde alınan oylar 2018 seçiminde alınan oylara çok yakın bir seviyeye gelebilmiş.

Erdoğan'ın gerilemesine bakarsak, ittifakını genişlettiği hâlde yüzde 3,09 oranında bir kayıp görülüyor. İttifaka MHP ve BBP'nin desteğine ek olarak, YRP, Hüda-Par ve DSP katıldı. Yüzde 52,59'dan yüzde 49,5'a düşüş gerilemenin net göstergesidir.

Cumhurbaşkanlığı seçimine oy sayıları açısından bakarsak Erdoğan'ın aldığı oy 27 milyon 88 bin 360.

Kılıçdaroğlu'nun aldığı oy 24 milyon 568 bin 196; aradaki fark 2 milyon 520 bin 164. Oran olarak bakılırsa yüzde 4,61. Aradaki fark kapatılabilecek düzeyde. Dolayısıyla somut olarak ne büyük bir zaferden, ne büyük bir hezimetten bahsedemeyiz.

Hile tartışmaları

Erdoğan'ın bu oyları nasıl aldığı, hâlâ nasıl bu kadar oy alabildiğini de tartışmak gerekir elbette. Sandıklar korunamadı, gözlemci bulundurulmadı diye bir sürü iddia var, özellikle internet dünyasında. Diğer yandan hile tartışmaları yürütülürken birçok şehir efsanesi de türetiliyor. Gerçeklerden kopuluyor. Onlardan da uzak durmak gerekir.

Yine de belirli iddialar öne çıkıyor. Yaklaşık 20 bin sandıkta gözlemci bulundurulmadığı, sahte görevliler üzerinden işlemler yapıldığı iddia

ediliyor. Unutmamak gerekir ki CHP binlerce sandığa ıslak imzalı tutanaklar üzerinden itiraz etti ve oyların kısmen düzeltilmesini sağladı. CHP sandıkların yüzde 98'inin ıslak imzalı tutanaklarına eriştiklerini söylüyor. Ama tartışmanın esası seçimle ilgili hile yapıldı diye sızlanmak olamaz.

Asıl ve gerçek hile tartışmaları 2018'de yaşandı. O dönem bu çok daha yoğunlu. Geçen 5 yılda bunun önlemini alamamışsak yakınmak fayda vermez. Seçim, sınıf mücadelesinin, sınıf savaşımının bir görünümüdür. Sınıf mücadelesinde her türlü yöntem kullanılır. Eğer biz tedbirimizi alamıyorsak, düzenli olarak hile yapıp bizi çaresiz duruma getiriyorsa, bu "o güçlü" demektir. Yani tartışmayı bu şekilde yürütmek böyle önemli uğraklarda moral bozukluğu yaratır. Biz örgütlü, güçlü olmakla, her türlü tedbiri almakla görevliyiz. Denilebilir ki; biz tek tek güçsüzüz, onlar devlet gücüne dayanıyor, tarikat gücüne dayanıyor. Bunun çaresi halkı örgütlemektir. Biz, bir araya geldiğimizde, örgütlendiğimizde, örgütlü halk olduğumuzda onlardan güçlü olabiliriz.

AKP'nin algı operasyonu

AKP propagandayla "Seçimi biz kazandık, CHP hezimet yaşadı" algısını yerleştirmeye çalışıyor.

Seçim sonuçlarına ilişkin AKP'nin büyük bir algı operasyonu var. AKP bu sonucu kesinlikle beklemiyordu. Kaybedeceklerine dair bir hisleri vardı. Onlar için cumhurbaşkanlığını ikinci tura bırakabilmek erişilebilir

hedefti. Parlamentoyu zaten kaybedeceğimiz ama ikinci tur olursa vaatler üzerinden ve yapacağımız, vereceğimiz şeylerle ikinci turda kazanabiliriz gibi bir düşünceleri vardı. "İstedik bir göz, geldi iki göz" hesabı, seçimi ikinci tura bırakmanın yanında beklentinin üstünde bir şekilde mecliste de çoğunluğu sağladılar. Toplumlar tarihinde, sınıf mücadelesinde böyle ters sonuçlar her zaman olabilir. Hemen bu sonuçlara göre toparlanıp, halkın karşısına daha derli toplu çıkmanın yolunu bulmalıyız.

CHP açısından bakıldığında seçim sonuçlarını takip etmekle görevli sorumlu Onursal Adıgüzel istifa etmek zorunda kaldı. Adıgüzel 2018 seçimlerinde de aynı görevdeydi ve kurduğu sistem CHP'yi felç etmişti. Kendisine karşı büyük bir tepki olmasına rağmen Kılıçdaroğlu onu hep korudu. Bu seçimde ise yine aynı görevi getirildi. Seçim akşamı CHP'nin sisteminin yeterince hızlı olmadığı ortaya çıktı. Adıgüzel bu sefer de "Önde olduğumuz sandıklara sürekli itiraz ediyorlar, o yüzden sonuçlarda onlar önde görünüyor. Bu sonuçlar da girince bizim önde olduğumuz görülecek" tezini ileri sürdü. Buna dayalı olarak da CHP yönetimini yanılttı. Kılıçdaroğlu "Öndeyiz" diye tweet attı. Belediye başkanları da "Kazanıyoruz" diye açıklamalar yaptılar. Sonra bir anda CHP kaynaklarında da sonuç tersine döndü ve Erdoğan'ın önde olduğu sonuçlar ilan edildi. Hemen sabahına Kılıçdaroğlu "Ya istifa et, ya ben seni görevden alacağım" diyerek Onursal Adıgüzel'i görevden aldı.

Bu alandaki zayıflıkları, zaafıları CHP içinde bizi ilgilendirmeyen zaafılar diye göremeyiz. Nasıl Sovyetler Birliği yıkıldığında ona en karşı olan sosyalist akımlar dahil herkes çok kötü etkilendiyse, ilerici kuvvetlerin etrafında birleştiği CHP yapamayınca da bedelini bütün bir halk olarak ödüyoruz. Bunu en somut olarak, özellikle de gençlerdeki umutsuzluk ve karamsarlık rüzgârında görüyoruz. CHP'nin bu alanlardaki eksikliği hepimizin eksikliğine dönüşüyor. AKP'nin algı operasyonunun en önemli dayanak noktalarından birini oluşturuyor. Eksiklikleri aşmak için bütün ulusal demokratik güçlerin seferber edilmesine ihtiyaç var.

Deprem ve AKP

Depremden etkilenen bölgelerde Erdoğan ve AKP'nin yüksek oy almasına, özellikle sosyal medya üzerinden başlayan öfkeli paylaşımlar AKP'nin algı operasyonunda etkili alanı oluşturdu. Çok farklı kesim ve eğitim düzeylerinde birçok kişi hemen hemen aynı cümle ve tezlerle kızgınlık ifadeleri yaymaya başladı. Bu yönüyle adeta bir merkezden ideolojik yönlendirme ile yayılan görüşler gibi duran bu söylemler hem deprem nedeniyle elbirliğiyle yaptığımız büyük seferberliğe gölge düşürdü, hem de AKP'nin elinde arayıp da bulamadığı bir koza dönüştü. Depremde yurttaşlarını ölüme terk eden yönetim görüntüsünü, hem de hiç hak etmediği hâlde, depremden etkilenenlere karşılıksız yardım eden lider görüntüsü ile değiştirmeye

başladı. Seçim propagandasını büyük oranda bu tartışmaya oturtuyor.

Deprem bölgesine yönelik olumsuz ifadeler genel olarak halkı beğenmeyen, elitist bir bakışın eseri. İkinci turda yine oy istenecek halk kesimlerine saldırmak, onlara küsmek siyasi olarak bozgunculuktan öte bir anlam taşımaz. Halka küsen, kızan duygular zaten yanlış. Ahlaki olarak yanlış. Felsefi olarak yanlış. İnsanlık boyutuyla bakıldığında yanlış. Sosyalist aydınlanma ve eşitlik fikirlerine tamamı ile yabancı. İlerici dünya görüşüyle taban tabana zıt. Depremden etkilenen insanlar bizim canımız, kanımız, kardeşimiz, yurttaşımız. Enkazdan her canlı çıkana sevinç gözyaşlarıyla karşıladığımız, her çilesini ta içimizde hissettiğimiz sınıf kardeşlerimiz. Bundan ötesi yok.

Öfkeli söylemler siyasi tahlil olarak da yanlış değerlendirmelere dayanıyor. Deprem bölgelerindeki oy oranları incelendiğinde esasen AKP ve MHP'nin oylarının düştüğü de görülüyor. Seçimden önceki değerlendirmelerde deprem bölgelerinin genel olarak AKP ve MHP'nin Türkiye ortalamasından yüzde 2,5 oranında yüksek oy aldığına işaret etmiştik. Yani bu bölgeler Erdoğan ve Cumhuriyet İttifakının kalesi konumunda olan yerlerdi. 2023 seçim sonuçlarına göre deprem bölgelerindeki AKP ve MHP oylarının oranı Türkiye oranından ancak yüzde 0,5 daha yüksek düzeye inmiş. Yani deprem bölgelerinde halk Cumhuriyet İttifakı ve Erdoğan'dan uzaklaşmaya başlamış. Ama beklenen hızda değil.

İşte istibdada karşı mücadele eden güçlerin buraya odaklanması gerekir. Neden bu insanlara daha fazla ulaşamadık? Niye değişiklik bu kadar yavaş kalıyor? Bu aydınlanmanın hızı nasıl arttırılabilir?

Halk niye böyle karar verdi?

Seçim sonuçlarını anlama, geliştirme, ikinci turu istibdada karşı referandumla çevirme yolunda halkın kararının sebeplerine odaklanmak gerekiyor. Bu konuda da elitist, tepeden bakan düşüncelerden hızla yakamızı sıyırmak gerekiyor. Halka kızmak, küsmek bozgunculuktur. Umutsuzluk ve karamsarlık dünyayı değiştirecek duygular, bakışlar olamaz. Umut ve değiştirme iradesi değiştirir. Bu umut boş bir hayale değil bilimsel soğukkanlılığa, olan biteni somut olarak anlamaya, yani diyalektik bakışa dayanırsa; eylemle birleşirse dünyayı değiştirir. Yani aklın karamsarlığını iradenin iyimserliği ile birleştirmeye ihtiyacımız var.

Madde madde ilerlemeye çalışalım. İlk olarak hilelere odaklandığımızda belirli bir oranda seçim öncesinde, sırasında ve sonrasında hile yapıldığı ve sonuçlara bir ölçüde etki ettiği varsayılabilir. Fakat bu, seçimin sonuçlarında köklü bir değişikliğe ulaşacak boyutta gözüküyor. Eğer öyleyse de zaten bizim bu hileyi durdurabilmeniz lazımdı.

Göçmenlerin Erdoğan'ı desteklemesi sonuçlara etki etmiş olabilir mi? Yani bilinenden fazla mı göçmen var? Bunun için de seçim öncesi seçmen

kütüklerinde birçok partinin yaptığı inceleme ile yaklaşık 300 bin göçmenin yurttaşlık hakkı kazanarak bu seçimde oy kullanmaya başladığı, bunların yaklaşık 200 bininin Suriyeli olduğu, kalanının Irak, İran, Afganistan, Rusya, Ukrayna gibi ülkelerden gelen karışık bir kesimden oluştuğu gözlemlendi. Ata İttifakı ve Oğan göçmenlerin sayısının tahminlerden fazla olduğunu söylüyor ama onların rakamlarında yurtdışına gidenlerin de dahil edildiği görülüyor. Yani Millet İttifakı ve diğer muhalefet partileri göçmenlerin seçim sonuçlarına etki edecek kritik bir seviyede olmadığını söylemiş.

Bu ihtimaller bir kenara atıldığında geriye söylem kalıyor. Seçimlerden 4 gün önce CHP'nin yaptırdığı anketlerde Kılıçdaroğlu önde görünüyordu. Demek ki Kılıçdaroğlu ve Millet İttifakının söylemlerinde süregelen defolar bu son dört gün içinde tahmin edilemeyecek hızda ve boyutlarda oy kaybına neden oldu. Yakından bakalım.

Bu dört gün içinde hangi söylemler dikkat çekti diye hatırlamak gerekirse Kılıçdaroğlu'nun "İktidara gelirsek NATO'ya uygun davranacağız, Rusya'ya karşı yaptırımlara uyacağız" çıkışı; içinde Azerbaycan'ın olmadığı ve zaten tren hattıyla kurulmuş olan İpek Yolu'nu yeniden Türk Yolu adıyla kurma vaadi ve İnce'ye karşı yapılan Fethullahçı/Amerikan kumpası karşısında Amerika'ya ve Fethullahçılara bir tek söz söylemeden "Kumpasların ardında Ruslar var" diye ortaya

çıkması belirleyici oldu diyebiliriz. Bu söylem özellikle de AKP çevresindeki kararsız seçmenleri ve genel olarak halkı "Kılıçdaroğlu iktidara gelirse Rusya ile aramız bozulacak, AKP'nin Rus uçağını düşürdüğü döneme döneceğiz" kaygısını yarattı. Çünkü Türkiye Montrö Sözleşmesine uygun olarak yürüttüğü tarafsızlık siyaseti sayesinde bütün dünyada buğday, yağ, gaz ve petrol tedarik sıkıntıları yaşanırken; bu temel alanlarda sıkıntı yaşamadı. Ara buluculuk rolüyle de, tahıl anlaşması dahil, dünya halkları yararına işler de yaparak itibarını arttırdı. İşte Kılıçdaroğlu'nun söylemleri bu sürecin tersine döndürüleceği endişesi yarattı.

Kılıçdaroğlu Batı'ya, emperyalistlere karşı net bir tutum almayınca, milliyetçi/ulusalcı kesimleri Soğuk Savaş dönemini mumla aratacak Rus düşmanlığı üzerinden yakalamaya çalışınca, Erdoğan hiç hak etmediği hâlde "ulusal önder" payesini eline alabildi. Kılıçdaroğlu maceracı ve işbirlikçi olarak suçlandı. Bu konuda en net eleştirilerden birini CHP'ye yakın bir gazeteci olarak bilinen Elfin Tataroğlu çıktığı televizyon programlarında seslendirdi.

Benzer bir durum HDP ile ilişkiler üzerinden de yürütüldü. Erdoğan, Millet İttifakına karşı "Terörle işbirliği yapıyorlar" suçlamasını yükseltti. Kılıçdaroğlu ise HDP seçmenini küstürmemek kaygısıyla Erdoğan'ı çözüm sürecini hatırlatarak eleştiremedi. Dinci ve etnik ayrımcı terör çeteleriyle içli dışlı hâllerini ön plana çıkaramadı.

LGBT tartışması ise Erdoğan'ın ısrarla kullandığı ama sahada pek karşılığı olmayan bir propaganda olarak görülebilir. Yine de en gerici, dinci, erkek egemen feodal güçleri seferber etmek için kullanmaya devam ediyor.

Ekonomi bu kadar da kötüyken...

Son dört gün yaşanan tartışmalar bağlamında olmasa da Kılıçdaroğlu'nun ekonomi alanında yürüttüğü kampanya da yetersiz kaldı. Hâliyle akıllara "Bu kadar büyük ekonomik sorunlar varken neden hâlâ Erdoğan/ AKP/Cumhur İttifakı bu kadar oy aldı?" sorusu hep geliyor. Çünkü Kılıçdaroğlu halkı, özellikle kararsız AKP seçmenini, bozuk ekonomiden çıkışı sağlayacağı konusunda ikna edemedi. Krize karşı en temel önerisi "300 milyar dolar temiz para borç buldum, getirdim" oldu. AKP ise hiç alakası olmadığı hâlde kendini üreten ekonomi inşa etmekle savundu.

Erdoğan, İhalar, Sihalar, Siha gemisi, TOGG, Teknofest gibi hamlelerle üretimi ayağa kaldırma vaadi ile propaganda yürüttü. Kılıçdaroğlu'nu, esasen 21 yıldır kendilerinin yürüttüğü, borç ekonomisini savunmak ile suçladı. Buna karşın Kılıçdaroğlu devletçi, planlı, kamucu/halkçı/ toplumcu bir ekonomi vaat etmekten uzak durdu. Hâl böyle olunca deprem bölgesindekiler bile "Bedava konut vereceğiz" vaadine inanmadı. Yani o meşhur elitist bakışın söylediği gibi halk "Soğan mı, TOGG mu diye seçim yapmadı" AKP'nin çarpıtması ve Millet İttifakı sözcülerinin etkisiz kalması ile sözüm ona üretim ekonomisi ile İMF programı arasında tercih yaptı.

Toparlanmak için

Kılıçdaroğlu'nun hatalarının esas kaynağının "Batılılar demokratır, Türkiye'de demokrasinin ve hukukun gelişmesini isterler" fantezisinde yattığını unutmamak gerekiyor. Oysa ona destek olan ve destek olabilecek halkın iradesi bu doğrultuda değil. Türkiye'de Batı karşıtlığı, Amerikan karşıtlığı tarihindeki en yüksek seviyelerde. Halkın beklentisi antiemperyalist, tam bağımsızlıkçı bir siyasi yol. Ekonomi alanında da borç ekonomisinden uzaklaşma, kamucu ekonomiye yönelme iradesi ortaya çıkıyor. Kılıçdaroğlu kendisini destekleyen ve desteklemesi beklenen halk kesimlerinin iradesine uygun bir hat izlerse, ikinci turu referanduma çevirmesi ve kazanması olanaklıdır.

Ulusal demokratik güçlerin, ilerici-lerin, demokratların, devrimcilerin, sosyalistlerin güçlerini birleştirerek siyaset sahnesindeki genel sağa kaymaya karşı etkili bir güç oluşturmaları; bağımsızlıkçı, kamucu, halkçı, eşitlikçi bir program etrafında birleşmesi önümüzdeki dönemin anahtarını oluşturacaktır.

Milletvekili seçimleri

Seçimlerin en çarpıcı sonucu parlamentoda ortaya çıktı. Cumhuriyet İttifakı çoğunluğu ele geçirdi. CHP için ise işbirliği yaptığı sağcı partilerden umduğu desteği sağlayamadığı eleştirileri yapıldı. Yine burada da son üç meclis seçimi üzerinden bir karşılaştırma yapalım.

2015 Kasım genel seçimlerinde AKP yüzde 49,5 oy almıştı. Yani şimdiki

Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Erdoğan'ın aldığı toplam oy kadar. Bu seçimlerde Ahmet Davutoğlu Başbakan ve AKP Genel Başkanıydı. 2015 Haziran ayında yapılan seçimlerde AKP meclis üstünlüğünü kaybetmişti. Sonra yaşanan terör döneminde, oylarını arttırarak çıkmıştı. 2018 genel seçimlerinde aldığı oy yüzde 42,56'a düşmüş. Bu seçimde yüzde 35,58'e düşmüş. 2018'den bu yana yüzde 6,98 yani yüzde yedilik bir kaybı var. Bu demek oluyor ki AKP son iki seçimde yüzde yedilik oy kaybının üstüne bir yüzde yedilik kayıp daha yaşamış. Bu oy kayıplarının nereye yöneldiğine de birazdan bakacağız.

CHP 2015 Kasım'da yüzde 25,32 almıştı. En zorlu, AKP'nin büyük zaferle çıktığı dönemde CHP'nin oyları bu. 2018 genel seçiminde yüzde 22,65. Şimdiki seçimde aldığı oy ise yüzde 25,33. 2018'e göre yüzde 2,67 oranında bir artış var. Bu artış genel olarak CHP listesinden giren partilerin katkısı olarak kabul edilebilir. Burada eğer koruyorsa Saadet'in belirgin bir payı olabilir. Saadet 2015'de yüzde 0,68 oy almıştı. Tabii bunun ölçümünü yapmak mümkün değil. Milletvekiliğinde de 2018'e göre 23 milletvekili artış göstermiş. 146'dan 169'a çıkmış. Ama 2015 genel seçimlerine göre değerlendirilirse yüzde 25 ile başlamış, yüzde 22'ye düşmüş sonra tekrar yüzde 25'e çıkmış. Aynen olduğu yerde duruyor. CHP listelerinden giren sağcı partilerin belirgin, kritik bir katkısı görünmüyor. Bu koşullarda CHP, 37 milletvekilini de listelerinden giren partilere vermiş oluyor.

MHP'nin durumuna da bakalım. 2015 Kasım'da MHP yüzde 11,90 oy almıştı. 2018'de yüzde 11,10 almış. Bu seçimde yüzde 10,07 aldı. Aşağı yukarı aynı. Ama burada başka bir durum var. MHP 2015'ten sonra İyi Partiyi doğurdu ve neredeyse yok olacak denilirken 2018'de AKP'den aldığı oylarla derisini değiştirdi, tekrar inşa edildi. Şimdiki seçimlerde AKP'ye verdiği büyük destekten ötürü bütün anketlerde büyük oy kayıpları yaşadığı ortaya çıkıyordu ama yine AKP'den uzaklaşanlardan oy alarak tekrar canlanmış oldu.

HDP 2015 Kasım'da yüzde 10,76 oy almıştı. Bir sonraki seçimde, 2018'de yüzde 11,70 oy almış. Şimdiki seçimde Yeşil Sol olarak yüzde 8,81 aldı. Ama buna TİP'in oylarını da eklemek gerek. Bu 930 bin 340 oy yani yüzde 1,73 eklenince toplamda yüzde 10,54 yapıyor. Yani toplamda onlar da 2015 seviyesinde duruyor.

İyi Partiyi de söyleyelim. İlk kez seçime girdiği 2018'de yüzde 9,96 oy almıştı. Bu seçimde yüzde 9,69 oy aldı. O da yerinde durmuş.

Oy kaymalarını anlamak için önceki seçimlerde olmayan iki partiyi daha incelemek gerekir. Belirli bir açıdan TİP sayılabilir yeni bir etken olarak.

Yeniden Refah Partisi yüzde 2,82 oy aldı. Hiç de az değil.

Zafer Partisi yüzde 2,23 oy aldı, Zafer Partisi MHP'den gelen oylara ek olarak bir miktar İyi Parti ve CHP/ Memleket Partisi hattından da oy almış olabilir.

Sinan Oğan da cumhurbaşkanlığı seçiminde yüzde 5,17 oy aldı.

Esas olarak CHP'den oy aldığı düşünülen Memleket Partisi yüzde 0,92 oy aldı.

Seçimlerin temel sonucu olarak öne çıkan gerçek, AKP'nin son iki seçimdir net olarak eridiğidir. Oyları MHP'ye kaymış. Bir miktar oyunun İyi Partiye de kaydığı düşünülebilir. MHP ise ikidir kabuk değiştiriyor. CHP ise kendini net olarak korumuş. İyi Parti de öyle. Bu kadar olan bitene rağmen yerlerinden oynamamışlar. Muhalefet ve iktidar bloku olarak ele aldığımızda kutuplaşma aynen sürüyor. Ne kimse büyük bir zafer kazanmış, ne bir taraf hezimete uğramış. Cumhur İttifakında olan YRP'nin oyları dikkat çekici. O da MHP gibi AKP'den kaçan oyları tutmak gibi bir işlev görmüş. Zafer Partisi ise ittifaktan çıkan oyların adresi olmuş gibi duruyor.

Sosyalist partilerin durumuna da bakalım. SiP/TKP yüzde 0,12; Vatan Partisi yüzde 0,10; HKP yüzde 0,06; TKH yüzde 0,03.

İttifaklar olarak bakarsak da Cumhur İttifakı yüzde 49,46 aldı. Durumu zor aslında çünkü sürekli genişlemesine ve tek taraflı antidemokratik propagandaya rağmen; yani yapabileceklerinin hepsini yapmasına rağmen ulaşabildiği zirve burası. Bundan daha da genişleme olasılığı çok zayıf ve buraya da parçalı yapısına dayanarak ulaşabildi. Düzenli bir muhalefet çizgisi ile hızla erimesi beklenir. 21 yıllık icraatı var. 2018'den beri gelen icraatı var. Halkı, ülkeyi ne duruma düşürdüğü ortada.

Millet İttifakı yüzde 35,02 aldı. Bu oy oranı daha artmalıydı. AKP'den kaçan oyların buraya toplanması sağlanmalıydı. Bu oyların içinde CHP ve İyi Parti de ayrı ayrı duruyor. Parçalı yapı burada da söz konusu.

Emek ve Özgürlük İttifakı yüzde 10,54 aldı, TİP ile Yeşil Sol Parti/HDP birliği olarak. HDP ve Emek Özgürlük Bloku olarak bakarsak onların oylarında da yüzde 1,17 oranında gerileme var. Bu gerilemede barajı aşsın diye verilen emanet oyların, baraj yüzde 7'e düştükten sonra bloktan uzaklaşmış olduğu düşünülebilir.

Ata İttifakının aldığı yüzde 2,44 esas olarak Zafer Partisinin oyudur.

Sosyalist Güç Birliği yüzde 0,29 aldı.

Genel değerlendirme

Erdoğan 2014'te, başkanlık sistemine geçilmeden önceki cumhurbaşkanlığı seçimini yüzde 51,79 oyla kazanmıştı. 2018'de yeni sistemin ilk seçiminde yüzde 52,59 aldı. Şimdi yüzde 49,5.

Ekmeleddin İhsanoğlu'nun aday olduğu 2014 seçimlerinde Selahattin Demirtaş da aday olmuştu. İkisini topladığımızda yüzde 48,19 ediyor. Muharrem İnce'nin aday olduğu dönemde; Akşener, Demirtaş ve Karamollaoğlu toplamda yüzde 47,22 almış. Yani Türkiye yerinden kıpırdamamış. Genel kutuplaşmayı bozan bir durum olmamış. Bu apaçık gerçeğe rağmen AKP'nin "muhalefet hezimete uğradı, kaybetti" algısı yaratması ancak istibdada karşı mücadele eden güçlerin dağınıklığıyla açıklanabilir.

Seçimden kimler başarılı çıktı diye bakarsak, son iki seçimde yaşadığı oy kayıplarını AKP'den kayan seçmenle telafi eden, bir anlamda kendini neredeyse iki kere baştan yaratan MHP başarılı. Ama burada başarı derken bunun ancak kendi gücünü bir şekilde korumaktan ibaret olduğu gözlerden kaçmasın. İyi Parti ve Yeşil Solun özel bir başarısı yok denilebilir. Yeniden Refah Partisinin başarısı görülüyor. Zafer Partisinin bir başarısı var, ilk katıldığı seçimde tek başına yüzde 2,23 aldı. Desteklediği aday da cumhurbaşkanlığı seçiminde yüzde 5,17 aldı. Baraj sorunu yaşamasına rağmen Zafer Partisinin aldığı oy MHP için önemli bir tehdit oluşturuyor. Bunun için Oğan ile Özdağ'ın birlikte etkili bir şeyler yapabilmesi gerekiyor.

TİP'in net bir başarısı var. Bu başarı onların hedeflediğine göre çok geride, yüzde 3'ü hedefliyorlardı. 15-20 milletvekilini hedefliyorlardı. Ki hedefledikleri oyla bu mümkündü. Hedeflediği oyun yarıdan biraz fazlasını aldı. Ama bu başarı ancak HDP'nin gölgesiyle mümkün oldu. Daha önce HDP iki milletvekili vermişti TİP'e. Partilerinden istifa edip gelen Ahmet Şık ve Sera Kadıgil'in katılımıyla 4 milletvekiline çıkmışlardı. Onlar şimdi bu sayıyı kendi oylarıyla almış oldular. Bu başarı politikalarının tutarsızlığını şimdilik ertecektir.

Tüm başarı ve başarısızlıkları ile, olumlu ve olumsuz yönleriyle şu an seçimlerde boy gösteren bütün kuvvetler politik açıdan çok yönlü kısıtlar taşıyor. Halkımızın da bu

kısıtlar ve karmaşık ilişkiler içinde verebildiği tepki bu. Dışarıdan halk ithal edilemeyeceğine göre somut koşulların somut tahlili üzerinden hareket etmek, halkla birleşmenin yollarını bulmak zorundayız.

CHP'nin sağa açılma siyaseti sonuç vermedi. Deva, Gelecek ve Saadet köklü bir işe yaramadı. Bütün sağcı partileri etrafında toplayabilirken Muharrem İnce'yi, DSP'yi etrafında tutamadı. Bu önemli bir açık yarattı. Liberallerden, Batıcılardan, Fethullah ile yakın kesimlerden de hiçbir fayda göremedi. Hatta bu sağcı çevrelerle yapılan işbirliklerinin acı sonuçları daha önümüzdeki günlerde de gelecek. Başka bir boyutta HDP ile yakınlaşmak, onun oylarını almak için tavizler vermek de net bir sonuca dönmedi. Bu kesimden oy almak için yapılanlar başka kesimlerin kaçmasına yol açtı. Eski genel başkanlardan Murat Karayalçın, CHP ittifak stratejisini "Düğünümüzde bütün komşular vardı ama bazı akrabalarımız yoktu" diye özetledi. Kürtlerin oyunu almak için, yoksul mahallelerin oyunu almak için yapılması gereken ulusal demokratik devrim programına yönelmektir. Sola açılmak, ulusal demokratik programa yönelmek tarihimizde de görüldüğü gibi, kültürel olarak sağdaki seçmene de hitap eder.

Siyasi hayatımızda ulusal demokratik devrim programına sahip çıkan kuvvetlerin yarattığı büyük bir boşluk görülüyor. Ulusal demokratik güçlerin en geniş birliğini bağımsızlık, kamucu ekonomi, merkezi planlı

karma ekonomi, emeğin ve halkın çıkarlarını esas alan bir ekonomik kurtuluş programı birliğini sağlamak zorundayız.

Bu koşullarda sol içinde dar grupçu, sektör, halkı ve halkın özlemlerini dikkate almayan çabaların olduğu yer de görülüyor. Sosyalistler seçimden çekilmiş Muharrem İnce'den dahi az oy almayı asla içlerine sindirmeyeceklerdir. Bunu yaşatan her türlü dar grupçu, elitist yollarla hesaplaşacak; kendi içlerinde birleşmenin, bu birliği Kemalist çevrelere doğru yaymanın, ilericilerin ve vatanseverlerin birliğini sağlamanın önemini kavrayacaktır. Ülkenin içinde bulunduğu durum oyalamayı ve oyalanmayı kaldıracak bir noktada değildir. Bir başka yönüyle sosyalistler, ilericiler işbirlikçilerin gölgesinde siyaset yapmayı da içlerine sindiremeyeceklerdir. Bu bağlamda TİP ve HDP arasındaki açının giderek açılması olasıdır. Seçimde yaşanan gerginlikler sadece TİP'in oyları bölmesi üzerinden açıklanamaz. Sosyalistlerin bağımsız bir siyasi hat yaratma çabasına HDP kanadının öfkesi de görülüyor.

İkinci tur için

İkinci tur için zaman çok az. Bu yüzden köklü politika değişikliklerine gitmek mümkün değil. Ama propagandada ana ağırlık "21 yıldır bütün kaderimize hükmedenlere tekrar bütün yetkiyi vermeyelim" olacaktır. Kılıçdaroğlu Rusya karşıtlığı konusunda söylemini daha dengeli bir noktaya getirmeye çalışacaktır. Terörle işbirliği eleştirisi-

ne karşı Erdoğan'ın geçmiş sabıkalarını hatırlatan bir söyleme yönelmesi gerekir. Her ne kadar yapması kendi hayalleri açısından zor olsa da net Batı karşıtı, Amerikan karşıtı, antiemperyalist bir söyleme yönelmesi bu propagandayı tamamlayıcı bir unsurdur. Aynı şekilde ekonomi alanında da köklü devletçi, kamucu, halkçı bir çözümü dillendirmek önemli. Bu adımları ne kadar atabilecekler göreceğiz.

İkinci turu istibdada karşı bir referandum havasına çevirmek mümkündür. Ulusal demokratik güçler elinden gelen tüm çabayı bu noktaya yoğunlaştırmalıdır. Seçim çalışmaları sırasında ve sonrasında ulusal demokratik devrim programı etrafında en geniş birliği sağlamaya çalışmak, içinde bulunduğumuz büyük sorunlara karşı umudun anahtarını oluşturacaktır. Çünkü AKP tekrar başa gelirse ilk olarak medeni kanunu ve dernekler kanununu değiştirerek baskıcı bir saldırı başlatacaktır. Düşünce özgürlüğünü kısıtlayacaktır. Ekonomik olarak da elinde bir programı yok. Dolayısıyla çok daha büyük sorunlara karşı örgütlenmek için güç toplamalıyız. Kılıçdaroğlu kazanırsa da tutarlı ekonomik programının olmadığını görüyoruz. Ekonomik krizin faturasını kimin ödeyeceği sorusu orta yerde duruyor. Krizin faturasını ya sorumlusu olan sermaye ödeyecek ya da halka ödetmeye çalışacaklar. Halkın, emekçinin yararına bir ekonomi programı için mücadeleye hazırlanmamız gerekiyor.

Toplumcu Kurtuluş Partisinin 28 Mayıs 2023 tarihli açıklaması

MÜCADELEYE DEVAM

İstibdat bugün yapılan cumhurbaşkanlığı ikinci tur seçimini kazandığını ilan etti. Kılıçdaroğlu da yaptığı açıklamada seçimi istibdadın kazandığını kabul etti.

Seçimi istibdada karşı referanduma çeviren 25 milyonu aşkın yurttaşımızı selamlıyoruz. Bu yurttaşlarımızın istibdada karşı kullandıkları oylar, istibdadın kaçınılmaz yenilgisinde önemli bir dönemeç anlamına geliyor.

Türkiye istibdadın cenderesine sığmayacaktır. Bu kadar vurgunculuğa, bu kadar gericiliğe tahammül etmeyecektir. Türkiye'yi ortaçağa sürükleyenler, emperyalist tehditlere açık hâle getirenler, işçileri ve emekçileri ancak savaş dönemlerinde görülebilecek yoksulluğa ve pahalılığa mahkûm edenler sözde zaferlerinin gerçek yenilgilerinin başlangıcı ol-

duğunu görecekler. Her türlü baskı, hile ve demagoji ile halkın vatan cumhuriyet emekten yana iradesini gömdüklerini sananlar yanıldıklarını ancak halkın devrimci atılımlarıyla karşılaştıklarında anlayacaklar.

CHP yönetiminin emperyalizm, NATO, İMF, TÜSİAD, tarikatlar ve bölücü hareket konusundaki temelsiz hayallerine dayalı seçim stratejisi istibdadın demagojisine hiç hak etmediği kozlar sağladı. İstibdadı sosyalistlerin birliğini, sosyalistler ile Kemalistlerin birliğini, bütün ulusal demokratik güçlerin birliğini sağlayarak yeneceğiz.

Mücadeleye devam edeceğiz. Halkın gerçek sorunlarını gerçek bir birlikle, gerçek bir strateji ile alt edeceğiz.

Mücadeleye devam zaferimizin teminatıdır.

Fotoğraf: Selim Dikel

Toplumcu Kurtuluş E-bülten, Haftalık Gündem 31 Mayıs 2023 tarihli değerlendirme

PİRUS ZAFERİ

İkinci turda Erdoğan oyunu yüzde 52,18'e, seçmen sayısını da 27 milyon 833 bin 991'e çıkardı. Kılıçdaroğlu oyunu yüzde 47,82'ye, seçmen sayısını da 25 milyon 503 bin 703'e çıkardı. Oransal olarak bakıldığında Erdoğan oyunu yüzde 2,66, Kılıçdaroğlu yüzde 2,94 arttırdı. İkinci turda Erdoğan oyunu 700 bin 142, Kılıçdaroğlu 908 bin 525 arttırdı. Fark olarak bakıldığında birinci turdaki fark yüzde 4,60'tı. İkinci turda fark yüzde 4,36'ya indi. Fark binde 24 oranında azaldı. Kılıçdaroğlu, Erdoğan ile arasındaki oy farkını seçmen sayısı bakımından 208 bin 383 azalttı.

Kılıçdaroğlu ve Erdoğan'a oy veren seçmenlerdeki artışları toplarsak 1 milyon 608 bin 667 kişi ediyor. Sinan Oğan ilk turda yüzde 5,17, Muharrem İnce yüzde 0,43, ikisi toplam yüzde 5,60 oranında oy almıştı. Toplam aldıkları oy ise 3 milyon 68 bin 24. Erdoğan ve Kılıçdaroğlu'nun artırdığı oyu buradan düşersek 1 milyon 459 bin 657 kişinin sandığa gitmediği ya da geçersiz oy kullandığı düşünülebilir.

Oran olarak bakarsak da Oğan ve İnce'ye giden oyların Erdoğan yüzde 2,66'sını, Kılıçdaroğlu yüzde 2,94'ünü almış görünüyor. İkisi toplamda yüzde 5,60 oranında oyunu artırmış oluyor. Tabii bu oranları ve sayıları düşünür-

ken seçimlere katılımın düştüğünü, geçersiz oyların daha az olduğunu da unutmuyoruz. Bu değişkenlere rağmen oy oranlarının denk gelmesi ilginç.

Sonuç olarak Erdoğan seçimlerin ikinci turunda bir Pirus zaferi kazandı. Kazandığı hâlde ne Türkiye'nin sorunlarını çözebilecek bir planı programı, ne de halkı birleştirebilecek bir meşruiyeti var. Ortaklarına bağımlılığı arttı. Partisi zayıfladı, yönetecek gücü bulmakta zorlanacak.

Elindeki devlet gücünü bütün seçimleri etkileyecek şekilde tek taraflı kullanması, seçimlerin tarihimizin en adaletsiz seçimlerine döndürülmesi, tek taraflı ağır bir propaganda tekeli kurması, seçimin kaybedilmesinin esasını oluşturmaya da hile ve yabancı oylar tartışmaları; seçimleri ancak böyle kazanabilmesi, buna karşılık normal bir seçime asla izin vermeyecek bir görüntü vermesi halkı devrim yapmaya zorlamaktan başka bir anlama gelmeyecektir. Diyalektik olarak halkın tepkisi er ya da geç ortaya çıktığında Erdoğan, zaferinin aynı zamanda büyük bir kayıp anlamına geldiğini görecektir.

Seçimin kaybedilmesinin çok farklı yönlerden kesişen sebepleri var elbette. Burada kaybın esas nedeninin

halka yeteri kadar ulaşamamak, muhalefetin halka inandırıcı gelecek bir plan ve söylem ile ulaşamaması ve bu ikisinin altında yatan temel gerekçe olarak da baştan beri yanlış strateji izlenmesini söyleyebiliriz. Batıya kendini kabul ettirme, sağa açılma ve HDP ile yakınlaşma tercihi seçim kazanmayı garantilemedi.

Seçim sonuçlarını etkileyebileceği düşünülen başka verilere de bakalım.

TÜİK'in 31 Mayıs'ta yayınladığı 2023 Birinci Çeyrek Gayrisafi Yurtiçi Hasıla GSYH istatistiklerine göre Türkiye ekonomisi yüzde 4 oranında büyümüş. Büyüme olmuş ama öğelerine bakıldığında tarımda yüzde 3,8, sanayide ise yüzde 0,7 oranında bir azalış var. Ama ilginç olan ve seçimi anlamak üzere önemli bir veri ücret ödemelerinde görülüyor. Bakın ekonomi neye dayanarak büyümüş.

Daha önceki değerlendirmelerimizde bu veriler açıklandığında sürekli ücret ödemeleri üzerine duruyorduk. Ücret ödemelerinin sermayenin toplam geliri, yani artı değer ile karşılaştırmasına bakıyorduk. Ve emeğin aldığı payın sürekli azaldığını söylüyorduk. Ama bu sefer gelen veriler ilginç. Artan GSYH'de ücret ödemelerinin payı yüzde 38 olmuş. Bu oran bir yıl önce, 2022'nin Ocak Şubat Mart döneminde yüzde 31,1 düzeyindeydi. Ama 2022'nin son çeyreğinde, Ekim Kasım Aralık döneminde yüzde 25,2'ye düşmüştü. Yani bir dönemde GSYH'den aldığı toplam pay yüzde 12,8, geçen

yıla göre bakılırsa da yüzde 6,9 oranında artmış.

Aynı dönemler için patron gelirlerine baktığımızda bir yıl önce yüzde 47,6 olan sermaye gelirleri bu dönemde yüzde 38,2'ye düşmüş. Ücretlilerin payının yüzde 25,2'ye düştüğü Ekim Kasım Aralık döneminde sermayenin payı yüzde 56,7'ye çıkmıştı.

Ücretlilerin payındaki artışın kaynakları öncelikle ücret artışları, kadro atamaları, işe almalar ve EYT olmuş. EYT'ye bağlı olarak da kıdem tazminatı ödemeleri. Kıdem tazminatı ödemeleri kendi başına çok önemli bir oranı oluşturuyor. EYT dolayısıyla ödenen kıdem tazminatları sayılmazsa ücretlilerin aldığı pay yüzde 33,5 düzeyine düşüyor. O durumda bile bir önceki dönemdeki yüzde 25,2'e göre epey bir artış oluyor.

Dolayısıyla en geniş kitlelerin bir bölümünün geliri kısa sürede artmış. Tabii ki bu geçici bir durum. Önemli bir bölümü de tazminatlardan oluşuyor. Ama bütün bunlardan bağımsız olarak bu kısa sürede insanların önemli bir bölümünün "Gelirim arttı, işler yoluna giriyor" diye düşünmesi olası. Seçime doğru yaptığımız değerlendirmelerde AKP'nin insanlara rüşvet dağıtır gibi bütçenin olanaklarını sonuna kadar kullandığını, adeta bütçeyi sıfırlayacak oranda kesenin ağzını açtığını belirtiyorduk. İşte bunun yansımaları ortaya çıkıyor. Bütün dünyada böyle gelişmeler oy verme davranışlarını etkiler.

Bütün bu tablonun içinde, bu ücret artışının geçici olduğunu anlatmak için muhalefetin elinde ancak köklü bir kamucu kalkınma programı olabilmeliydi. İstihdam seferberliğinin ve kalkınmanın dinamosunu kamu sektörünün oluşturacağına inanan bir ekonomik programa sahip olabilmeliydi. Ancak bu yolla yıllar süren gerici propaganda ve cemaat ilişkileri ile bilinçleri karartılan halk kesimlerinin kararlarını değiştirmesi sağlanabilir. “Ben daha iyi borç bulurum” vaadi bu görece rahatlamının olduğu ortamda hiçbir işe yaramadı.

Strateji ve aday

Seçim kaybedildikten sonra hızla “Doğru aday mıydı?” denilerek Kılıçdaroğlu yerine İmamoğlu ya da Yavaş aday olsaydı seçimi kazanırdı görüşleri yayılmaya başladı. Oysa bu tartışma iki yönüyle eksik, hatalı. Birincisi hangi aday gelirse gelsin seçim stratejisini değiştirmeyecekti.

Bu stratejide ısrar edildiği takdirde sonucun değişmesi olasılığı yok sayılabilir. İkincisi Kılıçdaroğlu hem CHP tabanı açısından, hem de genel kamuoyu bakımından bütün kesimlere hitap edebilecek bir adaydı. Kaldı ki bu ortam içinde aynı zamanda emperyalistlerin ortak aday olmasına karşı çıktığı bir kişiydi. Yani bu yön etkili kullanılsa “ulusal önder” payesi Erdoğan’ın elinden alınabilirdi. Diğer adayların bu esnekliği zaten yoktu. Hepsinden önemlisi aday tartışması hatalı seçim stratejisinin üstünü örtmekten başka bir işe yaramaz.

Kılıçdaroğlu’na gelince, bu koşullarda beklenenin altında kalsa da oylarını artırmayı, şu ana kadarki en yüksek muhalefet oyunu almayı, en azından muhalefet oylarını bir arada tutmayı başarabildi. O da buna tutunarak yeni dönemde CHP Genel Başkanlığını sürdürmek yolunu tutacaktır. Hızla yerel seçimlere odaklanalım çağrısını yükseltecektir.

Kılıçdaroğlu ve CHP üst yönetiminin seçim stratejisinin çöktüğünü ilk tur sonuçlarını ele aldığımız değerlendirmelerde açıklamıştık. Yeniden kısaca değinelim.

Kılıçdaroğlu’nun çok daha önceden başlamış olan ama son beş yılda yoğunlaşan, son iki yılda çok daha yoğunlaşan sağa açılma stratejisinin her ayağı tamamen çöktü. Batıyla bir görünme stratejisi çöktü. Oy olarak karşılığı olmadı. Hatta belirli oranda kayba bile neden olduğu söylenebilir. Sağa açılma stratejisi çöktü. Sağdan pek oy alamadı. Sağ partilerin oy katkısı çok az düzeyde kaldı.

HDP ile yakınlaşırsak, HDP seçmeninin desteğini tam olarak sağlarsak kesin kazanırız stratejisi de çöktü. Daha önce çok kere gündeme getirdiğimiz gerçek bir kez daha kendini hatırlattı: HDP’nin getirisi tabii ki var ama götürüsü daha fazla.

HDP’nin desteği neden daha çok zarar veriyor? Çünkü terör, terörle mücadele 39 yıldır sürüyor. Bir tür savaş oluyor. Bu kadar zamandır askere giden herkes savaş ortamının

yarattığı korkuları travmaları yaşadı. Şehitler, yaralılar, gaziler, savaş sendromundan mağdur olanlar... Askere gidenlerin aileleri, akrabaları, dost arkadaş çevreleri, hepsini saran bir savaş ortamı yaşandı. Kime karşı savaşılıyordu? Teröre karşı, PKK terör örgütüne karşı. Dolayısıyla halkın içinde bu yapıya yakın davrananlar, siyasi yol ve yöntemlerinin eleştirisi bir yana, bu savaş ortamının yol açtığı ruh hâlinin yarattığı duvarla karşılaştı.

Savaş ortamının içinde bedelli askerliğin devreye girmesi, para bulabilenlerin bedelli askerlik avantajından yararlanması, para bulamayanların savaş ortamında askere gitmesi esas olarak emekçi halk kitlelerinde savaş ortamına bağlı duyguların yerleşmesine; zengin, beyaz yakalı, okumuş-eğitilmiş çevrelerde ise savaş ortamının yarattığı ruh hâlinin uzaklaşmaya yol açtı. Ortalama solcu, ilerici aydınlar da bedelli askerlik eğilimi fazla olunca bu kesimlerle ruh birliği, anlayış birliği kurmakta somut engeller ortaya çıktı. Bu çevreler HDP’nin oyunu kazanma çabalarının çok daha büyük bir nüfusu oluşturan kesimlerde yarattığı öfke ve tedirginliği göremedi.

Bir başka boyutu da güvenlik ve emperyalizmin bölücü saldırısı. Halkın içinde terörün yeniden artması kaygısı da emperyalizmin kuşatması altındaki Türkiye’nin komşularıyla benzer şekilde bölünme ve savaş ortamına sürüklenme kaygısı da yüksek. Dola-

yısıyla HDP ile yakınlaşma, FETÖ ile anılan isimlerle içli dışlı olma, Batı ile iyi ilişkiler geliştirme hayalleri ülkenin güvenliğini, toprak bütünlüğünü bozucu bir yol olarak algılandı. Hiç hak etmediği hâlde birilerine ulusal lider payesi bu temelsiz stratejinin eseri olarak hediye edilmiş oldu.

Erdoğan ikinci turda da Kılıçdaroğlu’nun stratejisini tepe tepe kullandı. “Yerel özerklik şerhini kaldıracamız” diyen Kılıçdaroğlu’nun açıklamasını “Kürtlere özerklik verecekler” diyerek propaganda etti. Kılıçdaroğlu’nun geçmişte “PYD terör örgütü değildir” dediği konuşmasını mitinglerde ve televizyonlarda döndürdü durdu. Gerçi Kılıçdaroğlu “O zaman devlet Salih Müslim’i kırmızı halıyla karşılıyordu. PYD terör örgütü değildir diyorlardı. Ben o yüzden öyle dedim. Bugün tabii ki PYD terör örgütüdür diyorum” dedi. Ama ancak ikinci turda bu yönde açıklamalar yapması çok etkili olmadı.

Erdoğan ilk turda kullandığı videonun montaj olduğunu, gençlerin kıvrak zekalarının ürünü olduğunu söyledi. Açıklama başlarda çok tepki aldı ama savunmayı “Videoda aynı ortamda gösterilmesi yanlış ama farklı zamanlarda ve yerlerde yapılan konuşmalar gerçek” diye yaptılar. Konuşmaların art arda konulması etkili bir propaganda oldu.

Bütün bu stratejinin çökmesine, Kılıçdaroğlu’nun yalpalamalarına rağmen yine de Kılıçdaroğlu’nun kazanması daha hayırlı olurdu. Türkiye’de köklü

değişimlere yol açabilecek asıl kitle onun etrafında birleşiyor. Bu yüzden egemenleri halkın iradesine uygun davranmaya zorlamak açısından da kazanması daha uygundu.

Kılıçdaroğlu'nun çöken stratejisi

CHP'nin kendini toparlaması ve politikasını düzeltmesi beklenebilir, beklenmelidir. Bu talep de edilebilir. Ama asıl mesele CHP üst yönetimini beklemeden sosyalistlerin, ilericilerin, ulusal demokratik güçlerin bağımsız bir güç olarak toplumun önüne çıkabilmesidir.

Sosyalistlerin yalnızca parlamentoya odaklı bir siyaseti aşması ve özerline dönerek sendikalar, dernekler, kitle örgütleri, kooperatifler, halk ve semt dayanışma örgütleri ile bağımsız bir güç olarak sahneye çıkması için gerekli zeminler vardır.

Bu öze dönüş ilk elde CHP'yi de özüne döndürecek potansiyeli yaratır. Kamucu planlı ekonomi, antiemperyalist bağımsızlıkçı çizgi CHP'nin kuruluş felsefesine, Atatürk cumhuriyeti ilkelerine de, CHP'ye oy veren halkın özelemlerine de uygundur.

Seçim sonuçlarından ders alan sosyalistlerin, ilericilerin, devrimcilerin birlik eğilimine girmesi beklenmelidir. Bu birlik eğilimi ulusal demokratik güçlerin birliğini sağlayan bir yol açarak gerçek ana muhalefeti toplumun içinde yaratacaktır.

Halkın kendi taleplerini kendi eliyle hayata geçirmek için harekete

geçmesiyle ulusal demokratik devrimin tamamlanması, bağımsız bütün vatanın korunması, ağır yara alan cumhuriyetin emekçilerin omuzunda tekrar ayağa kaldırılması, kamucu toplumcu bir ekonomi yaratılması, yani istibdattan toplumcu bir kurtuluşun sağlanması potansiyeli açığa çıkar.

Sel gider kum kalır. İktidar çevrelerinin bugünkü şımarıklığı halkın bari-katına çarpar. İlerici halk güçlerinin karamsarlığı umuda döner. Yarınlar toplumcu kurtuluş için dövüşenleri çağırıyor.

Seçimler bitti, ya sonra?

CHP, tarihinde hiç olmadığı kadar çok oyu etrafında toplayabildi. Aralarında AKP'nin birinci çıktığı büyükşehirler dahil nüfus bakımından ilk 20 şehirde Kılıçdaroğlu ortalama yüzde 50,50 oy aldı. Büyükşehirlerde istibdada karşı büyüyen oy farkı korunuyor hatta açılıyor. Ama bütün bunlarla birlikte iktidar Erdoğan'a, Cumhur İttifakına, AKP'ye bir dönem daha teslim edildi. Hayat bu hükme göre işleyecek.

Erdoğan ve AKP, seçim sonuçlarına dayanarak "Parlamente sistem tartışması bitmiştir" demeye başladı. Ama 200 yıla yaklaşan Meclis geleneğimiz bir şekilde tekrar ortaya çıkacaktır. Meclisteki bu dengeler ile parlamente sisteme dönüş uzak görünse de toplumsal krizler halkı Meclisi yeniden güçlendirme hedefinde birleştirecektir.

Cumhur İttifakı partileri ve taraftarları bu seçimi de kazandıkları için kendilerini bir süre zafer sarhoşluğuna kaptıracaklar. "Biz ne yapsak olur" kibriyle dolacaklar. Belli ki istibdadı yıkmak için harekete geçen saflarda da bir süre hayal kırıklığı ve karamsarlık olacak. Ama ilk turdan farklı olarak henüz nüve hâlinde olsa da AKP yönetimine karşı öfke ve mücadele azmi de görülüyor. Şimdilik ana renk bu azim olmasa da ilerleyen zamanlarda bu hüküm de işlemeye başlayacaktır.

Cumhur İttifakının Medeni Kanun üzerinden kadın haklarını kısıtlamaya kalkması, LGBT'yi yasaklamaya çalışması, Dernekler Kanununda örgütlenme haklarına kısıtlamalar getirmesi ve yeni anayasa tartışmaları gibi saldırıları gelecektir. Ekonomi politikalarında ise, özellikle yerel seçimlerden sonra giderek belirginleşen emekçi düşmanı bir çizgiyi hayata geçirmeye çalışacaktır. Ekonomiyi toparlamak için şimdiden Batılı merkezlere şirin görünmeye çabalayan Erdoğan, Türkiye'nin etrafındaki emperyalist kuşatma ve oyunları boşa çıkaracak bir politika yerine denge siyasetini izlemeyi sürdürecektir.

Bu saldırılar karşısında halkın susması ve sinmesi beklenemez. İktidar arı kovanına çomak sokmuş gibi olur. Bu sıkışmanın diyalektik tepkisi mutlaka şu ya da bu şekilde ortaya çıkacaktır. Halkın öfkesi yeni atılımların mayası

olacaktır. İktidarın gücünden çok daha büyük bir karşılık olacaktır.

Seçimler ve dünya

İstibdada karşı mücadele eden halkın etrafında birleştiği Kılıçdaroğlu ve CHP üst yönetiminin yanlış stratejisi dünya genelinde de Türkiye seçimlerine verilen tepkileri karmaşıktırıyor. Kimi çevre ve ülkeler Kılıçdaroğlu'nu Batıcı, emperyalistlerle yakın ilişkiler kurmak isteyen bir çizginin temsilcisi olarak görüyor. Bu yüzden seçimleri Erdoğan'ın kazanmasını kendi ülkeleri ve emperyalizme karşı mücadele edenler için hayırlı bir olay gibi görüyorlar. Diğer yandan emperyalistler de Erdoğan'ın kazanmasını olumlu değerlendiren açıklamalar yapıyor. Çünkü işbirlikçilerinin sıkıştığı oranda kendileriyle pazarlık masalarına oturmasını bekliyor.

Pazarlıklar için ilk adım Biden'den geldi bile. Tebrik için Erdoğan ile konuşan Biden, görüşme ile ilgili yaptığı basın açıklamasında "Erdoğan bana bizim F 16'ları alma işimiz vardı, ne oldu diye sordu. Ben de ona İsveç'in NATO'ya üye olma işi vardı, o ne oldu diye sordum" dedi.

Seçimleri Rusya, Venezuela, Küba, İran, Çin, Brezilya, Afrika ülkeleri gibi ülkeler de; Amerika, Batı Avrupa ülkeleri de, ÖSO gibi terör örgütleri de olumlu karşıladı. Ama Suriye hayal kırıklığına uğradı. Türkiye'de sapla samanın birbirine karışması dünyada Türkiye'ye bakışa da yansıyor.

FRANSIZ İŞÇİ SINIFININ ONURLU MÜCADELESİ

FATMA ŞENDEN ZIRHLI

Écoutez La Colère Du Peuple / Halkın öfkesine kulak verin

Fotoğraf: Maxppp - Bruno Levesque

Fransa'da Macron hükûmetinin emeklilik yaşını 62'den 64'e yükseltme yönündeki kararına karşı işçi sınıfı ve emekçi halkın gerçekleştirdiği kitlesel gösteri ve grevler haftalarca süren büyük bir direnişe ve adeta bir ayaklanmaya dönüştü. Fransa'da, tam olarak emekçi sınıflarla sermaye sınıfı arasında tarihten bu yana süregelen sınıfsal mücadele sert şekilde su yüzüne çıktı. Kapitalizmin genel krizinin hızla şiddetlendiği günümüzde neoliberal politikaların uygulayıcısı hükûmetler, toplumsal mücadelelerle elde edilmiş ve kamuya mal edilmiş olan sosyal güvenlik sistemini önce güdükleştirmek, sonra da mümkünse Şili modelinde olduğu gibi tamamen kaldırmak istiyor. Emeklilik yaşının yükseltilmesi girişimleri neoliberal saldırıların en temel boyutlarından biri. Ancak, Fransa'da sermaye sınıfı baltayı taşa vurdu. Fransız işçi sınıfının ve emekçi halkın gösteri, eylem ve grevlerle haftalarca sürdürdüğü kararlılığı tahlil edebilmek için, 1990'lardan itibaren neoliberal kapitalizmin küresel çaptaki saldırılarına karşı sergilediği direniş geleneğine bakmak gerekir.

1990'lardan itibaren Avrupa Birliği genelinde olduğu gibi sağlık ve sosyal güvenlik sistemleri Fransa'da da neoliberal politikalar doğrultusunda dönüşüme uğradı. ABD emperyalizminin güdümündeki Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu tarafından sosyal güvenlik sistemlerinde reform yapılması gerekliliği doğrultusunda yapılan dayatmalar, kapitalist rekabet

içinde olan AB'yi de etkisi altına aldı. 90'lı yıllara kadar uygulanan politikalar sistem içi düzenlemelerden oluşurken 90'ların ortalarından itibaren uygulanan politikalar sistemde yapısal dönüşüm yaratan uygulamalar oldu. Sistem içi düzenlemelere örnek olarak işsizlik parasında düşüşler, emeklilik, eğitim ve sağlık alanlarında kısıtlamalar verilebilir. Sistemde dönüşüm yaratan değişikliklere ise emeklilik yaşının yükseltilmesi, sağlık sistemlerinin özelleştirilmesi, bireysel emeklilik sisteminin kurulması ve bu doğrultuda sosyal güvenlik ve iş yasalarında değişiklikler örnek verilebilir.

Fransa'daki sürecin başlangıcı ve "küreselleşmeye karşı ilk isyan"

1983 yılında Cumhurbaşkanı François Mitterrand döneminde emeklilik yaşı 60'a düşürülmüştü. Ayrıca, prim ödeme süresi 37,5 yıl ile sınırlandırılmıştı. Hem kadınlar hem erkekler için bütün sektörlerde 60 yaş sınırı Fransızlar tarafından vazgeçilmez bir sosyal kazanım olarak kabul edilmekteydi ve bu nedenle, neoliberalizmin saldırısıyla emeklilik yaşının yükseltilmesi gündeme getirilmiş olsa da, birçok hükûmet bunu uygulayamamıştı. 1993'te başa geçen sağcı Edouard Balladur hükûmeti döneminde emeklilik yaşı 60'ta kalmaya devam ederken prim ödeme süresi yeniden 40 yıla çıkarıldı. Prim ödeme süresinin artması, resmen emeklilik yaşı yükseltilmese de, fiilen emeklilik yaşını öteliyordu. Ayrıca, emeklilik maaşlarında da hesaplama yöntemi değiştirilerek emeklilerin

aldıkları maaş miktarı azaltıldı. Kamu sektöründen emekli olanlarla özel sektörden emekli olanlar arasındaki maaş uçurumu, öncelikle kamu sektöründe olanların aleyhine arttı.

Bugünkü kararlılığın kökenleri “küreselleşmeye karşı ilk isyan” olarak değerlendirilen 1995 Aralık ayında Fransa’yı bir ay boyunca felce uğratan grevlere kadar uzanıyor. 1995’in Aralık ayında “Ülke çapında demiryollarında ve diğer kamu ulaşım şebekelerinde çalışan işçilerin üç hafta süren grevi, sağcı hükûmetin ekonomik ve sosyal planlarına karşı çok daha geniş bir grev ve toplum hareketinin ardındaki itici gücünü oluşturdu”.¹ Grevin nedeni, emeklilik haklarının kısıtlanmasını ve 6 bin kilometrelik demiryolu hattının kapatılmasını ve buna bağlı olarak işçi sayısının azaltılmasını öngören “yeniden yapılandırma” programıydı. Bu grev, sağlık sigortasının finansmanında uygulanan sistemin değiştirilmesini ve sosyal sigorta sistemindeki açığın kapatılması için işçilerin ve yoksul kesimlerin vergilendirilmesini öngören değişikliklere karşı gelişen yaygın muhalefetle iç içe geçti.² Bu protesto hareketi hükûmetin sosyal ve ekonomik yönelimine karşı toplu bir isyana dönüştü. Bu toplu isyan, Ragu Krishnan’ın ifadesiyle, “ülkede artan işsizliğe, evsizlik, yoksulluk ve

1 Ragu Krishnan, “Küreselleşmeye Karşı İlk İsyan”, *Neoliberal Kapitalizmin Kodları*, Derleyen: İsmail Kaplan, Uluçınar Yayınları, 2023, s. 57.

2 A.g.e, aynı yerde.

şiddet düzeyinde görülen olağanüstü yükselişe karşı duyulan bir umutsuzluk ve öfke çılgılığıydı.” İşte Aralık 1995’ten yaklaşık 27 yıl sonra Macron’un kararına karşı bu kadar yaygın olarak yapılan gösteri ve grevler yeni kuşağın eski kuşakla beraber bu çılgılığı sürdürmesidir. Tam da o kuşak bu çılgılığı yükseltebildiği için yeni kuşak bayrağı devralabilmiştir.

O döneme ilişkin belirtilmesi gereken diğer bir konu, bu kadar etkili bir direnişin yaygınlığına karşın sendikaların üye oranının 1970’lerin ortalarından itibaren yüzde 65 oranında azalarak işgücünün yüzde 8’i gibi tarihsel olarak en düşük seviyelere kadar gerilemiş olmasıydı. Buna rağmen bu kadar az sayıda örgütlü işçinin bu denli etkili bir toplumsal hareketin öncüsü olmayı başarmasının etkenlerinin başında kuşkusuz Fransa’da yüzyılın başına kadar uzanan devrimci sendikal gelenek gelir. Ayrıca, o güne kadar öldü denilen işçi sınıfının, yani emek gücünü satmak zorunda olan insanlar olarak tanımlanan klasik işçi sınıfının hem varlığı kanıtlanıyor hem de belirgin şekilde toplumun çoğunluğunu oluşturduğu görülmüyordu.³ Fransa’da iki milyon civarında emekçinin sokağa döküldüğü ve 22 gün boyunca hayatı felce uğratan Aralık 1995’deki ulaşım hatlarındaki grevin sonunda dönemin Başbakanı Alain Juppe kamu ve özel sektörlerinde emeklilik prim süresini uzatmaya yönelik reform girişiminden vazgeçmek zorunda kalmıştı.

3 A.g.e, s. 58-61.

Bunun bir diğer sonucu da 1997’deki seçimleri kaybetmesi oldu.

Neoliberal saldırılar ve 2000’ler

Ancak emeklilik yaşına yönelik saldırılar hiç hız kesmeyerek devam etti. Mart 2000’de Avrupa Konseyinin Lizbon zirvesinde oluşturulan “Lizbon Stratejisi”ni temel alan ve 15-16 Mart 2002 tarihinde gerçekleşen Barselona zirvesinde yayınlanan bildirinin sonuçları arasında, “2010 yılına kadar Avrupa Birliği’nde efektif ortalama emeklilik yaşının kademeli olarak yaklaşık beş yıl artırılmasının hedeflenmesi gerektiği” açıkça belirtiliyordu. Aynı yıl, dönemin sağcı Cumhurbaşkanı Jacques Chirac ve sosyal demokrat Başbakanı Lionel Jospin Avrupa çapında gündeme gelen emeklilik şartlarını değiştirmeye dönük bu politikalara onay vererek, Fransa’da da emeklilik yaşının 65’e yükseltilmesini hedef olarak önlerine koydular. Ancak, onlar da yine dirençle karşılaştılar ve neticede emeklilik

yaşını yükseltmeyi başaramadılar. Macron’un başa gelirken ittifak yaptığı ve halen Macron’la hareket eden merkezdeki Demokrat Hareketinden François Bayrou, 2002’de bu girişime tepki gösteriyor ve şunları diyordu: “Jacques Chirac ve Lionel Jospin, Avrupa’da emekli maaşlarının prim süresinin uzatılması konusunda önemli bir karara imza attılar. Bu konuda kim tartıştı? Hatta bu konuda kim herhangi bir söz söyledi? Hangi yurttaş, hangi milletvekili, hangi parlamenter bu önemli karar verilirken davet edildi? Hiç kimse”. Bugün aynı soruları, emeklilik yaşını 62’ten 64’e çıkaran Macron’a ve onunla hareket eden François Bayrou’ya da sormak gerekir.

2003’e gelindiğinde dönemin merkez sağcı Başbakanı Jean-Pierre Raffarin başta emeklilik yaşının yükseltilmesi olmak üzere sosyal güvenlik sisteminde değişiklikler gündeme getirdiğinde yine büyük bir dirençle karşılaştı. Bu

Les Jeunes Disent Non À la Retraite À 64 Ans! / 64 yaşında emekliliğe gençler hayır diyor

Fotoğraf: AFP/Thomas Samson

politikalarına karşı yılın başlarında kitlesel eylemlilikler yapıldı, yarım milyonu aşkın emekçi emeklilik haklarının budanmasına karşı eylemler düzenledi, geniş katımlı grevler gerçekleşti. Ayrıca, işçiler, ücretlerden kesilen yaşlılık sigortası primlerinin yüzde 5 oranında artırılmasına karşı çıktılar. EDF Elektrik ve GDF Gaz işletmelerinin örgütlü olduğu sendika yönetimleri onay vermiş olsa da, görüşüne başvurulmuş 140 bin işçiden yüzde 53,4'ü çoğunlukla bu değişikliklere karşı çıktı. Ancak, Raffarin hükûmeti parlamentodaki muhalefetin de tüm itirazlarına rağmen Temmuz 2003'te kamu sektöründe prim gün sayısını kademeli olarak 37,5 yıldan 40 yıla çıkarma kararını geçirdi.⁴ Ancak yaşı yükseltme hedefini gerçekleştirilemedi.

Sarkozy'den Macron'a

2010 yılına gelindiğinde, sosyal güvenlik sisteminin özelleştirilmesine ve emeklilik yaşının yükseltilmesine yönelik hedefler bu defa Başbakan Nicolas Sarkozy tarafından gündeme getirildi. Fransız işçi sınıfının ve emekçilerinin ulusal çapta haftalarca süren ve polis şiddet uyguladığı eylemlere ve grev kırıcılığına rağmen, Senato, yasal emeklilik yaşını 60'tan 62'ye çıkaran yasa tasarısını 153 oya karşı 177 oyla kabul etti.

2012 yılındaki seçimlerde Sosyalist Partinin adayı olan François Hollan-

4 Bkz. <https://www.faz.net/aktuell/politik/frankreich-raffarins-rentenreform-nimmt-erste-huerde-1118413.html>

de seçim kampanyasında şirketler, bankalar ve zenginler için vergilerin arttırılması, işsizliğin azaltılması gibi hedefler koyuyor, eşitliğe vurgu yapıyordu. Ayrıca, Sarkozy'nin "emeklilik reformu"nu eleştirerek emeklilik yaşının 62'den 60'a düşürülmesini hedef olarak açıklıyordu. François Hollande Cumhurbaşkanlığı seçimlerini kazandıktan sonra, 2012 yılında orta barem gelir vergisini yüzde 7'den yüzde 10'a çıkardı. Ayrıca, 1 milyon euro üzerindeki gelir elde eden kesime yüzde 75 vergilendirme gibi hedefler önüne koyduysa da, bu hedefler sermaye sınıfının sert engeliyle karşılaştı ve tasarı Anayasa Konseyi tarafından engellendi.⁵ Medyada Hollande karşıtı kampanyalar ayyuka çıktı. Bir yandan Avrupa Komisyonu Hollande'ye emeklilik sisteminde neoliberal "reformu" dayatıyor, diğer yandan da sağ kesimler onu hedef gösteriyordu ve "şimdiye kadar hiçbir sol hükûmet emeklilikte reform yapmayı başaramamıştır" diye yaftalıyordu. Bu durum, Hollande'yi, sistemdeki açığı "Hollande Yöntemi" diye adlandırılan kendine özgü hedeflerle kapatma yoluna itti. Bunlar prim süresini uzatmak, emekli maaşını düşürmek, emekliliğe vergi, prim miktarlarında artış gibi uygulamalardı. Sendikalar bu girişimlere karşı grevle cevap ver-

5 Hatırlanacağı gibi ünlü Fransız oyuncu Gerard Depardieu, vergiden kurtulmak için Rus vatandaşlığını almıştı ve durum tasarının medya tarafından karalanması için fırsat doğurdu. bkz. https://tr.wikipedia.org/wiki/Fran%C3%A7ois_Hollande.

diler. Sonuçta Hollande başa gelirken önüne koyduğu emeklilik yaşını 60'a düşürme hedefini gerçekleştirilemedi.⁶

"Emeklilik reformu" olarak adlandırılan emeklilik koşullarının değiştirilmesi hedefleri, 2017'de başa geçen Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un daha seçim programında yer alıyordu. Ancak, pandemi süreci başlamadan hemen önce 2019 sonbaharında gerçekleşen direnişler ve grevler bunları hayata geçirebilmesini önlemişti. Avrupa Konseyi 12 Temmuz 2022'de yeniden Fransa'ya yönelik "önerilerde", aslında dayatmalarda bulundu. Macron da, 26 Ekim 2022 tarihinde yaptığı konuşmada "emeklilik reformu"nda 2023 yılı içerisinde emeklilik yaşının 65'e çıkmasının hedeflendiğini belirtiyordu. "Size taahhüt ettiğim gibi bu yıla emeklilik reformu damgasını vuracak" diyordu Macron. Kuşkusuz Macron hükûmetinin emekçilere dönük tavrı sınıfsal ve taahhüdü elbette sadık olduğu sermaye sınıfıydı. Yoksa milyonlarca işçi ve emekçiyi temsil eden sendikaların karşı çıkmasına rağmen, grevlere rağmen, sokaklara dökülen milyonlarca insanın haykırışına rağmen bu yasayı geçirmesi nasıl açıklanır? Macron'un gözü o kadar dönmüştü ki, Sarkozy 2010 yılında emeklilik yaşını 60'tan 62'ye yükseltirken, Senatonun onayını almışken, Macron Meclisin onayına bile gerek duymadı. Fransız Anayasasının 49.3

6 Bkz. <https://www.deutschlandfunk.de/eu-kommission-draengt-pa-ris-zu-rentenreform-100.html>

maddesinin Cumhurbaşkanı olarak ona verdiği yetkiye dayanarak Meclisi adeta baypas ederek emeklilik yaşını 62'den 64'e çıkaran yasa tasarısını geçirdi.

Macron'un tutumuna yön veren ve gerek 1995'teki gerekse sonraki dönemlerin koşullarından farklı önemli bir etkeni daha belirtmek gerekir. Bu etken, Fransa'nın -Avrupa Birliği'ndeki koçbaşı Almanya ile birlikte- ABD emperyalizminin Ukrayna'da kışkırttığı savaşa ülke kaynaklarından muazzam boyutlarda askeri malzeme, silah ve para aktarıyor olması. Bu durum, toplum için ayrılması gereken kaynakların kısılmasına ve bu kaynakların silah lobilerine, askeri endüstriye ve savaşa aktarılmasına yol açarak savaşın maliyetinin işçi sınıfına ve emekçi halkın sırtına yıkılması anlamına geliyor.

Ancak, Fransız işçi sınıfı ve emekçi halkı, bilinç düzeyi ve mücadele geleneğinin gösterdiği gibi, sosyal güvenlik kazanımlarına ve insan onuruna yakışır bir yaşta ve şartlarda emeklilik sistemine sıkı sıkıya sahip çıkıyor. Fransa'da, işçi sınıfı ve emekçi halk sendikalarıyla, meslek kuruluşlarıyla, işçisi, memuru, yaşlısı genci, öğrencileriyle birlikte "reform" olarak yutturulan bu neoliberal saldırıya karşı direndi. Bugün Macron hükûmeti yasa tasarısını ancak Meclisi baypas ederek geçirebildiyse de, önümüzdeki süreç hakların geri kazanılması için kuşkusuz sendikalara ve toplumcu siyaseti hedefine koyan partilere daha fazla görevler yüklüyor.

DEPREM SONRASI EĞİTİM DAYANIŞMASI: TOMRUKSUYU KOLEKTİFİ

İSMAİL GEZGİN

SÖYLEŞİ:
LEYLA TEMAMOĞULLARI

HAZIRLAYAN:
SEDA ÖZYÜREKOĞLU BALCI

Fotoğraflar: Tolga Nizar Temamoğulları

Yıllar içerisinde temelleri çürüyen eğitim sisteminin depremle çöktüğünü gördük. Önce ülke genelinde eğitime iki hafta ara verildi. Sonra deprem bölgesindeki illerde bu süre iki aya kadar uzadı. Üniversiteler de bu durumdan nasibini aldı. Deprem bölgesinden gelen vatandaşları öğrenci yurtlarına yerleştirme bahanesiyle üniversiteler kapatıldı.

Her gelenin temelinden bir tuğla alıp üstüne koyduğu çok işler yapıyormuş gibi görüldüğü ama her seferinde eskisinden daha kötüye giden eğitim sistemi bu felakete dayanamadı. Bu sistemin herhangi bir krizin etkileriyle baş edecek, çözümün bir parçası olacak takati olmadığı gözler önüne serildi.

Fakat zamanın çarkları durmuyor. Hem de öyle ki iktidarın sınav takviminde en ufak bir erteleme dahi yapmaması, Türkiye genelinde eğitim sürerken deprem bölgesinde eğitime 2 ay ara vermesi, bölgedeki öğrenciler için zamanın çarklarını daha bir

acımasız döndürüyor. Bu öğrenciler yaşadıkları travma sonrası stres bozukluğu koşullarında yaşatlarından geri kalma gerçeği ile de mücadele etmeye zorlanıyor. Koşullar böyle olunca iş başa düşüyor. Depremden etkilenenler ve onlara yardıma koşan halk el birliği ile çocukların eğitimi için girişimlerde bulunuyor. Ne yazık ki bu girişimler de devlet olanaklarıyla desteklenmiyor. Gönüllülerin çabalarıyla sınırlı kalıyor. Hâlbuki iktidar atanamayan öğretmenleri görevlendirmek başta olmak üzere birçok alternatif yolla bu tür faaliyetleri kamu gücüyle birleştirip ihtiyacı olan herkese eğitim olanaklarını sunabilirdi.

Hatay Samandağ'da yaşayan arkadaşımız Leyla Temamoğulları deprem sonrası kurulan dayanışma kolektiflerinden biri olan Tomruksuyu Çocuk ve Genç Kolektifi çalışmaları hakkında emekli arkeoloji profesörü İsmail GezgİN ile Nisanda konuştu. Tomruksuyu Kolektifi bölgede çocukların ve gençlerin eğitim açığını kapatmak için çalışıyor.

Tomruksuyu Çocuk Obası, Tomruksuyu Çocuk Genç Kolektifinden bahseder misiniz?

Burası halkın dilinde Tomruksuyu Festival Alanı olarak geçiyor ama biz artık buraya Tomruksuyu Eğitim Alanı diyoruz. Burası koordinasyonumuzun yaptığı işlerden bir tanesi. Hâlihazırda yaklaşık 650 öğrencimiz ve 35 öğretmenimiz var. Gönüllü öğretmenler hepsi. Ana sınıfından lise son sınıfa kadar değişik yaşlarda ve sınıflarda öğrencilerimiz var. Ana sınıfında 72, özel eğitim sınıfında 40, ilk okulda yaklaşık 300, lise sınavına hazırlanan 100'ün üzerinde, yine üniversiteye hazırlanan 120 civarında öğrencilerimiz var. Dolayısıyla 600'ü geçen öğrenciye hem eğitim veriyoruz, hem müfredatı takip etmeye çalışıyoruz. Onların eksikliklerini tamamlamaya çalışıyoruz. Bir yandan sınava hazır olsunlar istiyoruz. Bu süreçte onlar olumsuzluklardan en az etkilensinler diye bütün arkadaşlarımızla çaba harcıyoruz.

Ayrıca sizin de gördüğünüz gibi birçok olanak sağlamaya çalışıyoruz. Hatay Psikologlar Derneği ile birlikte çalışıyoruz. Onların gönderdiği üç psikolog her gün gelip bizim sorunlarımızı çözmeye çalışıyorlar. Bölge insanının sorunlarını çözmeye çalışıyorlar. Onun dışında bir sağlık sorunu veya hastalık durumu olduğunda hemen müdahale edebilelim diye 24 saat bizimle birlikte bir hekimimiz var. Onun ötesinde kütüphanemiz, sinema salonumuz var. Yani öğrencilerin sosyalleşmeleri ve farklı kanallardan bilgi edinmeleri için hangi alt yapı gerekiyorsa onları da oluşturmaya çalışıyoruz ve giderek her gün biraz daha büyüyörüz.

Tomruksuyu'na gelmeden önce nerede yaşıyordunuz, ne işle uğraşıyordunuz?

Ben Ege Üniversitesinde arkeoloji profesörüydüm. Emekli oldum. Datça'ya yerleştim. Datça'da yaşıyordum. Buraya gelmeden önce Datça'ya gelen depremzedeler ile ilgili birkaç haftalık çalışmamız olmuştu. Oradaki işleri kolaylaştırdıktan sonra bölgeye gelmek istedik.

Öğrencilerin eğitim süreçlerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Öğrenme güçlüğü çekiyorlar mı ya da çalışma motivasyonları düşük mü?

Hepsi çok büyük bir travma içinde olmasına rağmen çalışma motivasyonları çok yüksek. Potansiyelleri çok yüksek. Onları toparlamaya çalışıyoruz. Müfredatı takip etmeye çalışıyoruz ama biraz geriden geliyor.

Çünkü onlara eğitim verilmeyen iki ay var. Biz de burada iki aydır eksikleri tamamlamaya çalışıyoruz. Şu anda gayet iyi durumdalar. Çok hevesliler, çok ilgililer. Hiç okulu bu kadar çok seven öğrenciyi bir arada görmemiştim. Bu da bizi mutlu ediyor.

Bölgede yaşadığınız sıkıntılar nelerdi?

Yani bölgede artık çok sıkıntı yaşadığımızı söyleyemeyiz. Tabii ki başlangıçta bütün depremzedeler gibi biz de hem mekân hem de bazı yaşamsal olanaklara ulaşma konusunda sıkıntılar yaşadık. Çadırda kalıyoruz. Hepimiz zaman zaman su bulmakta ve diğer ihtiyaçları temin etmekte çok zorlandık ama bunların hepsinin üstesinden geldik, çünkü çocuklar çok önemliydi. Bölge insanının da çok desteğini gördük. Dışarıdan da çok yardım geldi. Yaptığımız işleri gören dünyanın dört bir tarafından destekçilerimiz var. Onlar biz ne istiyorsak neredeyse hepsini sağladılar. O konularda çok fazla sıkıntı çektiğimizi söyleyemem.

Burada o kadar büyük eğitim talebi var ki, o kadar çok sayıda çocuk var ki onların hepsini kabul edemedik. En çok bu konuda zorlandık. Mesela biz ilkokul açtığımızda bir ön kayıt alalım dedik. Birkaç tane öğrenci vardı başlangıçta ve bize 1.200 tane ön kayıt geldi. Tabii bu kadar öğrenciyi bir arada tutmak o kadar kolay bir şey değil ve biz ancak 300 tanesini kabul edebildik. Çünkü çadırda eğitim yapıyoruz ve öğretmen sıkıntımız var.

En çok sıkıntı çektiğimiz konulardan bir tanesi öğretmen eksikliği. 35 gönüllü öğretmenimiz bizimle birlikte hareket ediyor ama daha fazlasına ihtiyacımız var, gerçekten. Daha fazla gönüllü öğretmen bulmakta zorlanıyoruz. Çünkü dışarıdan öğretmen gelmesi biraz zor. Buradaki öğretmenlerin de çoğu depremzede olduğu için farklı şehirlere göç ettiler. Bu da öğretmen bulmamızı zorlaştırıyor. Ama bütün bu sorunların üstesinden geldik geleceğiz.

Deprem bölgelerindeki öğrencilerin mevcut şartlarda aynı sınava girmelerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Deprem olmasa da eşitlik içermeyen

bir eğitim sistemimiz var, biliyorsunuz. Yani çok farklı derecelerde eğitim alan, Türkiye'nin dört bir yanındaki farklı olanaklar içerisindeki öğrencilerin aynı sınava girmesi hiçbir zaman eşitlik değil. Yani bir yanda derme çatma eğitim verebildiğimiz pek çok okullarda okuyan öğrenciler ile hakikaten iyi eğitim veren kurumlarda okuyan öğrencilerin aynı sınava girmesi zaten büyük bir adaletsizlik, eşitsizlik. Eğitimdeki eşitsizlik sınıfsal farklılıklardan da kaynaklanıyor. Bu da uçurumu giderek derinleştiriyor.

Bütün bu eşitsizliklerin içinde bir de deprem oldu. Eşitsizlikler daha da artacak. Bu koşullarda sınav takviminin devam etmesini esefle kınıyorum,

doğrusu. Bölgedeki çocukların zaten bir sürü stresi, kaygısı, travması varken bir de onların üzerine sınav yükünü bindirmek büyük bir adaletsizlik, büyük bir haksızlık gibi geliyor bana. Ama sistemi biz kurmadık. Şimdilik değiştiremiyoruz. Ne yazık ki müdahale edemiyoruz. O yüzden biz onların yükünü azaltmaya çalışıyoruz. Çünkü üniversite sınavı ya da lise sınavı, öğrencilerin üstlerinde zaten çok büyük bir ağırlık. Bir de bu koşullar altında daha da büyük bir ağırlık. Öğrencilerimiz de bu ağırlığın farkındalar ve üstesinden geleceklelerini düşünüyor. Hatta dereceye oynayan öğrencilerimiz var burada, sevinerek söylemek lazım.

Bunlar dışında sizin değinmek istediğiniz farklı sorunlarınız var mı?

En temel sorunumuz aslında güven problemi ve dayanışmanın bilinmemesi, dayanışma kültürümüzün olmaması. Bu yüzden yapılan yardım-

ların ve gösterilen çabaların büyük bir bölümü boşa gidiyor. Bizim gerçekten ciddi olarak bir dayanışma kültürüne ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. Yani sadece kılık kıyafet ya da birtakım şeyler göndermek yardımlaşma ve dayanışma anlamına gelmiyor, ne yazık ki. Hepimizin yaşadığımız her felakette elini taşın altına sokması lazım. Çünkü bir felaketler ülkesinde yaşıyoruz. Bu da bir gerçek. Depremler sürekli olacaktır, olmaya devam edecektir ve öyle görünüyor ki başka kentlerde de benzer olaylar yaşayacağız. Oralarda da bizi zorluklar bekleyecek. O yüzden bu dayanışma kültürünü oluşturmamız gerekiyor. Yani bunu sadaka kültüründen ayırıp gerçekten herkesin elini taşın altına sokabileceği, omuz omuza verebildiği, farklılıkların ve kültürel birtakım ayrımların etnik ya da dinsel ayrımların gözetilmediği bir dayanışmayı hayal ediyoruz. Onu kurmak zorundayız diye düşünüyorum.

ŞENER ATAŞ

6 ŞUBAT DEPREMİ İLE ÜZERİMİZE ÇÖKEN GERÇEKLER

6 Şubat 2023 Maraş merkezli deprem, aklımızın bir köşesini sürekli kurcalayan ama bir türlü harekete geçmediğimiz konuların en ağır bedeller ödeterek gün yüzüne çıkmasına neden oldu.

Hâlbuki 1999 depremi üzerinden ne kadar zaman geçti ki. Aylarca televizyonlarda deprem uzmanları konuşturulmuş, halka Türkiye'nin deprem bölgesi olduğu ve bununla yaşamayı öğrenmemiz gerektiği anlatılmış. Evlerde devrilmesi muhtemel eşyaların sabitlenmesinden, yatarken yanbaşımızda bulundurmamız gereken ihtiyaç çantasının içeriğine kadar birçok konuyu konuşmuştuk. Panik hâlinde yakınlarımıza haber vermek için telefonlara sarılmanın çok da doğru olmadığı, konuşmalarımızı mümkün olan en kısa sürede tamamlamamız gerektiği güzelce öğretilmişti.

Peki vatandaşa ne yapması gerektiği anlatılırken devlet yetkilileri kendi derslerine iyi çalıştılar mı?

Doğal olarak nerelere, nasıl binalar yapılması gerektiği en çok konuşulan konu oldu. Zemin uygunluğu gözetilmeden yapılan binalar, taşıyıcı kolonları kesen süpermarketler, kaçarken yakalanan müteahhitler... Tüm bunların yanısıra iletişim devamlılığının hayati bir önem arzettiği de gözler önüne serilmiş oldu.

1999 yılında yaşanan depremin ardından iletişimin devamlılığı demek, genel olarak sabit telefon hatlarının sağlıklı çalışması

anlamına geliyordu. O yıllarda halk arasındaki iletişim esas olarak konuşma/ses üzerineydi. Çağrı cihazları ve cep telefonları dışında iletişimin büyük çoğunluğu sabit hatlı telefonlar üzerinden gerçekleştiriliyordu.

Ama artık gelişmeler çok baş döndürücü oldu. Özellikle her yaşanan afetten sonra bizi yeni bir teknolojik sıçrama yaptığımıza inandırmaya çalışıyorlar. Bu gelişmeler için yayınlanan reklamlar ise herkesin aklında. Yıllar içerisinde yaşanan teknolojik gelişmelerle artık uydularımızdan, ülkenin dört bir yanını ördüğümüz fiber ağlardan¹, hiç kullanma ihtiyacımızın doğmaması temennisi ile geliştirdiğimiz uçan baz istasyonu Dronecell teknolojilerinden², İHA'lar ile sağlanacak olan kesintisiz iletişimimizden³ bahsedebiliyoruz.

Tüm bu teknolojik gelişmelere rağmen 6 Şubat Maraş depreminin ardından haberleşmenin bir türlü sağlanamaması akıllara teknik imkânların neden kullanılamadığı sorusunu getirdi. Özellikle iletişimi sağlaması açısından, gece yatarken başucumuza bıraktığımız cep tele-

fonları akıllara gelen ilk cihazlar oldu. Cep telefonları, hem enkaz altında kalmış yurttaşlarımızın yardım çağrısında bulunabilmesi, hem de bölge genelinde sinyal takibi yapılarak haritalandırma yapılması açısından kritik bir işlevi yerine getirebilirdi.

Tüm bu imkânların neden değerlendirilemediği konuşulurken üç büyük GSM operatörü ayrı ayrı verdikleri demeçlerle neden hizmet veremediklerini açıklamaya çalıştı. Yaptıkları açıklamada benzer problemlere dikkat çektiler;

» Depremde yıkılan baz istasyonları,

» Bölge genelinde yaşanan elektrik kesintileri nedeniyle çalışabilecek baz istasyonlarının da işlevsiz hâle gelmesi,

» Bölgeye acil olarak yollanan jeneratör, yakıt ve mobil baz istasyonlarının ulaşımındaki sıkıntılar nedeniyle vaktinde yetiştirilememesi.

2019 yılında gerçekleşen 5.8 şiddetindeki İstanbul depreminde, yukarıda sayılan olumsuzlukların yaşanmamasına rağmen GSM operatörleri yine sınıfta kalmış, BTK da yaptığı inceleme sonucunda Turkcell'e bir saat 15 dakikalık kesinti nedeniyle 2018 yılı net satış tutarı olan 13 milyar 935 milyon 760 bin 609 TL'nin **yüz binde 15'i oranında** 2 milyon 90 bin TL, Vodafone'a bir saat 45 dakikalık kesinti nedeniyle 2018 yılı net satış tutarı olan 8 milyar 196 milyon 856 bin 873 TL'nin **on binde 3'ü** oranında 2 milyon 459 bin TL, Türk Telekom'a ise, 27 saatlik kesinti nedeniyle 2018 yılı net satış tutarı olan 7 milyar 532 milyon 437

bin 126 TL'nin **on binde 7'si** oranında 5 milyon 272 bin TL ceza kesmişti.⁴ Kesilen cezaların büyük görünmesine rağmen adı geçen şirketlerin gelirlerine oranla ne kadar küçük bir ceza olduğunu görebilirsiniz.

Maraş depreminin ardından BTK yine aynı refleksi sergileyip *"06 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremlerde, işletmecilerin yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğine ilişkin başlatılan incelemenin "Soruşturma" yöntemi ile yürütülmesi."* konu başlığı ile bir soruşturma başlattığını duyurdu. Soruşturma henüz tamamlanmadı ama kesilecek ceza tutarlarının miktarı konusunda ciddi soru işaretleri olduğunu söyleyebiliriz.

BTK'nin görevi nedir?

Anayasal hakkımız olan haberleşmenin sağlanması Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının sorumluluğunda. Bu sorumluluğu da BTK aracılığı ile yürütüyor. BTK, elektronik haberleşme hizmetlerinin sunulması ve/veya elektronik haberleşme şebekesinin sağlanması kapsamında şirketlere yetki verme, şirketleri denetleme, tüketici haklarını koruma ve telekomünikasyon sektöründeki standartların takibi konularında yetkili pozisyonda.⁵ Ayrıca gayet büyük bir bütçeye de sahip. 2005-2020 yılları arasında evrensel hizmet fonu adı

altında 13.2 milyar TL tahsilat yaptığı ve bu paranın yarısının bile kanunlara uygun şekilde harcanmadığı tespit edilmişti.⁶

Bizler, telekomünikasyon alanında çok geniş yetkilere sahip BTK'yi internet yasakları üzerinden biliyoruz. Ne yazık ki BTK hafızamızdaki bu algıyı depremin hemen ardından yaptıkları/yapamadıkları ile taze tutmayı da başardı. Depremin üzerinden daha 48 saat geçmeden Twitter ve bazı sosyal medya sitelerine erişim engeli geldi. Oluşan büyük tepkiler üzerine engellemeden vazgeçip trafiği daraltma yöntemine başvurdular.

Bir taraftan deprem bölgelerinde sorumluluklarını yerine getirmemiş GSM operatörleri, telefonları bile çekmeyen abonelerinin fatura tarihlerini ileri bir tarihe erteliyor. Diğer taraftan BTK, neden görevinizi yerine getirmediğiniz diye GSM operatörlerine soruşturma başlatıyor. Yaşanan durum tavşana kaç taziye tut deyimini hatırlatıyor.

Hâlbuki BTK, hem de 2019 yılında bir tatbikat yapılmışken, diğer kamu kurumları ile beraber bazı kontrolleri yerine getirebilirdi;

» Baz istasyonlarının birbiri ile haberleşmesi için gerekli altyapı yeterli miydi?

6 Sayıştay açıkladı: 15 yılda Evrensel Hizmet Fonunda ne toplandı? Nereye harcandı? (https://www.haberturk.com/sayistay-acikladi-evrensel-hizmet-fonu-nereye-harcandi-haberler-3207022-teknoloji)

7 BTK görev ve yetkileri (https://www.btk.gov.tr/yetkilendirme)

1 Türk Telekom, 2021'de dijital dönüşümde hız kesmedi (https://www.aa.com.tr/sirkethaberleri/guncel/turk-telekom-2021de-dijital-donusumde-hiz-kasmedi/669954)

2 Turkcell'den İlk Uçan Baz İstasyonu Dronecell (https://www.youtube.com/watch?v=zo_IVCV1TAA)

3 Milli İHA'lar kesintisiz iletişimde rol oynayacak (https://www.trthaber.com/haber/gundem/milli-ihalar-kesintisiz-ile-tisimde-de-rol-oynayacak-617288.html)

4 Kamuoyunda dikkatler GSM şirketlerine yönelik deprem soruşturmasında (https://www.bloomberght.com/kamuoyunda-dikkatler-gsm-sirketlerine-yonelik-deprem-sorusturmasinda-2326453)

5 Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu - Tarihçe (https://www.btk.gov.tr/tarihce)

» Altyapı kapasitesi yedekli olarak tesis edildi mi?

» Enerji kesintisi durumunda alınacak önlemler nelerdi?

» Haberleşmenin devamlılığı için bir alternatif (örneğin, telsiz) hazırlığı var mıydı?

Yaşananlar bize gösteriyor ki BTK ne bu soruları sormuş ne de var olan sorunlar üzerine kafa yormuş.

Peki haberleşmenin sağlanması görevini yerine getirmek için bu zamana kadar bakanlığın ve BTK'nin görevini ne kadar yerine getirdiğini sorgularsak? O zaman daha da vahim bir tablo ortaya çıkıyor. Aşağıda 2019 yılından bu yana özellikle depremin yaşandığı bölgelerde ve üç büyükşehirde fiber optik altyapı uzunluğunun nüfusa oranlı yıllara göre değişimi bulunuyor. Özellikle partili cumhurbaşkanlığı dönemini göz önünde tuttuk. Neden mi? Ülkenin dört bir yanını fiber ağlarla ördüğünü iddia eden iktidarımız, "5G bize yetmez 6G'nin altyapısını oluşturuyoruz" diyor da ondan⁸.

Birçok makalede, Türkiye'nin toplam 5 milyon km fiber altyapıya sahip olması gerektiği belirtiliyor.⁹ Bu rakamı kaba hesap 100 milyonluk bir nüfus

üzerinden hesaplarsak kişi başı 50 metreye denk geldiğini, dolayısıyla çok gerilerde olduğumuzu söyleyebiliriz.

metre / kişi	2019	2020	2021	2022
Gaziantep	3.05	3.3	3.59	3.77
Hatay	3.05	3.3	3.59	3.77
Osmaniye	3.72	4.15	4.64	5.14
Adıyaman	3.86	4.25	4.72	4.98
Şanlıurfa	2.37	2.51	2.67	2.89
Diyarbakır	3.18	3.24	3.46	3.75
Malatya	5.56	6.24	6.69	6.98
Adana	4.07	4.39	4.62	4.82
İzmir	4.39	4.73	5.1	5.52
Ankara	4.5	4.83	5.35	6.1
İstanbul	3.4	3.9	4.5	4.99
Türkiye	4.7	5.08	5.56	6.06

Fiber optik kablo altyapısı, hangi araçla olursa olsun internete bağlanmamızdaki stabiliteyi etkileyen temel faktör. Tabii ki baz istasyonlarının şehirdeki dağılımı ya da kullandığımız cihazların çekim gücü de bağlantının kalitesini etkilemekte. Ama günün sonunda tüm haberleşmenin sağlıklı şekilde yürütülebilmesi için fiber optik altyapımızın tüm coğrafyamıza yayılmış ve yedekli olması gerekiyor. Yani 5G, 6G, 7G vs. diye devam eden vaatler aslında çok da bir anlam teşkil etmiyor. Bu tren yolu düzgün olmayan bir ülkeye tren getiriyorum demek gibi bir şey. Önemli olan yapılacak düzenlemeleri kaldırabilecek altyapımızın var olması.

İçer boşaltılmış, yapıyormuş gibi gösterilen, görevini yerine getirmeyen kurumlar var oldukça Maraş depreminin sonuçlarını başka afetlerde de görmeye devam edeceğiz. İnsana hizmet etmenin ön planda olduğu, güvenilir, düzgün bir hizmet alabilmek için, gerçekten kamunun yani halkın ön planda tutulduğu politikalara bir an önce dönmemiz şart.

ABD HEGEMONYASI VE TEHLİKELERİ

XINHUA HABER AJANSI

ÇEVİRMEN:
FATMA ŞENDEN ZİRHİ

Önsöz

ABD, iki dünya savaşı ve Soğuk Savaşın ardından dünyanın en güçlü ülkesi hâline gelmesinden bu yana, diğer ülkelerin iç işlerine müdahale etme, hegemonya peşinde koşma, hegemonyayı kalıcılaştırma ve kötüye kullanma, bozgunculuk ve sızma politikalarını derinleştirme ve kasıtlı savaşlar açarak uluslararası topluma zarar verme konularında giderek daha da küstahça hareket etti.

Amerika Birleşik Devletleri demokrasi, özgürlük ve insan haklarını destekleme kisvesi altında "renkli devrimler" sahneye koymak, bölgesel anlaşmazlıkları kışkırtmak ve hatta doğrudan savaşlar başlatmak için hegemonyacı bir senaryo geliştirdi. Soğuk Savaş anlayışına bağlı kalan ABD, blok siyasetini hızlandırdı, anlaşmazlıkları ve çatışmaları körükledi. Ulusal güvenlik kavramını aşırı ölçüde abarttı, ihracat

8 Bakan Karaismailoğlu: Önümüzdeki günler, 5G'li- 6G'li yıllar olacak (<https://www.cnnturk.com/turkiye/bakan-karaismailoglu-onumuzdeki-gunler-5gli-6gli-yillar-olacak>)

9 Işın Çelebi : Türkiye Fiber Optik Ağını 5 milyon km'ye Çıkarmalı (<https://turk-internet.com/isin-celebi-turkiye-fiber-optik-agini-5-milyon-km-ye-cikarmali/>)

kontrollerini kötüye kullandı ve başkalarına tek taraflı yaptırımlar uyguladı. Uluslararası hukuku ve kuralları işine geldiği gibi yorumladı, kendine uygun gördüğü şekilde kullandı veya bir kenara attı ve “kurallara dayalı bir uluslararası düzeni” sürdürme adı altında kendi çıkarlarına hizmet eden kurallar dayatmaya çalıştı.

Bu raporun amacı, ilgili olguları sunarak ABD’nin siyasi, askerî, ekonomik, mali, teknolojik ve kültürel alanlardaki hegemonyasını kötüye kullanmasını açığa çıkarmak ve ABD uygulamalarının dünya barışı, istikrarı ve bütün halkların esenliği açısından yarattığı tehlikelere uluslararası düzeyde daha fazla dikkat çekmektir.

I. Siyasi hegemonya – Gözdağı vermek

Amerika Birleşik Devletleri uzun zamandır demokrasiyi ve insan haklarını teşvik etmek adı altında diğer ülkeleri ve dünya düzenini kendi değerlerine ve siyasi sistemine göre şekillendirmeye çalışıyor.

ABD’nin diğer ülkelerin iç işlerine müdahalesinin örnekleri çoktur. Amerika Birleşik Devletleri, “demokrasiyi teşvik etmek” adına Latin Amerika’da “Yeni-Monroe Doktrini”ni uygulayarak, Avrasya’da “renkli devrimler”i kışkırtarak, Batı Asya ve Kuzey Afrika’da “Arap Baharı”nı organize ederek birçok ülkeye kaos ve felaket getirdi.

Amerika Birleşik Devletleri 1823’te Monroe Doktrinini ilan etti. “Amerika Amerikalıdır” propagandası yaparken asıl istediği şey “Amerika Amerika Birleşik Devletleridir” idi.

O zamandan beri, birbirini izleyen ABD hükümetlerinin Latin Amerika ve Karayip Bölgesine yönelik politikaları, siyasi müdahale, askerî müdahale ve rejim devirmekten ibaretti. Küba’ya yönelik 61 yıllık düşmanlığından ve ablukasından Şili’deki Allende hükümetini devirmesine kadar, ABD’nin bu bölgedeki politikası tek bir şiar üzerine inşa edildi: baş eğerler refaha kavuşacak; direnenler yok olacak.

2003 yılı, Gürcistan’da “Gül Devrimi”, Ukrayna’da “Turuncu Devrim” ve Kırgızistan’da “Lale Devrimi” gibi bir dizi “renkli devrim”in başlangıcı oldu. ABD Dışişleri Bakanlığı, bu “rejim değişikliklerinde” “merkezî bir rol” oynadığını açıkça kabul etti. Amerika Birleşik Devletleri Filipinler’in iç işlerine de müdahale etti ve 1986’da Başkan Ferdinand Marcos’u ve 2001’de Başkan Joseph Estrada’yı sözde “Halkın Gücü Devrimleri” aracılığıyla devirdi.

Ocak 2023’te, eski ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo *Asla Taviz Vermeden: Sevdiğim Amerika İçin Mücadele* isimli yeni kitabını yayınladı. Bu kitapta ABD’nin Venezuela’ya müdahale etmeyi planlamış olduğunu açıkladı. Planın içeriği, Maduro hükümetini muhalefetle anlaştırmaya zorlamak, Venezüela’yı döviz karşılığında petrol

ve altın satma kabiliyetinden mahrum bırakmak, ekonomisi üzerinde büyük baskı uygulamak ve 2018 başkanlık seçimlerini etkilemekti.

ABD, uluslararası kurallar konusunda çifte standart uyguluyor. Kendi çıkarlarını ön planda tutan ABD, uluslararası anlaşma ve örgütlerden çekilmiş, kendi iç hukukunu uluslararası hukukun üzerinde tutmuştur. Nisan 2017’de Trump yönetimi, kuruluşun “zorla kürtaj veya gönülsüz kısırlaştırma programını desteklediği veya yönetimine katıldığı” bahanesiyle Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu UNFP’ya, ABD’nin sağladığı tüm fonu keseceğini duyurdu. Amerika Birleşik Devletleri, 1984 ve 2017’de iki kez UNESCO’dan ayrıldı. 2017’de, iklim değişikliği ile ilgili Paris Anlaşmasından ayrıldığını duyurdu. 2018’de, örgütün İsrail’e karşı “ön-yargısını” ve insan haklarını etkin şekilde korumadaki başarısızlığını gerekçe göstererek BM İnsan Hakları Konseyinden ayrıldığını duyurdu. 2019’da Amerika Birleşik Devletleri, gelişmiş silahların sınırsız gelişimini sağlamak için Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Anlaşmasından çekildiğini duyurdu. 2020’de Açık Semalar Antlaşmasından ayrıldığını duyurdu.

Amerika Birleşik Devletleri ayrıca, Biyolojik Silahlar Sözleşmesi BWC için bir doğrulama protokolüne ilişkin müzakerelere karşı çıkarak ve ülkelerin biyolojik silahlarla ilgili faaliyetlerinin uluslararası çapta denetlenmesini engelleyerek biyolojik silahların kontrolüne engel oluyor.

ABD kimyasal silah stokuna sahip tek ülke olarak kimyasal silahların imhasını defalarca erteledi ve yükümlülüklerini yerine getirmemekte diretti. “Kimyasal silahlardan arınmış bir dünya”nın gerçekleşmesinin önündeki en büyük engel hâline geldi.

Amerika Birleşik Devletleri, kendi ittifak sistemi aracılığıyla küçük blokları bir araya getiriyor. ABD, İngiltere, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda’dan oluşan Beş Göz; ABD, Japonya, Hindistan ve Avustralya’dan oluşan Dörtlü; Avustralya, İngiltere ve ABD’den oluşan AUKUS gibi seçkin kulüpleri bir araya getirerek ve bölge ülkelerini taraf tutmaya zorlayarak Asya Pasifik Bölgesine bir “Hint-Pasifik Stratejisi” dayatıyor. Bu tür uygulamalar temelde bölgede bölünme yaratmayı, çatışmayı körüklemeyi ve barışı baltalamayı amaçlıyor.

ABD, diğer ülkelerin demokrasisi hakkında keyfî şekilde yargıda bulunuyor ve yabancılaştırmayı, bölünmeyi, rekabeti ve çatışmayı kışkırtmak için “otoriterliğe karşı demokrasi” üzerine yanlış bir anlatı üretiyor. Amerika Birleşik Devletleri Aralık 2021’de demokrasi ruhuyla alay ettiği ve dünyayı böldüğü için birçok ülkenin eleştirisi ve direnişiyle karşılaşan “Demokrasi Zirvesi”ne ev sahipliği yaptı. ABD Mart 2023’te hoş karşılanmayacak ve yine destek bulamayacak olan başka bir “Demokrasi Zirvesi”ne daha ev sahipliği yapacak.

II. Askerî hegemonya - Kasıtlı güç kullanımı

Amerika Birleşik Devletlerinin tarihi şiddet ve yayılma ile nitelenir. ABD, 1776'da bağımsızlığını kazandığından beri sürekli olarak zor yoluyla genişleme arayışındaydı: Kızılderilileri katletti, Kanada'yı işgal etti, Meksika'ya savaş açtı, Amerikan-İspanyol Savaşını kışkırttı ve Havai'yi ilhak etti.

İkinci Dünya Savaşından sonra ABD tarafından kışkırtılan veya başlatılan savaşlar arasında yayılmacı hedeflerinin önünü açmak için askerî hegemonyasını kötüye kullandığı Kore savaşı, Vietnam savaşı, Körfez savaşı, Kosova savaşı, Afganistan savaşı, Irak savaşı, Libya savaşı ve Suriye savaşı yer alır. Son yıllarda, ABD'nin ortalama yıllık askerî bütçesi 700 milyar ABD dolarını aştı, bu miktar, dünya toplamının yüzde 40'ına tekabül ediyor ve ardındaki 15 ülkenin toplamından daha fazladır. Amerika Birleşik Devletlerinin 159 ülkede konuşlanmış 173.000 askerî ve yaklaşık 800 denizasıırı askerî üssü bulunuyor.

İstilacı Amerika: Dünyada istila etmediğimiz veya askerî olarak çatışmadığımız ülke neredeyse kalmadı isimli kitaba göre, Amerika Birleşik Devletleri, yalnızca üç istisna dışında, Birleşmiş Milletler tarafından tanınan 190 kûsur ülkeyle ya savaştı, ya askerî olarak çatıştı. Üç ülke, ABD onları haritada bulamadığı için "bağışlandı".

Eski ABD Başkanı Jimmy Carter'ın dediği gibi, Amerika Birleşik Devletleri hiç şüphesiz dünya tarihindeki en savaş yanlısı ulustur. Tufts Üniversitesinin "Askerî Müdahale Projesine Giriş: ABD Askerî Müdahalelerine İlişkin Yeni Bir Veri Kümesi, 1776-2019" başlıklı bir raporuna göre, Amerika Birleşik Devletleri bu yıllar arasında, yüzde 34'ü Latin Amerika ve Karayipler'de, yüzde 23'ü Doğu Asya ve Pasifik'te, yüzde 14'ü Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da ve yüzde 13'ü Avrupa'da olmak üzere, dünya çapında yaklaşık 400 askerî müdahalede bulundu. Halen Orta Doğu ve Kuzey Afrika ile Sahra Altı Afrika'daki askerî müdahaleleri artmakta.

South China Morning Post köşe yazarı Alex Lo, ABD'nin kurulduğu günden bu yana diplomasi ile savaş arasında pek ayırım yapmadığına dikkat çekti. ABD, 20. yüzyılda birçok gelişmekte olan ülkede demokratik şekilde seçilmiş hükûmetleri devirerek yerlerine Amerikan yanlısı kukla rejimleri getirdi. ABD günümüzde Ukrayna, Irak, Afganistan, Libya, Suriye, Pakistan ve Yemen'de vekalet savaşları, düşük yoğunluklu savaşlar ve siha savaşları yürütme gibi eski taktiklerini tekrarlıyor.

ABD askerî hegemonyası insani trajedilere neden oldu. 2001'den bu yana, ABD tarafından terörle mücadele adına başlatılan savaşlar ve askerî operasyonlar, 335 bini sivil olmak üzere 900 binden fazla can aldı, milyonlarca kişinin yaralanma-

sına yol açtı ve on milyonlarca kişiyi yerinden etti. 2003 Irak Savaşı, 16 binden fazlası doğrudan ABD ordusu tarafından öldürülenler dahil olmak üzere yaklaşık 200.000 ila 250.000 sivilin ölümüyle ve bir milyondan fazla kişinin evsiz kalmasıyla sonuçlandı.

Amerika Birleşik Devletleri dünya çapında 37 milyon mülteci yarattı. 2012'den bu yana, yalnızca Suriyeli mültecilerin sayısı on kat arttı. 2016 ile 2019 arasında, Suriye'deki çatışmalarda, ABD öncülüğündeki koalisyon tarafından düzenlenen bombalı saldırılarda öldürülen yarısı kadın ve çocuklardan oluşan 3 bin 833 kişi dahil olmak üzere 33 bin 584 sivilin öldüğü belgelendi. Kamu Yayıncılık Hizmeti PBS, 9 Kasım 2018'de ABD güçlerinin yalnızca Rakka'ya düzenlediği hava saldırılarında bin 600 Suriyeli sivil öldürdüğünü bildirdi.

Afganistan'da yirmi yıl süren savaş ülkeyi yıkıp harap etti. 11 Eylül saldırılarıyla ilgisi olmayan toplam 47 bin Afgan sivil ve 66 bin ila 69 bin Afgan askeri ve polis memuru ABD askerî operasyonlarında öldürüldü ve 10 milyondan fazla insan yerinden edildi. Afganistan'daki savaş, oradaki ekonomik kalkınmanın temelini yok etti ve Afgan halkını yoksulluğa sürükledi. 2021'deki "Kabil felaketinin" ardından ABD, "düpedüz yağmacılık" olarak değerlendirilen bir hareketle Afganistan Merkez Bankasına ait yaklaşık 9,5 milyar dolarlık varlığı donduracağını duyurdu.

Türkiye İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, Eylül 2022'de bir mitingde ABD'nin Suriye'de bir vekâlet savaşı yürüttüğünü, Afganistan'ı bir afyon tarlasına ve eroin fabrikasına çevirdiğini, Pakistan'ı kargaşaya sürüklediğini ve Libya'yı sürekli bir iç huzursuzluk içinde bıraktığını söyledi. Amerika Birleşik Devletleri, yeraltı kaynaklarına sahip herhangi bir ülkenin halkını soymak ve köleleştirmek için ne gerekiyorsa yapıyor.

Amerika Birleşik Devletleri ayrıca savaşlarda korkunç yöntemler uyguladı. Amerika Birleşik Devletleri Kore Savaşı, Vietnam Savaşı, Körfez Savaşı, Kosova Savaşı, Afganistan Savaşı ve Irak Savaşı sırasında sivil tesislerde büyük hasara, sayısız sivil can kaybına ve kalıcı çevre kirliliğine neden olan büyük miktarlarda kimyasal ve biyolojik silahların yanı sıra parça tesirli bombalar, yakıt-hava patlayıcı bombalar, grafit bombalar ve seyreltilmiş uranyum bombaları kullandı.

III. Ekonomik hegemonya - Talan ve sömürü

ABD İkinci Dünya Savaşından sonra, Marshall Planı ile birlikte ABD doları merkezli uluslararası para sistemini oluşturan Bretton Woods Sisteminin, Uluslararası Para Fonunun ve Dünya Bankasının kurulmasına öncülük etti. ABD ayrıca, ağırlıklı oylama sistemlerini, "yüzde 85 çoğunluk onayı" da dahil olmak üzere uluslararası kuruluşların kural ve düzenlemelerini

ve iç ticaret yasa ve yönetmeliklerini manipüle ederek uluslararası ekonomik ve mali sektörde kurumsal hegemonya kurdu. ABD, doların başlıca uluslararası rezerv para birimi statüsünden yararlanarak temelde dünyanın dört bir yanından “sikke vergisi” topluyor ve uluslararası organizasyonlar üzerindeki kontrolünü kullanarak diğer ülkeleri Amerika’nın siyasi ve ekonomik stratejisine hizmet etmeye zorluyor.

Amerika Birleşik Devletleri, “sikke vergisi” yardımıyla dünyanın zenginliğini sömürüyor. 100 dolarlık bir banknot üretmek sadece yaklaşık 17 sente mal oluyor, ancak diğer ülkeler bu banknottan bir adet alabilmek için karşılığında 100 dolar değerinde gerçek mallar vermek zorunda kalıyor. Yarım asırdan fazla bir süre önce, ABD’nin dolar sayesinde aşırı ayrıcalıktan ve ödemeler dengesi açığını zahmetsizce sürdürme imkânından yararlandığına ve diğer ulusların kaynaklarını ve fabrikalarını yağmalamak için değersiz kağıt banknotları kullandığına işaret edildi.

Dünya ekonomisindeki istikrarsızlığın ve belirsizliğin ana kaynağı ABD dolarının hegemonyasıdır. COVID-19 salgını sırasında ABD, küresel mali hegemonyasını kötüye kullandı ve küresel pazara trilyonlarca dolar pompalayarak diğer ülkeleri, özellikle de gelişmekte olan ekonomileri bunun bedelini ödemek zorunda bıraktı. 2022’de ABD Merkez Bankası

FED, aşırı gevşek para politikasına son verdi ve agresif faiz artırımına yöneldi, bu da uluslararası mali piyasada karışıklığa ve Euro gibi diğer para birimlerinin de 20 yılın en düşük seviyesine düşerek önemli ölçüde değer kaybetmesine neden oldu. Sonuç olarak, çok sayıda gelişmekte olan ülke yüksek enflasyon, para biriminde değer kaybı ve sermaye çıkışı ile karşı karşıya kaldı. Bu tam olarak Nikson’un Hazine Bakanı John Connally’nin bir zamanlar kendi hâlimden memnun bir edayla ama tamamen doğru olarak söylediği gibi, “dolar bizim para birimimiz, ama sizin probleminizdir.”

Amerika Birleşik Devletleri, uluslararası ekonomik ve finansal kuruluşlar üzerindeki kontrolüyle, bu kuruluşların diğer ülkelere yardımları için ek koşullar dayatıyor. ABD sermayesinin bir ülkeye girmesinin ve spekülasyon yapmasının önündeki engelleri azaltmak için, o ülkenin ekonomik politikalarını Amerika’nın stratejisiyle uyumlu hâle getirmesi, mali serbestleşme yolunda yeni adımlar atması ve mali piyasalarını açması gerekiyor. *Review of International Political Economy*’ye göre, IMF tarafından 1985’ten 2014’e kadar 131 üye ülkeye sunulan 1.550 borç hafifletme programına, 55.465 kadar ek siyasi koşul eklenmiştir.

ABD, rakiplerine kasıtlı olarak ekonomik baskı uyguluyor. Amerika Birleşik Devletleri, 1980’lerde, Japon-

ya’nın oluşturduğu ekonomik tehdidi ortadan kaldırmak ve Amerika’nın Sovyetler Birliğine meydan okuma ve dünyaya hâkim olma stratejik hedefine hizmet etmek üzere Japonya’yı kontrol etmek ve kullanmak için, Japonya’ya karşı hegemonyacı mali gücünü kullandı ve Plaza Anlaşmasını akdetti. Sonuç olarak Yen yükseldi ve Japonya’ya mali piyasasını açması ve mali sisteminde reform yapması için baskı yapıldı. Plaza Anlaşması, Japon ekonomisinin büyüme ivmesine ağır bir darbe indirdi ve Japonya’yı daha sonra “kayıp otuz yıl” olarak anılan dönemle karşı karşıya bıraktı.

Amerika’nın ekonomik ve mali hegemonyası jeopolitik bir silah hâline geldi. Tek taraflı yaptırımları ve “sınır aşan yargı yetkisini” ikiye katlayan ABD, Uluslararası Acil Ekonomik Güçler Yasası, Küresel Magnitsky İnsan Hakları Hesap Verebilirlik Yasası ve Amerika’nın Düşmanlarına Yaptırımlar Yoluyla Karşı Koyma Yasası gibi yerel yasaları yürürlüğe koydu ve belirli ülkelere, kuruluşlara veya kişilere yaptırım uygulamak için bir dizi kararname ve emir çıkardı. İstatistikler, ABD’nin yabancı kuruluşlara yönelik yaptırımlarının 2000’den 2021’e kadar yüzde 933 arttığını gösteriyor. Yalnızca Trump yönetimi üç bin 900’den fazla yaptırım uyguladı, bu da günde üç yaptırım anlamına geliyor. ABD şimdiye kadar, dünya nüfusunun yaklaşık yarısını etkileyen Küba, Çin, Rusya, Demokratik Kore Halk Cumhuriyeti DKHC, İran ve Ve-

nezuela da dahil olmak üzere dünya çapında yaklaşık 40 ülkeye ekonomik yaptırımlar uyguladı veya uyguluyor. “Amerika Birleşik Devletleri” kendisini “Yaptırımlar Birleşik Devletleri” hâline getirdi. Ve “sınır aşan yargı yetkisi”, ABD’nin ekonomik rakiplerini bastırmak ve normal uluslararası ticarete müdahale etmek üzere devlet gücünü kullanması için bir araca indirgendir. Bu tutum, Amerika Birleşik Devletleri’nin uzun süredir övüldüğü liberal piyasa ekonomisinin ilkelerinden ciddi bir sapmadır.

IV. Teknolojik hegemonya – Tekelleşme ve baskı

Amerika Birleşik Devletleri, yüksek teknoloji alanlarında tekel gücü, baskı önlemleri ve teknoloji kısıtlamaları kullanarak diğer ülkelerin bilimsel, teknolojik ve ekonomik gelişimini engellemeye çalışıyor.

Amerika Birleşik Devletleri, fikrî mülkiyeti, koruma adı altında tekelletmektedir. Diğer ülkelerin, özellikle gelişmekte olan ülkelerin fikrî mülkiyet hakları konusundaki zayıf konumundan ve ilgili alanlardaki kurumsal boşluktan yararlanan ABD, tekelleşme yoluyla aşırı kâr elde ediyor. 1994’te Amerika Birleşik Devletleri, teknoloji üzerindeki tekelini sağlamlaştırmak amacıyla, fikrî mülkiyetin korunmasında Amerikan süreç ve standartlarını zorlayarak Ticaretle Bağlantılı Fikrî Mülkiyet Hakları Anlaşmasını TRIPS öne sürdü.

1980'lerde, Japonya'nın yarı iletken endüstrisinin gelişimini kontrol altına almak için Amerika Birleşik Devletleri "301" soruşturmasını başlattı, çok taraflı anlaşmalar yoluyla ikili müzakerelerde pazarlık gücü oluşturdu, Japonya'yı haksız ticaret yapıyor şeklinde etiketlemekle tehdit etti ve misilleme tarifeleri uygulayarak Japonya'yı ABD-Japonya Yarı İletken Anlaşmasını imzalamaya zorladı. Sonuç olarak, Japon yarı iletken işletmeleri neredeyse tamamen küresel rekabetin dışında kaldı ve pazar payları yüzde 50'den yüzde 10'a düştü. Bu arada, ABD hükûmetinin desteğiyle, çok sayıda ABD yarı iletken şirketi fırsatı değerlendirdi ve daha büyük bir pazar payı elde etti.

Amerika Birleşik Devletleri teknolojik sorunları siyasallaştırıyor, silah hâline getiriyor ve bunları ideolojik araçlar olarak kullanıyor. Ulusal güvenlik kavramını aşırı abartan ABD, Çinli Huawei şirketini bastırmak ve yaptırım uygulamak için devlet gücünü seferber etti, Huawei ürünlerinin ABD pazarına girişini kısıtladı, çip ve işletim sistemleri tedarik etmesini durdurdu ve diğer ülkeleri kendi 5G ağ yapılarının Huawei tarafından kurulmasını yasaklamaya zorladı. Hatta Kanada'yı, Huawei'nin Mali İşler Sorumlusu Meng Wanzhou'yu yasal dayanağı olmadan yaklaşık üç yıl hapiste tutmasına ikna etti.

Amerika Birleşik Devletleri, Çin'in küresel rekabet gücüne sahip yük-

sek teknoloji işletmelerine baskı yapmak için bir yığın bahane uydurdu ve binden fazla Çinli işletmeyi yaptırım listesine aldı. ABD ayrıca, biyoteknoloji, yapay zekâ ve diğer en son teknolojiler üzerinde kontroller uyguladı, ihracat kısıtlamalarını yoğunlaştırdı, yatırım incelemelerini sıkılaştırdı, TikTok ve WeChat gibi Çin kökenli sosyal medya uygulamalarına baskı uyguladı, çiplerin ve ilgili yedek parça veya teknolojinin Çin'e ihracatını kısıtlamak için Hollanda ve Japonya ile lobi faaliyeti yürüttü.

Amerika Birleşik Devletleri, Çin ile bağlantılı teknoloji uzmanlarına yönelik politikasında da çifte standart uyguladı. Çinli araştırmacıları dışlamak ve baskı altına almak için, Haziran 2018'den bu yana, yüksek teknoloji ile ilgili bazı disiplinlerde öğrenim gören Çinli öğrenciler için vize geçerlilik süreleri kısaltıldı; Amerika Birleşik Devletlerine değişim programlarıyla ve öğrenim amacıyla giden Çinli akademisyenlerin ve öğrencilerin haksız şekilde engellendiği ve yıldıırıldığı, ABD'de çalışan Çinli akademisyenlere yönelik geniş çaplı soruşturmaların yürütüldüğü çeşitli olaylar yaşandı.

Amerika Birleşik Devletleri, demokrasiyi korumak adına teknolojik tekeli sağlamaştırıyor. ABD, "çip ittifakı" ve "temiz ağ" gibi küçük teknolojik bloklar inşa ederek yüksek teknolojiye "demokrasi" ve "insan hakları" etiketleri koydu ve

teknolojik meseleleri diğer ülkeleri teknolojik olarak kuşatmak üzere bahaneler uydurmak amacıyla siyasi ve ideolojik meselelere dönüştürdü. Mayıs 2019'da Amerika Birleşik Devletleri, Çek Cumhuriyetindeki Prag 5G Güvenlik Konferansına 32 ülkeyi dahil etti ve Çin'in 5G ürünlerini hariç tutmak amacıyla Prag Teklifini oluşturdu. Nisan 2020'de dönemin ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo, demokrasi ideolojisini ve "siber güvenliği" koruma ihtiyaçlarını paylaşan ortaklarla 5G alanında teknolojik ittifak kurmak için tasarlanmış olan "5G Temiz Yol" planını duyurdu. Bu önlemler özünde ABD'nin teknolojik hegemonyasını teknolojik ittifaklar yoluyla ayakta tutma girişimleridir.

Amerika Birleşik Devletleri siber saldırılar ve gizli dinleme yoluyla teknolojik hegemonyasını kötüye kullanıyor. Amerika Birleşik Devletleri uzun zamandır dünya çapında yaygın siber hırsızlık eylemlerinden sorumlu tutulan bir "korsan imparatorluğu" olarak ün salmıştır. Veri hırsızlığı amacıyla cep telefonlarına erişmek, mobil uygulamaları manipüle etmek, bulut sunucularına sızmak için analog baz istasyonu sinyallerini kullanmak ve deniz altı kablolarından hırsızlık yapmak da dahil olmak üzere yaygın siber saldırılar düzenlemek ve gözetim yapmak için her türlü araca sahiptir. Liste uzayıp gidiyor.

ABD gözetimi ayırmı yapmaz. İster rakip ister müttefik olsun, herkes, hatta eski Almanya Şansölyesi Angela Merkel ve bazı Fransız cumhurbaşkanları gibi müttefik ülkelerin liderleri bile onun gözetiminin hedefi olabilir. ABD tarafından başlatılan "Prism", "Dirtbox", "Irritant Horn" ve "Telescope Operation" gibi siber gözetleme ve saldırılar, ABD'nin müttefiklerini ve ortaklarını yakından izlediğinin kanıtıdır. Müttefiklere ve ortaklara yönelik bu tür dinlemeler şimdiden dünya çapında öfkeye neden oldu. ABD gözetleme programlarını açığa çıkaran internet sitesi Wikileaks'in kurucusu Julian Assange'ın dediği gibi, "küresel bir süper gözetleme gücünün onurlu veya saygılı hareket etmesini beklemeyin. Tek bir kural vardır: kuralın olmaması."

V. Kültürel hegemonya - Yanlış anlatılar yaymak

Amerikan kültürünün küresel yayılması, dış stratejisinin önemli bir parçasıdır. Amerika Birleşik Devletleri dünyadaki hegemonyasını güçlendirmek ve sürdürmek için sıklıkla kültürel araçlar kullanmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri, Amerikan değerlerini film gibi ürünlerinin içine yerleştiriyor. Amerikan değerlerini ve yaşam tarzını, filmlerinin ve TV şovlarının, yayınlarının, medya içeriğinin ve parasını hükûmetin karşıladığı kâr amacı gütmeyen kültür kurumlarının ürettiği programlarının içine yerleştirilmiş bir ürün olarak

sunuyor. Böylece, Amerikan kültürünün hüküm sürdüğü ve kültürel hegemonyasını ayakta tuttuğu bir kültür ve kamuoyu alanını şekillendiriyor. Amerikalı akademisyen John Yemma, “Dünyanın Amerikalılaştırılması” adlı makalesinde ABD’nin kültürel genişlemesindeki gerçek silahları ortaya çıkardı: Hollywood, Madison Avenue’daki görüntü tasarım fabrikaları ve Mattel Company ile Coca-Cola’nın üretim hatları.

Amerika Birleşik Devletlerinin kültürel hegemonyasını korumak için kullandığı çeşitli araçlar var. Dünya pazar payının yüzde 70’inden fazlasını işgal eden Amerikan filmleri en çok kullanılanlardır. Amerika Birleşik Devletleri, çeşitli etnik kökenlere hitap etmek için kültürel çeşitliliğini ustaca kullanıyor. Hollywood filmleri dünyaya saçıldığında, bağlı oldukları Amerikan değerlerini haykırırlar.

Amerikan kültürel hegemonyası kendini yalnızca “doğrudan müdahale” ile değil, aynı zamanda “medyaya sızma” ve “dünya çapında çığırkanlık” olarak da gösteriyor. ABD hâkimiyetindeki Batı medyası, küresel kamuoyunu ABD’nin diğer ülkelerin iç işlerine karışması lehine şekillendirmede özellikle önemli bir role sahiptir.

ABD hükûmeti, tüm sosyal medya şirketlerini katı bir şekilde sansürler ve itaat etmelerini talep eder. Fox Business Network’ün bildirdiğine

göre, Twitter CEO’su Elon Musk, 27 Aralık 2022’de tüm sosyal medya platformlarının içerik sansürlemek için ABD hükûmetiyle birlikte çalıştığını itiraf etti. Amerika Birleşik Devletlerindeki kamuoyu, tüm olumsuz yorumları kısıtlamak için hükûmetin müdahalesine maruz kalıyor. Google çoğu kez sayfaların görünmez olmasına neden oluyor.

ABD Savunma Bakanlığı sosyal medyayı manipüle ediyor. Aralık 2022’de bağımsız bir ABD araştırma sitesi olan The Intercept, Temmuz 2017’de ABD Merkez Kuvvetler Komutanlığı yetkilisi Nathaniel Kahler’in Twitter’ın kamu politikası ekibine, gönderdiği bir listede altısı öncelikli olmak üzere 52 Arapça hesabın etkinliğini artırma talimatı verdiğini ortaya çıkardı. Bu altı hesaptan biri, Yemen’deki ABD insansız hava aracı saldırılarının hedefli olduğunu ve sivilleri değil, yalnızca teröristleri öldürdüğünü iddia ederek saldırıları haklı çıkarmaya adanmıştı. Kahler’in talimatına uyan Twitter, belirli mesajları güçlendirmek için bu Arapça hesapları “beyaz listeye” aldı.

ABD basın özgürlüğü konusunda çifte standart uyguluyor. Çeşitli yollarla diğer ülkelerin medyasını acımasızca baskı altında tutuyor ve susturuyor. Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa, *Russia Today* ve *Sputnik* gibi ana akım Rus medyasını kendi ülkelerinde yasaklıyor. Twitter, Facebook ve

YouTube gibi platformlar Rusya’nın resmî hesaplarını açıkça kısıtlıyor. Netflix, Apple ve Google, hizmetlerinden ve uygulama mağazalarından Rus kanallarını ve uygulamalarını kaldırdı. Rusya ile ilgili içeriklere benzeri görülmemiş acımasız bir sansür uygulanıyor.

Amerika Birleşik Devletleri, sosyalist ülkelerde “barışçıl evrimi” kışkırtmak için kültürel hegemonyasını kötüye kullanıyor. Sosyalist ülkeleri hedef alan haber medyaları ve kültürel araçlar kuruyor. İdeolojik sızmalarını desteklemek için radyo ve TV ağlarına şaşırtıcı miktarlarda kamu fonları akıtıyor ve bu resmî görüşün sözcüleri, sosyalist ülkeleri düzinelerce dilde gece gündüz kışkırtıcı propaganda bombardımanına tutuyor.

Amerika Birleşik Devletleri yanlış bilgileri diğer ülkelere saldırmak için bir mızrak gibi kullanıyor ve bunun etrafında bir endüstriyel zincir inşa etmiş bulunuyor: Hikâyeler uyduran ve neredeyse sınırsız mali kaynakların desteğiyle kamuoyunu yanıltmak için dünya çapında bunları satan gruplar ve bireyler var.

Sonuç

Haklı bir dava, savunucusuna geniş bir destek kazandırırken haksız

bir dava, takipçisini dışlanmaya mahkûm eder. Zayıfları sindirmek için güç kullanma, zorla ve hileyle başkalarını soyma ve sıfır toplamı oyunlar oynama gibi hegemonyacı, otoriter ve zorbaca uygulamalar ciddi zararlar veriyor. Barış, kalkınma, işbirliği ve karşılıklı yarara ilişkin tarihsel eğilimler durdurulamaz. Amerika Birleşik Devletleri kendi bencil çıkarlarına hizmet etmek için gücüyle gerçeğin önüne geçiyor ve adaleti ayaklar altına alıyor. Bu tek taraflı, egoist ve geriletici hegemonyacı uygulamalar, uluslararası toplumdan artan yoğun eleştiri ve itiraz aldı.

Ülkelerin birbirine saygı duyması ve birbirine eşit davranması gerekir. Büyük ülkeler kendi konumlarına uygun davranmalı ve çatışma veya ittifaklar yerine diyalog ve ortaklığa dayanan yeni bir devletler arası ilişkiler modelinin izlenmesinde başı çekmelidir. Çin, her türlü hegemonyacılığa ve güç politikasına karşıdır ve diğer ülkelerin iç işlerine müdahaleyi reddeder. Amerika Birleşik Devletleri ciddi bir vicdan muhasebesi yapmalıdır. Yaptıklarını eleştirel gözle incelemeli, kibir ve önyargılarından sıyrılmalı, hegemonyacı, otoriter ve zorbaca uygulamalarından vazgeçmelidir.

PEKİN, 20 Şubat 2023

<https://english.news.cn/20230220/1b9a2c2bcfb742ad872c58dda549374/c.html?spm=C98846262907.PT3RXyzGyJv6.0.0>

TUVALDEKİ FELSEFE

HAYDAR ÖZAY

SÖYLEŞİ:
YASEMİN ERTÜKEL

Haydar Özay, Gezi Resmi, Tuval üzerine yağlıboya, 5x10 metre, 2014-2015, İstanbul

Fotoğraf: Azat Arslan

Filozoflar sayfalar dolusu yazılarla anlatagelmış fikirlerini. Alışkınız yani bir ideolojiyi, teoriyi, düşünceyi kitaplarda görmeye. Aynı şekilde bilim insanları da tezlerini beyaz kağıt üzerine döktükleri yazılarla savunmuşlar. Tarihçiler, sosyologlar, psikologlar... Hatta işi gücü sayılarla, oranlarla, deneylerle olan doğa bilimciler bile tezlerle konuşur.

Bir toplumsal incelemeyi, doğal süreçlerin toplum üzerindeki, insan üzerindeki etkisini, tarihi kitaplarda okumaya alışkınız. Peki bunlar her zaman kitaplarda olmak zorunda mı? Belki yazının henüz kullanılmadığı çok uzak geçmişimizde, henüz adına bilim, felsefe, siyaset denemese de söylencelerde, masallarda, halk türkülerinde görmek mümkün bütün bunların izlerini. Ama gördünüz mü bak yine kelimeler sahnede. Artık hayatımızda yazı diye bir gerçek durduğuna göre yazı kullanmayan bir filozof ancak yazıdan daha kuvvetli bir araçla kelimeleri aşabilir. İşte karşımıza insan gelişiminin en üst yönlerinden birine geliyoruz: Sanat.

Kelimeleri dışlamaktan bahsetmiyoruz. Asla. Ama aşmak dedik. Nasıl olabilir bu? Onları yoğunlaştırarak. İlk işaretlerini şiirde görürüz belki bunun. Sayfalar dolusu derdi, bilgiyi, tasayı, sevinci bir dörtlüğe sığdırır verir şairler. İşte size Nâzım'dan bir örnek:

Ak Karanfil

Ak bir karanfil gibi çatlayıp da çekirdek atom bahçelerine yürüyünce aydınlık, yalnız meraklıları değil, bütün insanlık şiirin aynasında kendini seyredecek.

Öyleyse lafı çok uzatmadan artık sadede gelebiliriz. Tuvallerini şiirin aynası olabilecek kadar yoğun bir duygu ve bilgiyle harmanlayan; aklın ve duygunun en güzel karışımlarını tuvallerine yansıtan bir ressama merhaba demek için açıyoruz sayfalarımızı.

Bir sanat filozofu olan, ressam Haydar Özay 1996 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Resim bölümü Neşe Erdok Atölyesinden mezun oldu. 2006-2007 yılında Şan Tiyatrosunda, ülkemizi yurt dışında da temsil eden, "Büyük İstanbul Resmini" tamamladı. Özay'ın ayrıca serigrafı ve litografı alanında çalışmaları bulunuyor.

Haydar Özay için tuvallerine şiirin aynasını yansıtıyor demiştik değil mi? 2009'da Roma'da Disiplinler Arası Sergide yer alan "Büyük İstanbul Resmi" şair Lidia Ferrara'ya ilham kaynağı olmuş. Ferrara, 2006'da resmin yapılış sürecini anlatan bir dosya ile tanışmış resimle. Ekim 2007'de ise resmin asılı durduğu Şan Tiyatrosuna gelir ve ilk dizeler orada dökülmeye başlar dilinden... Demek ki aynadan bahsederken sadece olan biteni yansıtan pasif bir unsurdan bahsetmiyoruz. Tıpkı dışımızdaki dünyanın bir yansıması olan bilincimiz gibi, aynı zamanda şavkıyla dünyayı şekillendiren bir öznen bahsediyoruz.

Haydi biraz da Haydar Özay'a kulak verelim.

Özay ile bir bayram günü (30 Haziran 2023) Caddebostan Kültür Merkezinde "Gezi Resmi"nin önünde Gezi Direnişi günlerimizi bol bol anarak gerçekleştirdiğimiz söyleşimizi sizlere sunuyoruz.

Okurlarımız için kendinizden bahsedebilir misiniz? Sanatla yolculuğunuz nasıl başladı?

1973'te kara trenle İstanbul Kurtuluş'a gelmiştik. Dedem bir gün dosya kağıdı ile eve geldi. Bir sürü savruk çizgiler var. Bakıyorum dedeme benzeyen bir desen. Dedem bir resim öğretmenine çizdirmiş. İlk gördüğüm orijinal resimdi, çok etkilenmişim. Çok beğenmişim. Daha sonra babam eve posterler almıştı. Bir kadın çocuğun elinden tutmuş koyunun peşinden gidiyor. Toprak bir yolda yürüyorlar. Derenin üzerindeki tahta bir köprüden geçiyorlar. Çiçekler açmış. Çizgi romanlar, çocuk kitapları derken görselliğe önem verdim. 12 yaşında resim yapıyordum. Öğretmenim keşfetmişti.

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinden 1996'da mezun oldum.

Sonuç olarak sanat eseri ile olan maceramız hayat boyu devam eden ve sonu gelmeyen bir serüvendir.

İyi insanlar, iyi hocalar, iyi üniversiteler, iyi sendikalar, felsefem bu. Temel felsefem, sanat eserleri toplumdur.

Bütünlüklü bir koleksiyon seviyorum. O yüzden de bir eseri ona, bir eseri buna satmıyorum. Bütün eserlerimin olduğu gibi Nâzım ile ilgili çalışmalarımın da ülkemde kalmasını istiyorum. Eserlerimi satmamayı tercih ediyorum. Korumaya çalışıyorum. Topluma ait bir müze olarak kalsın isterim. Eserlerimde toplumun hakkı olsun istiyorum.

Eserinizi yaratma süreciniz nasıldır?

Eserlerimi uzun bir süreçte yapıyorum ama bu bütün bu zaman sadece o eserin üstünde çalışıyorum demek değil. Sanat tarihinde usuldür, eserin boyutu, ne tür bir çalışma olduğu, hangi tarihler arasında yapıldığı vs yazılır.

Resimde son kat önemlidir. Altta ne yaptığının önemi yok. Börekte önemli olabilir fakat resimde sildiğiniz şey altında kalır. Onun arkeolojisi olmaz. Resimde son görünen önemlidir.

Yapılacak bir resmi önden bir mimari proje gibi hazırlamıyorum. Bu arada eski halini fotoğraflıyorum. Arşivde tutuyorum. Mesela Şan Tiyatrosu resmi, tiyatro 87'de yanmıştı.

Harabenin içindeyim. Bir ayrıntı görüyorum onu resme geçiriyorum. Galata kulesinin parmaklıklarını çiziyorum. Yolda yürürken bir şey görüyorum ve fotoğrafını çekiyorum.

Sonra biriyle sohbet ederken "Eskiden buralarda at arabaları vardı" diyor. Onu resmediyorum. Aslında ben İstanbul'a benzemeyen paramparça kaos bir şey yaptım. İçine de tarihî İstanbul'u bohçalar kadar, küçük küçük koydum.

Sanatınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Edebiyata büyük bir sevgim var. Resimlerimle kanıt-

Ressam Haydar Özyay'ın Marks'ın 200. doğum yıldönümü anısına yaptığı iki resimden biri Haydar Özyay, Karl Marks, Kağıt üzerine akrilik, 100x70 cm, 2018, İstanbul

layabilirim. Şairlere özel ilgim var. Kanıtlayabilirim. Devrim dünyasına sevgimi kanıtlayabilirim. 20 sene karşılıksız resim dersi verdiğim için kültürel insani idealizmimi kolay kanıtlayabilirim. Hiçbir şey olmasa bile resimlerim üzerinden o dünyaya sevgimi ya da o dünyanın var olmasını hep değerli kalmasını, geçip gitmemesini, eskimemesini, bizle beraber var olması inancım ile hep yaşamasını isterim. Bu sebeple büyük bir tutkuyla çalışıyorum. Kısacası, tarih bilinci ile resmediyorum.

Algı ile zihindeki kavram birleşiyor ve sonuç bilgi olarak ortaya çıkıyor.

Büyük düşünürleri, meşhur sanatçıları tuvale taşımışsınız. Bunu "kazanılmış bir bilgi" olarak görüyorsunuz. Siz nasıl değerlendiriyorsunuz?

Devrimci ressamı olmuştum. Karl Marks çalışmasından Engels'e, Gezi resmine kadar.

Mesela Nâzım ne yapıyor? Bir kalem tutuyor. Kalem, edebiyatçının, şairin sembolüdür.

Semboller çok önemsiyorum. Orhan Kemal şehirden bahsederken bile tarihe bağlıyor. Diyor ki şu döneme ait. Orhan Kemal'in daktilosu var. Kitap var. Yamaçta gecekondular var. Bir İstanbul resminde Bozdoğan var, Bizans var. Osmanlı var. Türk evi var. Gecekondulaşma tarihi, kent tarihi var.

Nâzım'ın, Orhan Kemal'in resmini yaptığımda hep yaşamasını istiyorum. Öldüklerine inanmadığım için resimlerini yapıyorum.

Resimlerimin çoğu için enerji dolu olduklarını söylüyorlar. Çünkü ayakta resmediyorum. Melankoli resmimi de öyle yaptım. Klasik figürler dışında da büyük soyutlamalarda güçlü bir enerji var. Yani durağan değil. Tarih bilinciyle, sanat sevgisiyle, idealizmle, ölümü yenme çabası ile var olan resimler. Ben bir galerici için, sanat profesörü için değil halk için resim yapmak istedim. Her kültürden insana ulaşmasını istedim. Bunu çok önemsiyorum. Tarihsel karakterlere sahip çıkma duygusu var. Sanırım onların hepsinde

kendi ruhunuza hitap eden bir taraf var.

Yeni sergileriniz ne zaman ve nerede?

Macarların devrimci şairi vardır. Bağımsızlık şairidir. Sándor Petőfi.

Onunla ilgili 32 adet resim çalışıyorum. 14 Eylülde İstanbul'da, 12 Kasım'da Ankara'da, sonra Macaristan'da sergim olacak.

Aşık Veysel sergisi açacağım.

100 parçalık Nâzım koleksiyonum var. İlk kitabın başlığı şu "Nâzım Hikmet karlı kayın ormanında", ikincisi "Salkım söğüt" üçüncüsü "Masalların masalı", dördüncüsü "Nâzım Hikmet şarkılarıyla lüküs hayat"

Haydar Özay ile sergilerinde ve resimlerinde buluşmak dileğiyle.

Haydar Özay, Nâzım Hikmet Salkım Söğüt'ü dinliyor, Kağıt üzerine akrilik, 100x70 cm, 2017, İstanbul

ŞİMDİ
POSTA@TOPLUMCUKURTULUS.COM
ADRESİNDEN SİPARİŞ VEREBİLİRSİNİZ

SATIŞ NOKTALARIMIZ

İstanbul

Semerkant Kitabevi
Şehit Muhtar, Süslü Saksı sk. No5, Beyoğlu

Mephisto Kitabevleri
İstiklal cd. No125, Beyoğlu
Osmanağa, Gen. Asım Gündüz cd. No23 Kadıköy

Mersin

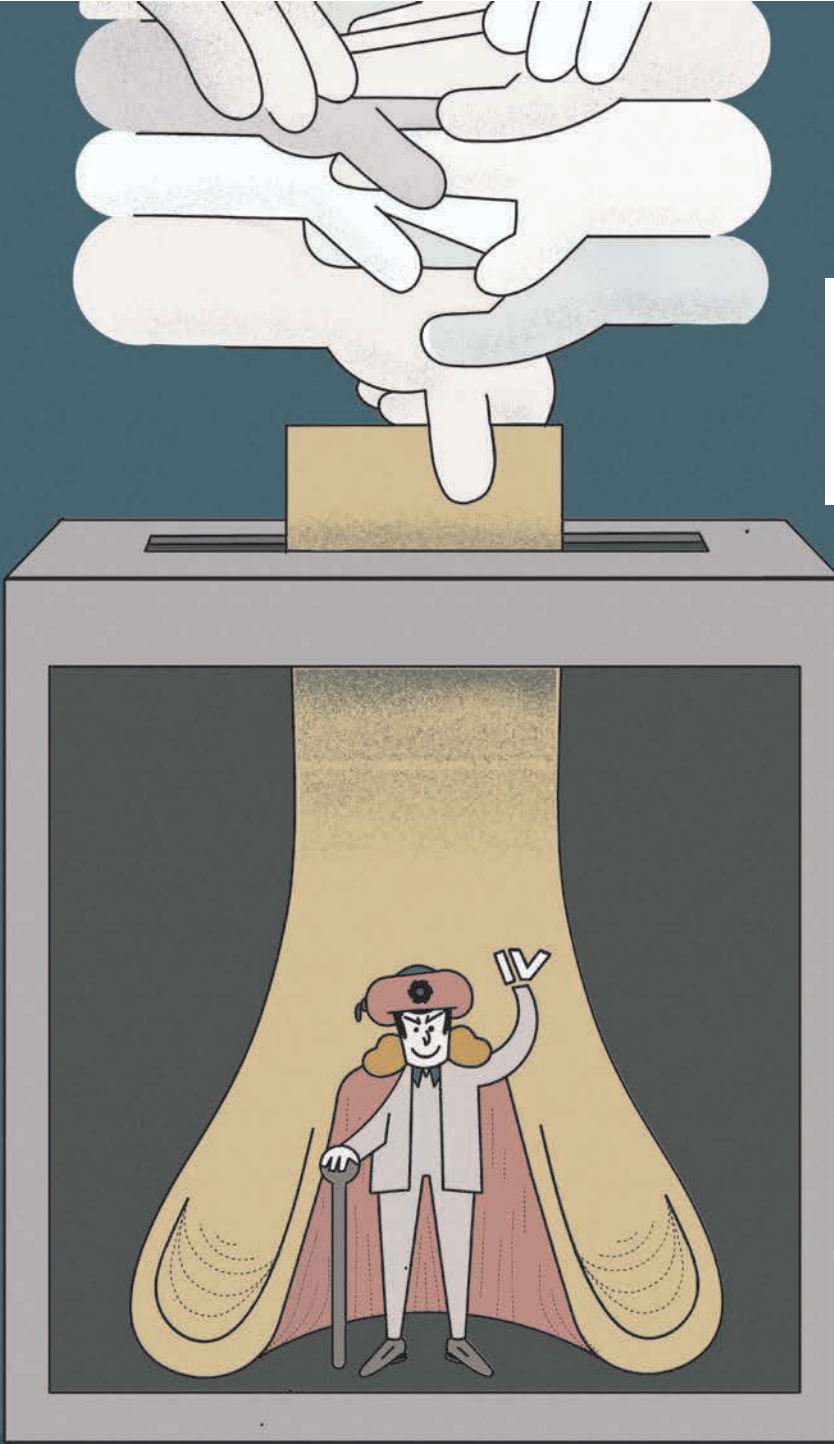
Antik Sahaf
Caminur, 3512. sk. 8/B Tarsus
Kelepir Kitabevi
Şehitmustafa, 3501 sk, Atatürk cd. No35, Tarsus

İzmir

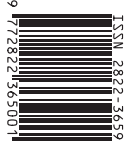
Yarkın Kitabevi
1464. sk. 6/A, Alsancak

Online

bkmkitap.com/ulucinar-yayinlari
hepsiburada.com/magaza/ulucinar-kitabevi
istanbulkitapcisi.com/ulucinar-yayinlari
kitapsepeti.com/ulucinar-yayinlari
nadirkitap.com

KDV DAHİL
30 TL.

*Time
Diyar*